



FIZETÉSI RENDSZER JELENTÉS



2024

*„Tanuljátok meg,
hogy mindenben példát kell mutatni.”*

I. (Nagy) Lajos Király



FIZETÉSI RENDSZER JELENTÉS

2024

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1013 Budapest, Krisztina körút 55.

www.mnb.hu

ISSN 2064-9037 (nyomtatott)

ISSN 2498-7077 (on-line)

A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény a Magyar Nemzeti Bank elsődleges céljaként az árstabilitás elérését és fenntartását jelöli meg. A Magyar Nemzeti Banknak (MNB) az MNB törvényben rögzített alapvető feladata, hogy a pénzforgalom zavartalan lebonyolítását és az azt támogató pénzügyi infrastruktúrák megbízható és hatékony működését elősegítse. Mindez elengedhetetlen ahhoz, hogy a reálgazdasági és pénzügyi tranzakciók megvalósuljanak. A jelentés célja, hogy átfogó képet nyújtson a belföldi pénzforgalomban és a hazai felvigyázott pénzügyi infrastruktúrák működésében megfigyelhető tendenciákról, a főbb kockázatokról, valamint arról, hogy az MNB milyen eszközöket mozgósított annak érdekében, hogy a fent jelzett alapvető feladatát megvalósítsa. E kiadvánnyal az MNB hozzájárul a pénzforgalommal, a pénzügyi infrastruktúrákkal kapcsolatos jegybanki tevékenység transzparenciájának növeléséhez, továbbá fejleszti a pénzügyi kultúrát, ezáltal pedig a jelentést olvasók pénzforgalmi döntéseinek tudatosságát.

Az elemzés az MNB Pénzügyi infrastruktúrák és pénzforgalom igazgatóságán készült Bartha Lajos ügyvezető igazgató általános irányítása alatt. A publikációt a Pénzügyi Stabilitási Tanács hagyta jóvá 2024. június 13-i ülésén. A jelentés készítésében részt vettek: Ágoston Iván, Csapó Beáta, Császár Péter, Deák Vivien, Dr. Hevesi-Tóth Mirtill Annamária, Hodován Attila, Horváth Csaba, Kajdi László, Kollár Adrián, Kozma Eszter, Kullai Márk, Luspay Miklós, Mészárovcics Milán, Nagy Ottó, Nemeckó István, Pintér Cecília, Rácz Dániel, Sallai Miklós, Szentpéteri Gábor, Szepesi Ádám, Takács Kristóf, Tordai Szilveszter, Ubránkovics Zita, Varga Lóránt.

A Pénzügyi Stabilitási Tanács 2024. május 13-án és 2024. június 13-án a Monetáris Tanács pedig 2024. június 4-én tárgyalta az anyag kiemelt üzeneteit, illetve a jelentést, és értékes tanácsokat adott annak elkészítéséhez.

Az MNB szakértői elsősorban a 2023. év releváns információit dolgozták fel, ugyanakkor előre tekintő jelleggel a 2024. évi aktuális folyamatok elemzése is megtalálható a jelentésben.

Tartalom

1. Bevezetés	7
2. Pénzforgalmi folyamatok és a Pénzforgalmi Fejlettségi Mutatórendszer	8
2.1. A Pénzforgalmi Fejlettségi Mutatórendszer aktuális értékei	8
2.2. Az elektronikus pénzforgalmon keresztül megfigyelhető visszaélések	48
2.3. A pénzforgalmi ellenőrzések főbb tapasztalatai	55
2.4. Aktuális témák a pénzforgalomban	57
3. Pénzügyi infrastruktúrák	62
3.1. VIBER	62
3.2. BKR	63
3.3. CLS	65
3.4. Likviditás a fizetési rendszerekben	65
3.5. KELER	69
3.6. KELER KSZF	71
3.7. Aktuális témák a pénzügyi infrastruktúrák terén	72

1. Bevezetés

Az elektronikus fizetési szolgáltatások nagyobb arányú használatának számos kedvező hatása van a gazdaság működésére. Csökkenti a tranzakciók lebonyolításának társadalmi költségeit, hatékonyabbá teszi a reálgazdasági tranzakciókat, hozzájárul az adóelkerülés csökkentéséhez, támogatja az ország versenyképességének növelését és új gazdasági tevékenységek kialakulását teszi lehetővé. Az MNB aktívan részt vesz az elektronikus pénzforgalom fejlesztésében. Eddigi tevékenységének eredményeként már gyakorlatilag minden helyzetben elérhető elektronikus fizetési alternatíva és jelentősen bővült az elektronikus fizetések használata is az elmúlt években. Az elektronikus pénzforgalom további fejlődésének támogatása érdekében a 2030-ig tartó pénzforgalmi stratégiában azonosításra kerültek azok a területek, ahol további előrelépésre van szükség. Az MNB az iparági szereplőkkel és társhatóságokkal együttműködve cselekvési terveket dolgoz ki az elektronikus fizetések használatának ösztönzése, a gyakoribb használatot akadályozó tényezők elhárítása és a szolgáltatásokat használók informáltságának javítása érdekében. A tervekben meghatározott intézkedések

eredményeit a mostantól a Fizetési rendszer jelentésben publikálásra kerülő Pénzforgalmi Fejlettségi Mutatórendszerrel követi nyomon és rendszeresen értékeli.

A reálgazdasági és a pénzügyi tranzakciók lebonyolításához elengedhetetlen, hogy a pénzügyi infrastruktúrák megbízhatóan, biztonságosan és hatékonyan működjenek. Ennek biztosítása érdekében az MNB felvigyázza és felügyeli a pénzügyi infrastruktúrákat, nyomon követi a rendszerek működésének megbízhatóságát és hatékonyságát, a rendelkezésre állásukat, a résztvevők likviditáskezelését és a rendszerekben elérhető likviditás szintjét, valamint ellenőrzi a jogszabályoknak megfelelő működésüket. Az elektronikus pénzforgalomba vetett bizalom fenntartása és a pénzforgalmi szolgáltatások jogszabályoknak megfelelő működése érdekében az MNB ellenőrzi a pénzforgalmi szolgáltatókat. Ezzel biztosítható, hogy az ügyfelek minden esetben a jogszabályokban előírtak szerint tudják használni az elektronikus fizetési megoldásokat, és megkapják a szükséges tájékoztatást ezekről.

2. Pénzforgalmi folyamatok és a Pénzforgalmi Fejlettségi Mutatórendszer

Az MNB 2023-ban publikálta az új elektronikus pénzforgalmi stratégiáját, amelyben 2030-ig elérendő célokat határozott meg. A korábbi pénzforgalmi stratégia két célja közül az infrastruktúra fejlesztési cél teljesült a 2020-as évek elejére, hiszen a fizetési helyzetek túlnyomó többségében már lehetséges elektronikusan fizetni. A másik célja, a használatösztönzés terén is jelentős előrelépés történt, 2021-re a gazdaságban lebonyolított összes fizetési műveleten belül az elektronikus arány 31 százalékra emelkedett a 2010-es 10 százalék körüli értékről. Ezen eredmények alapján határoztuk meg az új célokat az elektronikus fizetési megoldások még szélesebb körű használatának támogatása érdekében.

Az MNB a rendelkezésére álló jelentős méretű pénzforgalmi adatvagyonra építve folyamatosan méri és értékeli a pénzforgalmi folyamatokat. Az MNB rendszeresen gyűjt adatokat a pénzforgalmi szolgáltatóktól az elektronikus fizetési megoldások használatára, az elektronikus fizetési infrastruktúrára és az ügyfelek pénzforgalmi költségeire vonatkozóan, továbbá a pénzügyi infrastruktúráktól azok működéséről. Emellett megkapja anonimizált módon a NAV online pénztárgép adatait, valamint rendszeresen végez kérdőíves felméréseket is a fizetési szokások pontos feltérképezése és az azt befolyásoló tényezők jobb megértése érdekében. Ezzel már egy évente mintegy 5 milliárd rekorddal bővülő, összességében több, mint 35 milliárd rekordból álló adatvagyon áll a rendelkezésére, aminek köszönhetően részletesen rálát a hazai elektronikus pénzforgalom minden szegmensére, és ezáltal részletesen tudja értékelni a folyamatokat.

Az MNB célja, hogy az elektronikus tranzakciók darabszám szerinti aránya a teljes gazdaságban 2030-ra legalább 60 százalék legyen széleskörű, általános használatösztönzési tevékenységekkel, és érje el a kétharmadot, amennyiben ezek mellett célzott használatösztönző tevékenységek is megvalósulnak. A korábbi stratégia eredményei alapján a következő időszakban a használatösztönzésre és az elektronikus fizetési szolgáltatásokkal kapcsolatos ismeretek javítására kell helyezni a hangsúlyt. Ezzel érhető el ugyanis, hogy az ügyfelek minden fizetési helyzetben megalapozottan tudjanak dönteni a számukra optimális fizetési módról használatáról.

A fejlesztendő területek és a további szükséges intézkedések meghatározására az MNB létrehozta a Pénzforgalmi

Fejlettségi Mutatórendszert. A 18 mutató lefedi a pénzforgalom minden fejlesztendő területét, egyes mutatók az elektronikus pénzforgalom általános fejlettségét követik, emellett pedig a felhasználói és a kínálati oldal egyes részterületeit is külön mutatók követik. Ezekkel monitorozható az elektronikus tranzakciók aránya és használatának elterjedtsége, a verseny intenzitása, az innovatív szolgáltatások használata, a pénzforgalmi szolgáltatások árazása, valamint az ügyfelek ismeretei és hozzáállása ezekhez. A mutatórendszerrel azonosított fejlemények és továbblépési irányok alapján, az érintettekkel együttműködve az MNB néhány éves időszakot lefedő cselekvési terveket dolgoz ki. Az MNB folyamatosan nyomon követi a Pénzforgalmi Fejlettségi Mutatórendszer értékeinek alakulását, értékeli a fejleményeket, szükség esetén további intézkedésekre tesz javaslatot, és ezeket rendszeresen publikálja a Fizetési rendszer jelentésben annak érdekében, hogy a pénzforgalmi piac minden szereplője részletes információkkal rendelkezzen ezen a téren.

2.1. A PÉNZFORGALMI FEJLETTSÉGI MUTATÓRENDSZER AKTUÁLIS ÉRTÉKEI

2023-ban tovább javult a hazai pénzforgalom hatékonysága, számos területen gyakoribbá vált az elektronikus fizetési megoldások használata és bővült az ezeket használó ügyfélkör is. A Pénzforgalmi Fejlettségi Mutatórendszerrel követett területek nagyobb részénél előrelépés történt az elmúlt évben. Amellett, hogy a gazdaság egészében nőtt az elektronikus tranzakciók darabszám szerinti aránya, gyakoribbá vált az elektronikus fizetés a kiskereskedelemben és a számlafizetéseknel, a tranzakciók összértéke pedig a GDP-nél gyorsabban emelkedett, ami szintén alátámasztja a fizetési szokások változását és az áttérődést az elektronikus fizetési megoldások felé. Egyre többen és egyre gyakrabban használják az innovatív fizetési megoldásokat, ami megalapozza azt, hogy a következő években is emelkedjen az elektronikus tranzakciók aránya és újabb fizetési helyzetekben váljon gyakoribbá így fizetni.

A fejlődés további ösztönzése érdekében célzott intézkedésekre van szükség, néhány területre pedig kiemelt figyelmet kell fordítani a 2030-ra kitűzött célok elérése érdekében. A lakosság pénzforgalmi ismeretei a gyakrabban

használt szolgáltatások kapcsán megfelelőek, azonban egyes innovatív szolgáltatásoknál és kiemelten a pénzforgalmi árazásra vonatkozóan tovább fejlesztendőek. Utóbbi különösen fontos annak érdekében is, hogy csökkenthető legyen a lakosság pénzforgalmi költségszintje, ezen a téren ugyanis nem történt előrelépés az elmúlt évben. Emellett célszerű

lehet ösztönözni az elektronikus bérfizetést, valamint azonosítani és kezelni kell az új szolgáltatók és új szolgáltatások megjelenését gátló tényezőket, ezek ugyanis növelhetnék a verseny intenzitását a pénzforgalmi piacon, amely következtében jobb minőségű szolgáltatások jelenhetnének meg, és csökkenhetnének az ügyfelek költségei.

1. ábra

A hazai pénzforgalom fejlesztendő területeire vonatkozó fő megállapítások

A számok azt mutatják, hogy

előrelépés történt az alábbi területeken:

- Elektronikus tranzakciók aránya emelkedett
 - a teljes gazdaságban
 - a kis értékű tranzakcióknál
 - a számlafizetéseknél
- GDP-nél gyorsabb növekedés, azaz érdemi áttérőlés történt az elektronikus megoldások felé
- a vásárlások elektronikus fizetésében tovább nőtt az előny az uniós átlaghoz képest
- Az elektronikus fizetési megoldásokat használók aránya nőtt
 - a 60 év felettiak számlafedettsége magasabb lett
 - az aktívan tranzaktálók aránya emelkedett
 - nőtt az elektronikus fizetést preferálók aránya
- Innovatív fizetések elterjedése folytatódott
 - emelkedett az innovatív szolgáltatásokat használó ügyfelek aránya
 - az innovatív szolgáltatások használata is gyakoribb lett
- A lakosság ismeretei a főbb pénzforgalmi szolgáltatásoknál magasak
- A kereskedői oldalon az elektronikus fizetési rendszerek kihasználtsága javult
- Kismértékben nőtt az ingyenes átutalások aránya

nem kerültünk közelebb a kitűzött célokhoz az alábbi területeken:

- Koncentráltabbá vált a tranzakciószámok alapján a piac
- A csak elektronikus jövedelemmel rendelkezők aránya nem változott érdemben
- A harmadik fél szolgáltatókat továbbra is elenyésző mértékben használják
- Továbbra is magasak a pénzforgalmi díjak
 - a lakosság átlagos költségszintje magas és nagyok a költségkülönbségek
 - a legkisebb kereskedők költségei emelkedtek
 - a lakosság árazással kapcsolatos pénzforgalmi ismeretei alacsonyak

1. táblázat				
A Pénzforgalmi Fejlettségi Mutatórendszer értékei				
2021-es érték	2022-es érték	2023-as érték	2030-as célérték	2023-as változás
Fő indikátorok				
Elektronikus tranzakciók darabszám szerinti aránya				
31%	35%	38%	Széleskörű, általános használatösztönzéssel legalább a tranzakciók 60%-a, további célzott intézkedésekkel legalább a tranzakciók kétharmada	+3 százalékpont
Koncentráció az elektronikus pénzforgalmi szolgáltatások piacán				
2026	2152	2223	Legfeljebb 2000	+71
Elektronikus pénzforgalom éves többletnövekedése a gazdasági növekedéshez képest				
1,07	1,18	1,06	Minden évben 1 fölött	-0,12 *
Elektronikus vásárlások értékének aránya				
41%	44%	47%	Legalább 62%	+3 százalékpont
Elektronikus fizetési megoldások használata a végfelhasználói oldalon				
60 év felettiak számlapentrációja				
71% (2020)	-	74%	Legalább 91%	+3 százalékpont (2020-hoz képest)
Csak elektronikus jövedelemmel rendelkezők aránya				
75% (2020)	-	74%	Legalább 80%	-1 százalékpont (2020-hoz képest)
Aktívan elektronikus tranzakciók aránya				
39%	47% **	49%	Legalább 50%	+2 százalékpont
Harmadik fél (TPP) szolgáltatásokat használó ügyfelek aránya				
0,4%	0,4%	0,4%	Folyamatosan emelkedjen	0 százalékpont
Innovatív fizetési megoldásokat használók aránya				
13%	18%	23%	Legalább 58%	+5 százalékpont
Elektronikus fizetési tranzakciók aránya a végfelhasználói oldalon				
Innovatív fizetési megoldások használati aránya				
9%	15%	19%	Legalább 54%	+4 százalékpont
Ingyenes lakossági átutalási tranzakciók aránya				
36%	35%	37%	Legalább 80%	+2 százalékpont
Elektronikus számlafizetések aránya				
71%	73%	76%	Legalább 80%	+3 százalékpont
Elektronikus fizetések térnyerése a legkisebb összegű kiskereskedelmi fizetéseken belül				
2,4	2,2	2	Legfeljebb 1,4	-0,2
Elektronikus fizetési módokkal kapcsolatos pénzügyi tudatosság, attitűd a végfelhasználói oldalon				
Elektronikus fizetést preferálók aránya				
48% (2020)	-	58%	Folyamatosan emelkedjen	+10 százalékpont (2020-hoz képest)
Elektronikus pénzforgalommal kapcsolatos ismeretek				
A folyamatosan változó almutatók értékeit a stratégia teljesülését nyomon követő publikációk tartalmazzák			Folyamatosan emelkedjen	
A lakosság pénzforgalmi költség szintjének csökkenése				
2021 a bázis, ehhez viszonyítva számoljuk a további években a mutató értékét	0%	0%	100%	0 százalékpont
A pénzforgalom fejlettsége a kínálati oldalon				
A legkisebb kereskedők által fizetett elfogadói költségek forgalomhoz viszonyított aránya				
2,6%	2,7%	3,1%	Legfeljebb 1,5%	+0,4 százalékpont
Elektronikus fizetési forgalom az elfogadó kereskedőknél				
20%	27%	34%	Legalább 40%	+7 százalékpont
* 2023-ban csökkent a többletnövekedés mértéke 2022-höz képest, azonban a mutató értéke továbbra is 1 felett volt, tehát a GDP-nél nagyobb ütemben bővült az elektronikus pénzforgalom, így pozitívan értékelhetők a folyamatok ezen a téren.				
** Az MNB rendelkezésére álló adatok miatt kis mértékben változott a módszertan, így pontosabban lehet ügyfelenkénti adatokat vizsgálni. A korábbi módszertan használatával a 2022-es érték 43%.				

A Fizetési rendszer jelentés következő fejezetei részletesen tartalmazzák a mutatók leírását, számítási módját, a mutatók értékében bekövetkezett változásokat és azok értékelését, valamint ahol elérhető, a mutató értékét befolyásoló további háttérinformációkat és a célérték elérése érdekében azonosított továbblépési irányokat.

2.1.1. Általános indikátorok

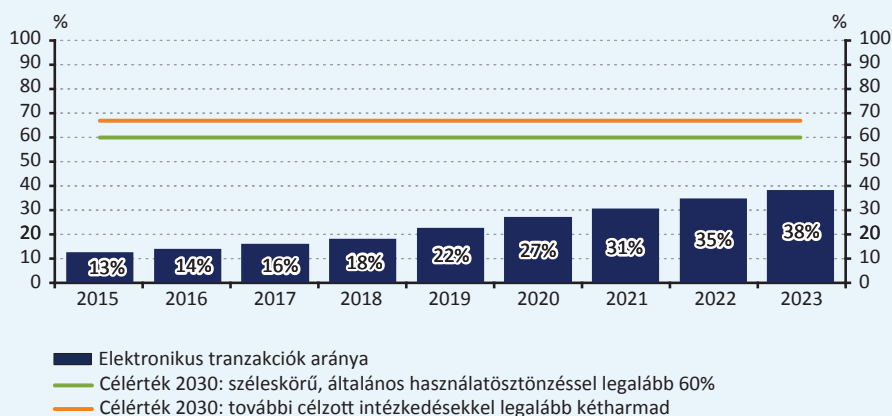
A mutatórendszer általános indikátoraival az elektronikus pénzforgalom általános, széleskörű trendjei követhetőek nyomon. Az elektronikus tranzakciók teljes gazdaságban lévő darabszám szerinti aránya mellett ilyen a pénzforgalom és a gazdasági növekedés összevetése, az elektronikus pénzforgalom fejlődésének vizsgálata nemzetközi összehasonlításban, és a tranzakciószámok alapján számított piaci koncentráció mérése, amivel a verseny intenzitása követhető.

2.1.1.1. Elektronikus tranzakciók darabszám szerinti aránya

A mutató megmutatja, hogy a teljes gazdaságban hogyan változik az elektronikus tranzakciók számának aránya, ezáltal segítve a gazdasági növekedést, valamint a társadalmi költségek és adóelkerülés csökkentését. Ez a fő indikátor az MNB azon alapvető pénzforgalmi stratégiai célját mutatja, hogy a társadalmi szempontból hatékonyabb elektronikus fizetési módok használata növekedjen.

2. ábra

Az elektronikus tranzakciók darabszám szerinti aránya a teljes pénzforgalmon belül



Forrás: NAV online pénztárgép adatbázis, rendszeres banki adatszolgáltatások és kérdőíves felmérés alapján MNB becslés

Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
31%	35%	38%	+3 százalékpont	legalább 60% / kétharmad

$$\text{Elektronikus tranzakciók darabszám szerinti aránya}^1 = \frac{\text{Elektronikus tranzakciók darabszáma}}{(\text{Késpénzes} + \text{elektronikus tranzakciók darabszáma})}$$

¹ Elektronikus tranzakciók: a teljes gazdaságban lebonyolított összes elektronikus fizetési művelet, tehát a bolti és online elfogadóhelyeken történő vásárlások (jellemzően kártyás vásárlások és átutalások), az elektronikus számlafizetések (itt is lehetséges kártyás fizetés és átutalás, emellett csoportos beszédessel vagy a postai csekkek kártyás kifizetésével is történhet a teljesítés), illetve a különböző szektorokon (háztartások, vállalatok, állami szereplők) belüli és szektorok közötti elektronikus tranzakciók száma.

Késpénzes tranzakciók: a teljes gazdaságban lebonyolított összes késpénzes fizetési művelet, tehát a bolti és online elfogadóhelyeken történő vásárlások, a késpénzes számlafizetések (a postai csekkek késpénzzel történő teljesítése), illetve a különböző szektorokon (háztartások, vállalatok, állami szereplők) belüli és szektorok közötti késpénzes tranzakciók száma.

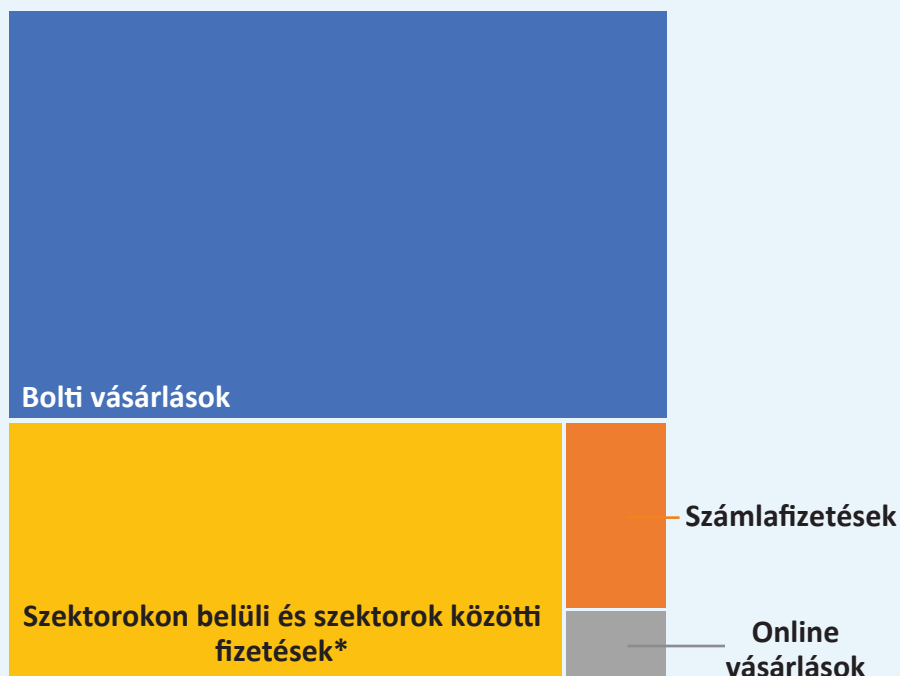
A fizetési tranzakciók között a megtakarítási, befektetési, hitelezési tranzakciók csak olyan mértékben jelennek meg, amíg a pénzmozgás legalább egy fizetési számlát érint.

2023-ban 3 százalékponttal bővült az elektronikus pénzforgalom aránya a teljes gazdaságban és ezzel javult a pénzforgalom hatékonysága, az elektronikus tranzakciók darabszám szerinti aránya a teljes gazdaságban 38 százalék volt. A tranzakciók legnagyobb része a személyes jelenlétet igénylő, bolti vásárlásokból tevődik össze, ehhez képest kisebb arányban vannak jelen a számlafizetések, online fizetések és a különböző szektorokon belüli és közötti fizetések. Ennek megfelelően a különböző fizetési helyzetekben az elektronikus arány növekedése különböző súllyal hat a teljes gazdaságban megfigyelt elektronikus arányra. A mutató minden komponensénél növekedés látható, a legnagyobb súllyal rendelkező

online pénztárgépekkel lefedett bolti vásárlások esetén 5 százalékponttal 39 százalékra emelkedett az elektronikus tranzakciók aránya, a második legnagyobb súllyal rendelkező számlafizetéseknél 3 százalékponttal 76 százalékra. Emellett emelkedett a különböző szektorokon belüli és közötti fizetésekre jellemző átutalási forgalom és az online kereskedelemben is bővült az elektronikus fizetési megoldások használata. A koronavírus járvány következtében a pénzforgalmi szolgáltatások nagymértékben fejlődtek, illetve a lakosság is nyitottabb lett az elektronikus fizetésre, most már látszódik, hogy ez nem rövid távú változás volt, hanem vannak, akik tartósan is áttértek az elektronikus fizetések használatára.

3. ábra

Az elektronikus tranzakciók teljes gazdaságban lévő arányának számítása során figyelembe vett tranzakciók



- *
 • Személyek közötti fizetések
 • Vállalatok közötti fizetések
 • Állami szereplők közötti fizetések
 • lakosság – vállalatok közötti fizetések
 • lakosság – állami szereplők közötti fizetések
 • Vállalatok – állami szereplők közötti fizetések

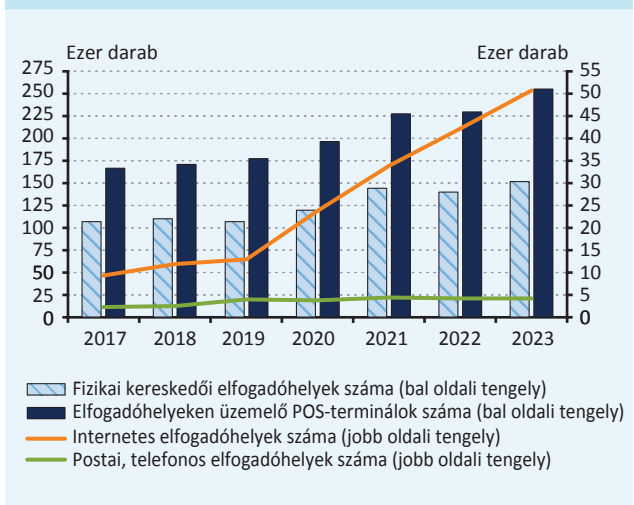
Megjegyzés: Az ábra célja a tranzakciók egymáshoz viszonyított nagyságrendi arányának szemléltetése, egyes esetekben becslésen alapul.

2023-ban tovább folytatódott a fizetési számla és kártya állomány fokozatos bővülése és nagymértékben nőtt a devizaszámlák száma. A hazai pénzforgalmi szolgáltatóknál vezetett fizetési számlák száma egy év alatt 2,2 százalékkal növekedett, majdnem elérve a 11 milliót, melynek már 84,3 százaléka érhető el internet- vagy mobilbankon keresztül. Jelentős mértékben, 5,6 százalékkal növekedett a deviza számlák darabszáma, amely esetében kiemelendő, hogy ez az adat nem tartalmazza a hazai ügyfeleknek külföldről szolgáltató szereplők adatait. Ugyanezen időszakban a hazai szereplők által kibocsátott kártyák száma 1,1 százalékkal növekedett. Ezt meghaladó mértékben emelkedett az aktívan használt kártyák száma, mely 2023 végére meghaladta a 7,1 millió darabot, és így elérte a teljes kártya állomány 71,2 százalékát. 2021 óta egy mérsékelt átterelődés figyelhető meg a hitelkártyáktól a betéti kártyák irányába. Míg 2021 óta a hitelkártyák száma 10,4 százalékkal (130 ezer darabbal) csökkent, addig a betéti kártyák száma 360 ezerrel növekedett.

2023-ban jelentősen bővült a kártyaelfogadói hálózat, különösen az online elfogadóhelyek gyors ütemű bővülése folytatódott. Az év során a hazai szolgáltatók által üzemeltetett fizikai elfogadóhelyek száma 8,9 százalékkal, míg az ezeken üzemelő POS termináloké 11,4 százalékkal nőtt, ezzel már 150 ezer boltban, összesen több mint 250 ezer terminálon érhető el az elektronikus fizetés lehetősége, a kereskedelmi törvény által előírt kötelezettség alá nem eső szektorokban is egyre szélesebb körben. Még nagyobb mértékben, egy év alatt 20,7 százalékkal nőtt az internetes elfogadóhelyek száma, amely így már meghaladta az 50 ezret.

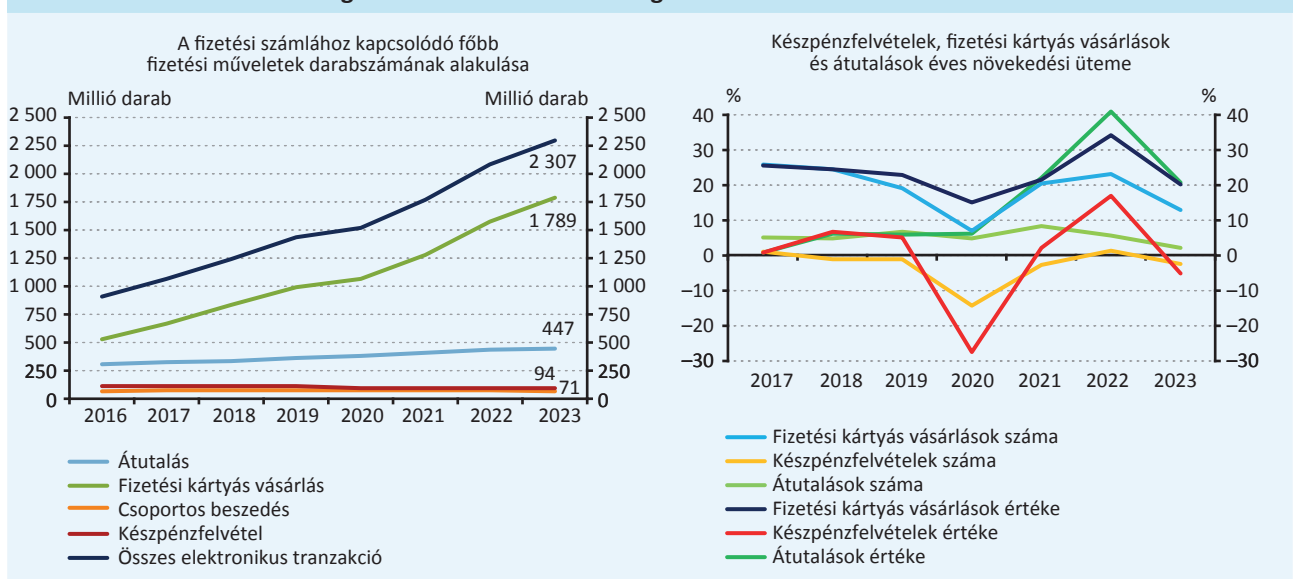
2023 során összesen 2,3 milliárd elektronikus fizetési tranzakció történt, ezen belül a kártyás fizetések száma több, mint 200 millióval bővült, ami az elmúlt tíz év egyik

4. ábra
A kártyaelfogadói hálózat főbb adatai



legnagyobb éves növekedése, míg az átutalások összértéke több, mint ötödével növekedett. Az év során az átutalások száma 2,3 százalékkal, értéke pedig az inflációt meghaladóan 20,8 százalékkal lett magasabb. Ezen belül az azonnali átutalások száma 7,9 százalékos növekedés után meghaladta a 200 milliót, míg összértékük – részben az azonnali átutalási értékhatár szeptemberi megemelésének köszönhetően – 13,2 százalékkal nőtt, összesen 50,9 ezer milliárd forintra. Ennél nagyobb mértékben bővült a fizetési kártyás forgalom, vélhetőleg részben a leírt elfogadói hálózat bővülésnek köszönhetően is. 2023 során több mint 200 millióval több fizetési kártyás vásárlást indítottak hazai bankkártyákkal mint 2022-ben, ami az elmúlt tíz év egyik legnagyobb éves növekedése. Az előző évhez képest így ezek darabszáma 12,9 százalékkal, míg összértéke 20,4 százalékkal nőtt.

5. ábra
A főbb fizetési műveletek forgalmának alakulása és a forgalom éves változása

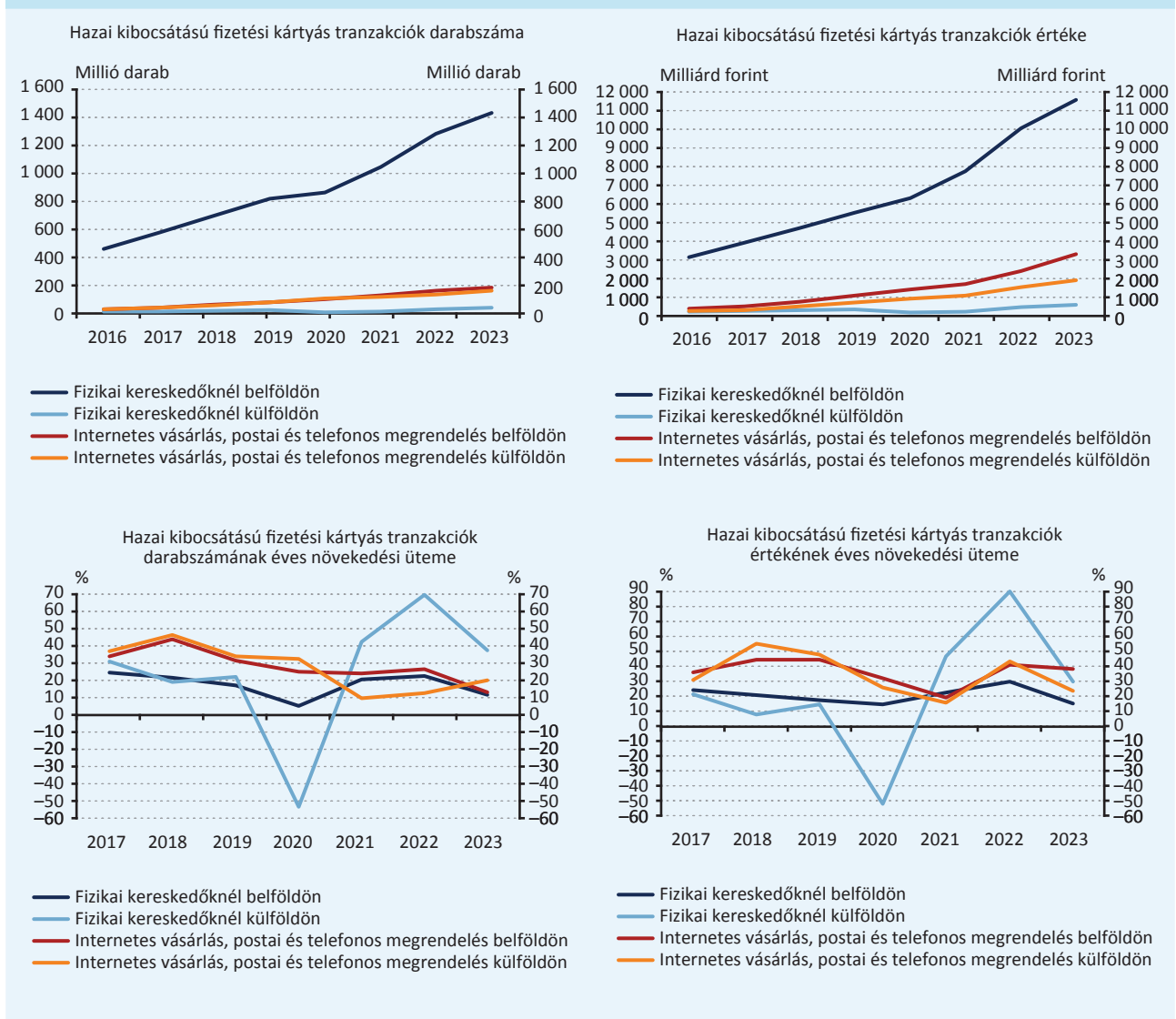


A járvány okozta tranzakciószám megugrás után a kártyás vásárlások növekedési üteme visszatért a korábbi szintre, ennek ellenére is idén az online kártyás vásárlások összértéke meghaladta az 5 ezer milliárd forintot. A fizetési kártyás tranzakciók túlnyomó részét, darabszámának 80,1 százalékát továbbra is a hazai fizikai tranzakciók tették ki, azonban ezen tranzakciók növekedési üteme volt a legalacsonyabb, darabszámuk 11,7, összértékük pedig 15,2 százalékkal nőtt. Ezzel szemben a 2022-es darabszám több mint harmadával növekedett a külföldi fizikai tranzakciók darabszáma, míg összértékük 29,6 százalékkal növekedett. E mellett továbbra is egyre népszerűbbek az online vásárlások, ezek darabszáma 16 százalékkal, értéke pedig 32,8

százalékkal növekedett, így összesen több mint 5,1 ezer milliárd forintot tett ki.

A készpénzfelvételek a fizetési kártyás tranzakciók értékének csak alig több mint harmadát tették ki 2023-ban. Ezzel már negyedik éve haladja meg a bankkártyás vásárlások értéke a készpénzfelvételekét. A bankkártyás és pénztári készpénzfelvételeket is figyelembe véve ezek száma 2,3, értéke pedig 5,1 százalékkal csökkent 2023 során, így összesen 94 millió darab készpénzfelvétel történt, 13,3 ezer milliárd forint értékben. Eközben egy év alatt több mint 5 százalékponttal csökkent a készpénzfelvételek értékének aránya a fizetési kártyás tranzakciókon belül.

6. ábra
Fizetési kártyás vásárlási tranzakciók forgalma és a forgalom éves változása fizetési helyzetenként



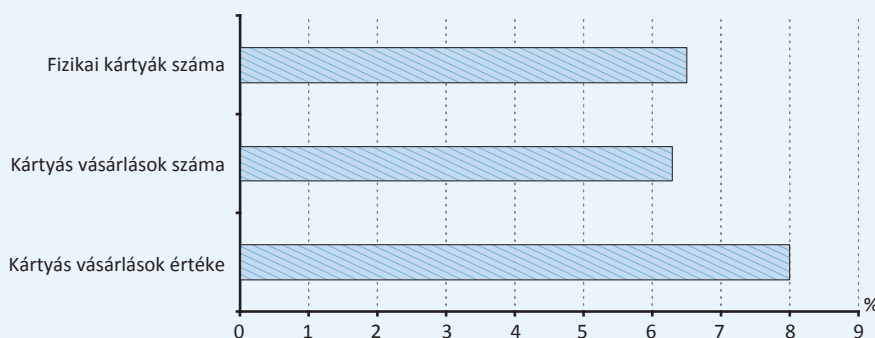
1. keretes írás

Külföldi pénzforgalmi szolgáltatók Magyarországon

Az elmúlt évek folyamatos növekedésének eredményeként a hazai ügyfeleknek szolgáltató külföldi székhelyű intézmények jelentős szereplővé váltak a hazai pénzforgalmi piacon. Az MNB adatai alapján 2023 végére ezek a szolgáltatók összesen már nagyjából 700 ezer darab fizikai és 1,25 millió virtuális fizetési kártyát bocsátottak ki magyar ügyfelek részére. Azonban a magas kártyaszámok ellenére a virtuális kártyák használati aránya jelentősen alacsonyabb, mint a magyar szolgáltatók kártyáinak. Míg a külföldi szolgáltatók által kibocsátott fizikai kártyák 76 százalékát használták 2023 utolsó negyedében vásárlásra az ügyfelek, szemben a magyar szolgáltatóknál mért 71 százalékkal, addig ez az arány külföldi szolgáltatók virtuális kártyáinál mindössze 35 százalék. Ezzel a mérettel ezek a külföldi szolgáltatók együttesen már egy közepes méretű magyar bankénak megfelelő ügyfélkörrel rendelkeznek, így összesítve az 5. legnagyobb bank lennének. Miközben már az ilyen szereplők mérete összemérhető a magyarországi székhelyű szolgáltatókéval, jelentős különbségek figyelhetők meg abban, hogy az ügyfelek hogyan használják a magyarországi és külföldi szolgáltatótól származó kártyáikat. Ennek megfelelően jelentős különbség látható a külföldi kártyák mobiltárcás használatában is. Míg a magyarországi szolgáltatók kártyáinak csak 23 százaléka volt 2023 végén mobiltárcába regisztrálva, addig a külföldi szolgáltatóknál ez az arány 69 százalék volt. Ebben az eltérésben szerepet játszhatnak az ilyen szolgáltatókat használó ügyfelek eltérő pénzforgalmi szokásai, valamint, hogy ezeknél a szolgáltatóknál gördülékenyebb lehet a mobiltárcába való regisztráció és azon keresztüli használat folyamata, mint egyes hazai bankoknál.

7. ábra

Külföldi szolgáltatók súlya a hazai pénzforgalomban



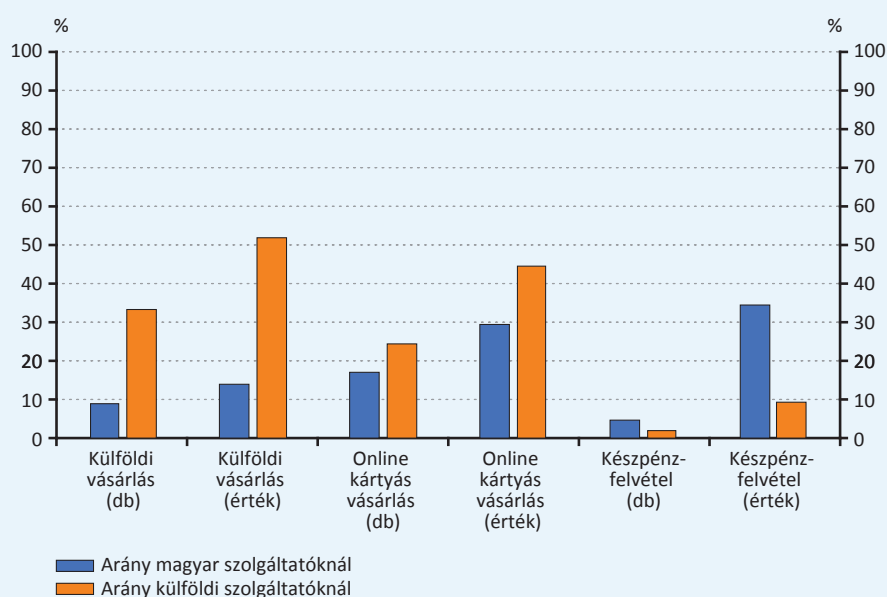
A külföldi szereplők a hazai bankoknál kedvezőbb árázással és innovatív termékekkel rövid idő alatt szereztek nagy ügyfélbázist, amellyel a hazai szereplőket is versenyre és szolgáltatásfejlesztésre ösztönzik. A külföldi szereplőknél jellemzően olcsók vagy teljesen ingyenesek az ügyfelek által gyakran használt és hazai bankoknál nem, vagy csak költségesen elérhető szolgáltatások. Ide értve a bankszámlavezetést és e mellett például a kedvező devizaárfolyamokat, biztonságot növelő egyszer használható virtuális kártyákat, és korlátlan számú virtuális kártyát, ezek miatt sok ügyfél használja ezeket a szolgáltatókat. Azonban jellemzően az ilyen ügyfelek ezeket nem a hagyományos banki számlájuk helyett, hanem azok mellett használják. Ennek ellenére is a külföldi szereplők jelenléte és piacszerzése jelzi, hogy az ügyfelek nyitottak az új banki megoldásokra amennyiben azok olcsóbbak és kényelmesebbek számukra. Valamint az új szereplők által teremtett verseny a hazai bankoknál is ösztönzi a szolgáltatásfejlesztést, a pár éve csak külföldi szereplőknél elérhető szolgáltatások, így például a mobiltárcás fizetés vagy a kedvező árfolyamon történő devizaváltás egyre nagyobb mértékben jelennek meg hagyományos bankoknál is.

A külföldi szereplők által kibocsátott kártyákat forgalomarányosan majdnem négyszer olyan gyakran használják az ügyfelek külföldön, mint a hazai szolgáltatókét. A külföldi szolgáltatók kártyáival az ügyfelek összesen több mint 125 millió vásárlást bonyolítottak nagyjából 1 000 milliárd forint értékben 2023-ban, szemben a hazai szereplőknél lebonyolított 1,85 milliárd tranzakcióval, 11,5 ezer milliárd forint értékben, így a hazai ügyfelek kártyás vásárlási forgalmának közel a tizede már ezekkel a kártyákkal történik. Ezzel a külföldi szereplőknél az egy fizikailag kibocsátott kártyára jutó éves vásárlási forgalom 1,43 millió forint volt, ami a hazai szolgáltatók hasonló adatának a 77 százaléka. A magyarországi szereplők által kibocsátott kártyákkal lebonyolított tranzakciók nagyjából 10 százaléka történt külföldön az év során. Ezzel szemben a külföldi szereplők kártyáival a vásárlási tranzakciók kétharmada és értékének nagyjából fele volt külföldi. Vélhetően ebben a használatban jelentős szerepet játszanak az ezeknél a szereplőknél elérhető kedvező devizaváltási árfolyamok, melyek miatt így gyakran csak külföldi használatra veszik ezeket igénybe magyar ügyfelek.

A külföldi kártyákkal a vásárlások értékének 44 százaléka volt internetes míg ez a magyar kibocsátású kártyáknál csak 30 százalék volt. Míg a magyarországi kártyákkal a vásárlások számának 17, értékének 30 százaléka történt távoli elfogadási csatornán, addig a külföldi szereplők kártyáival a vásárlások számának majdnem negyede, értékének pedig 44 százaléka történt távoli (jellemzően internetes) fizetéssel. Ezt magyarázhatják egyrészt az ezeknél a szereplőknél elérhető az egyszer használatos virtuális kártyák, melyek használatával elkerülhető a lopott kártya adatokkal való visszaélés, valamint jelentősen eltérhet a két szolgáltató típus felhasználó köre is. Mivel a külföldi szereplők szolgáltatásai jellemzően csak digitálisan, online vagy mobilalkalmazásban érhetőek el, ezek használata jelzi, hogy már egy jelentős réteg tudatosan keresi a számára megfelelő, olcsó és kényelmes szolgáltatást a hazai bankokon kívül is.

Míg magyar kártyákkal 2023 során a tranzakciók értéknek harmada készpénzfelvétel volt, külföldi szereplőknél ez mindössze 9 százalék. Darabszámban a magyar kibocsátású kártyákkal lebonyolított tranzakciók 5 százaléka volt készpénz felvétel viszont ez a tranzakciók összértékének harmadát jelentette. Ezeket az eltérő használati szokásokat az egyes szolgáltatók eltérő üzletpolitikája határozza meg. Egyrészt a külföldi szolgáltatóknál jellemzően nem elérhető a 150 ezer forintos ingyenes készpénzfelvétel igénylése, hanem csak egy ennél alacsonyabb, de külföldön, devizában is felhasználható készpénzfelvételi limit van érvényben. Ehhez alkalmazkodva ügyfelek feltételezhetően jellemzően magyarországi bankjuknál intézik a hazai készpénzfelvételeket, és csak külföldön vagy a havi 150 ezer forint feletti készpénzfelvételekre használják a külföldi szolgáltatónál vezetett számlájukat.

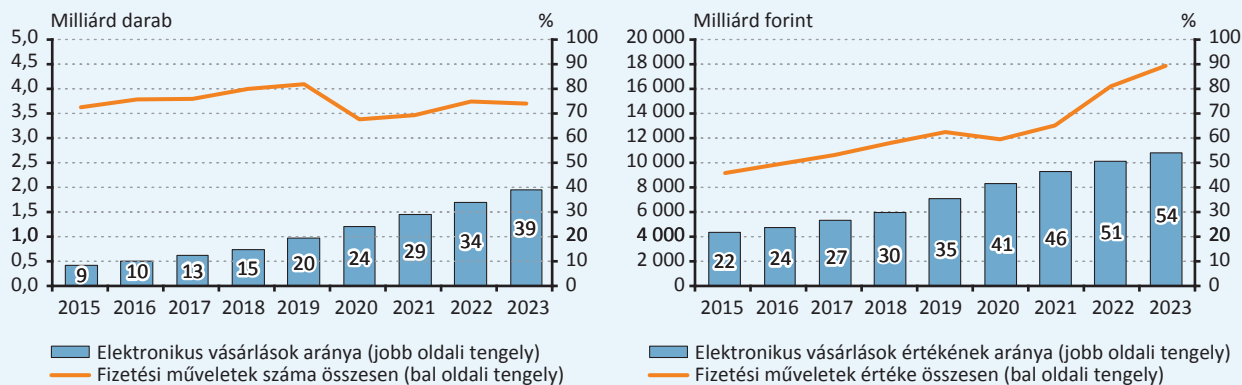
8. ábra
Külföldi szolgáltatók által kibocsátott kártyák használati jellemzői



2023-ban a korábbiakkal megegyező ütemben, 5 százalékponttal bővült a legtöbb tranzakciót lefedő bolti vásárlásoknál az elektronikus fizetések használata, így a vásárlások 39 százalékánál választották az elektronikus fizetési megoldásokat² a vásárlók. A teljes gazdaságon belül tranzakciók megoszlását tekintve a legtöbb tranzakció a fizikai jelenlétet igénylő fizetési helyzetekben van, amelyet

a tranzakciós célú készpénzhasználatot jól lekövető online pénztárgép (OPG) adatokkal lehet megvizsgálni. Ebből látszódik, hogy ebben a helyzetben a darabszám szerinti elektronikus arány 5 százalékpontos növekedéssel 39 százalék, míg az érték szerinti arány 3 százalékpontos növekedés után 54 százalék volt 2023-ban.

9. ábra
A tranzakciók száma és értéke, valamint az elektronikus tranzakciók aránya az online pénztárgépet használó szektorban



Forrás: NAV OPG adatbázis, MNB számítás

Évről évre a napok jelentős részében az elektronikus tranzakciók aránya meghaladja az előző év napjainak többségében látható értékeket. December tizedikén volt a legmagasabb, 47 százalék az elektronikus arány, míg január 30-án volt a legalacsonyabb, 34 százalékos darabszám szerinti arány. Feltehetően az üzletek jellegéből fakadó különbségeknek, különböző nyitvatartásoknak és fizetési szokásoknak köszönhetően az egyes években a napi szinten megvizsgált elektronikus arányok nagymértékben eltérnek a bolti vásárlásoknál, akár 14 százalékpontos eltérés is lehet egy évben, és az elektronikus arány napok közötti eltérése folyamatosan növekszik.³ Ez a napok közötti nagy mértékű különbség több tényezőtől áll, például az elektronikus arány magasabb

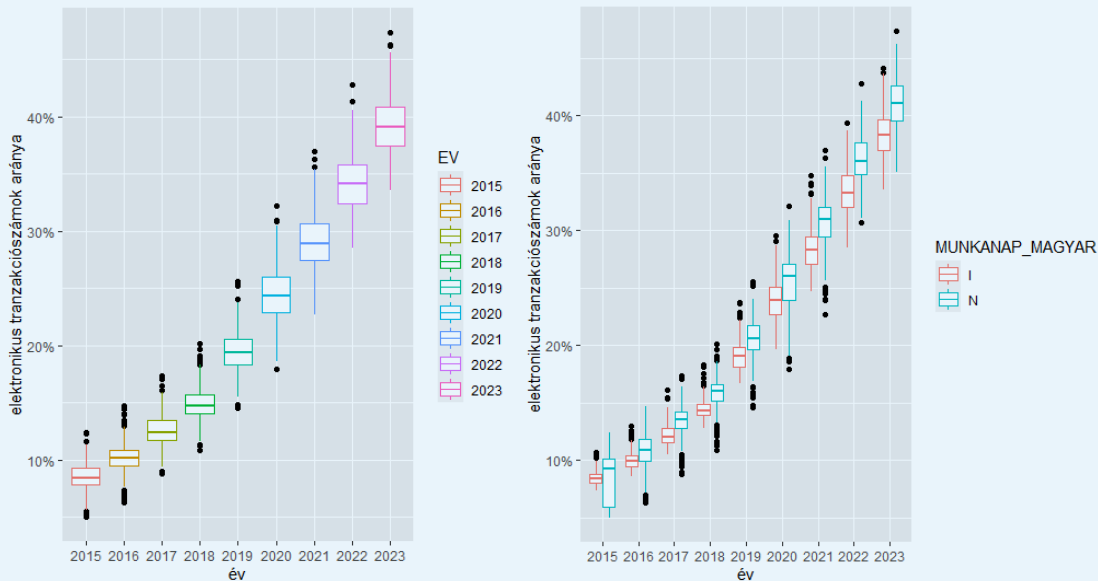
munkaszüneti napokon, mint munkanapokon. Minden évben elmondható, hogy az adott évi napi szintű elektronikus tranzakcióarányoknak már az alsó kvartilise is meghaladja a korábbi év felső kvartilisét, és az utóbbi években egyre nagyobb mértékű ez a különbség. 2020-tól kezdve pedig minden évben látható az is, hogy az adott évben a napi szintű elektronikus tranzakciók számának arányában megfigyelt minimum érték meghaladja a három évvel ezelőtt megfigyelt értékek maximumát is. Ebből tehát látható, hogy gyors ütemben bővül az elektronikus fizetések használata, évről évre a napok jelentős részében az elektronikus tranzakciók aránya meghaladja az előző év napjainak többségében látható értékeket.

² Ebbe beletartozik az összes elektronikus fizetési megoldás, így többek között a bankkártya, SZÉP-kártya, elektronikus utalványok, azonnali fizetés.

³ Részletesebb információk a bolti vásárlásokon belüli elektronikus tranzakciószámok arányának időbeli alakulásáról az alábbi linken találhatóak: <https://www.mnb.hu/letoltes/deak-vivien-az-elektronikus-tranzakciok-aranya-es-annak-valtozasa-a-fizikai-valtozasokkal.pdf> (mnb.hu)

10. ábra

Az online pénztárgépeken és automatákon rögzített tranzakciók napi szintű elektronikus arányának kvartilisei az egyes években és az egyes évek munkanapjain és munkaszüneti napjain



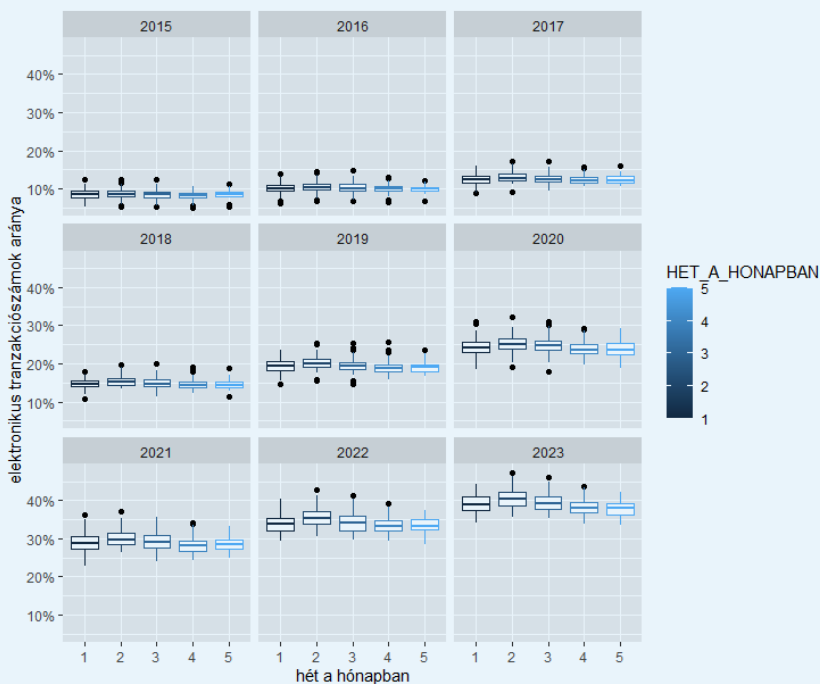
Forrás: NAV OPG adatbázis, MNB számítás

A hónapon belüli heteket vizsgálva főleg az utolsó években az látható, hogy a 2. héten a legmagasabb az elektronikus tranzakciók aránya. Még 2015-ben és 2016-ban a hónapokon belüli heteken mért elektronikus arányokat nézve nem látható szignifikáns különbség, de 2017-től kezdődően egyre jobban érzékelhető, hogy a hónapok második heteiben

magasabb az elektronikus arány, mint a hónap többi időszakában. Ennek legvalószínűbb oka, hogy a hónap első hetében érkezhetnek meg többségében a lakosság nagy részéhez és ezért ilyenkorra időzítik többen a nagyobb értékű bevásárlásokat, amelyet a tranzakció értéke miatt jellemzően elektronikus úton fizetnek ki.

11. ábra

Az online pénztárgépeken és automatákon rögzített tranzakciók napi szintű elektronikus arányának kvartilisei a különböző hónapokon belüli hetek szerint az egyes években

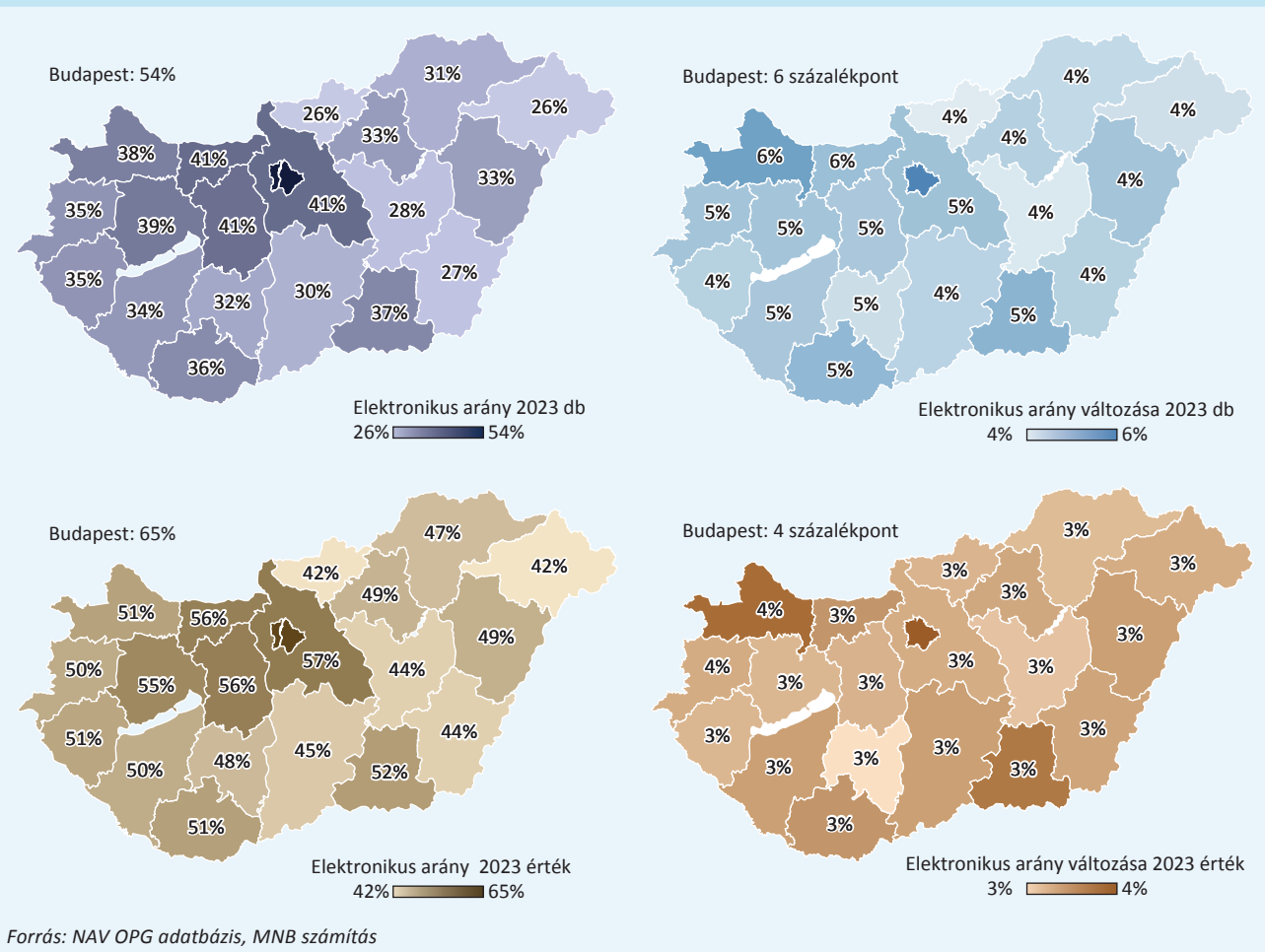


Forrás: NAV OPG adatbázis, MNB számítás

Továbbra is jelentős, akár 28 százalékpontos különbségek is megfigyelhetők Budapesten és az egyes vármegyékben a bolti vásárlásoknál mért elektronikus arányok között. Az egyes vármegyékben és Budapesten az elektronikus tranzakciók arányában éves szinten darabszámban 4-6, értékben pedig 3-4 százalékpontos növekedés volt 2023-ban.

Az előző évhez hasonló 28 százalékpontos területi különbség is megfigyelhető az elektronikus arányban. Míg Budapesten a vásárlások 54 százalékában fizettek elektronikusan, addig Szabolcs-Szatmár-Bereg és Nógrád vármegyében a vásárlások 26 százalékánál. Az elektronikus arányok értékben 42-65 százalék között alakultak országszerte.

12. ábra
Az elektronikus tranzakciók aránya és az arány változása az OPG-t használó szektorban

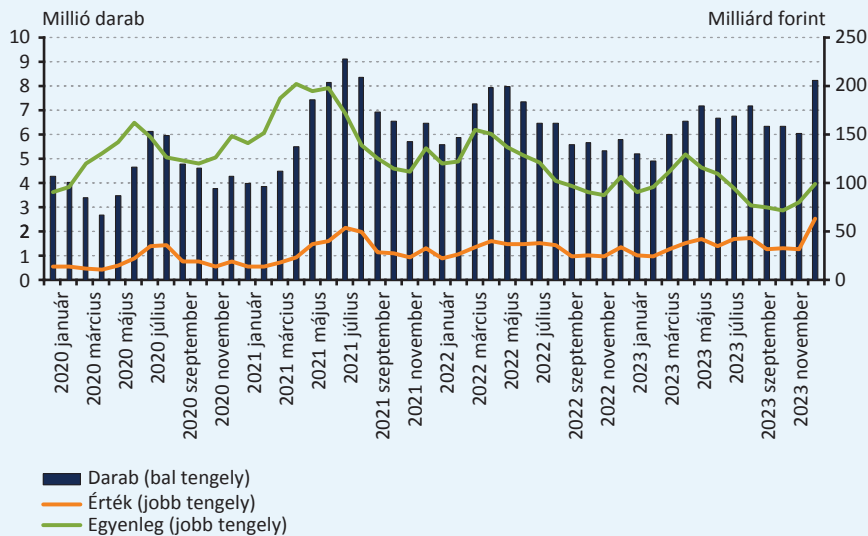


Forrás: NAV OPG adatbázis, MNB számítás

A bolti vásárlás ideiglenes lehetősége, valamint a különböző bérren kívüli juttatások megemlése miatt 2023 végén nagymértékben, 40 százalékkal nőtt a SZÉP kártyás fizetések száma. A SZÉP kártyás fizetések darabszáma és értéke 2022 harmadik negyedévével kezdődően folyamatosan alacsonyabb volt, mint az előző év azonos időszakában. Éves összehasonlításban a folyamatos csökkenés csupán 2023 harmadik negyedévében állt meg, amikor az üzletekben történő SZÉP kártyás fizetés újbóli ideiglenes bevezetésének köszönhetően 10 százalékkal nőtt a vásárlások darabszáma és 20 százalékkal a vásárlások értéke. A negyedik negyedévében

tovább növekedett a forgalom, a tranzakciók száma 20 százalékkal, míg az értéke 52 százalékkal volt magasabb az előző év azonos negyedévéhez képest. Ezen adatok és a 2022-es hasonló átmeneti szabályváltozások alapján látható, hogy a bolti SZÉP kártyás vásárlás következtében nagy mértékben növekszik a tranzakciószám és tranzakció érték. Továbbá feltételezhetően az üzletekben történő vásárlási lehetőség utolsó hónapja, az egyszeri SZÉP kártyás juttatások kifizetése és a karácsonyi időszak miatt nagy mértékben, 40 százalékkal nőtt decemberben a tranzakciószám az előző évhez képest és ez nem járt az egyenlegek csökkenésével.

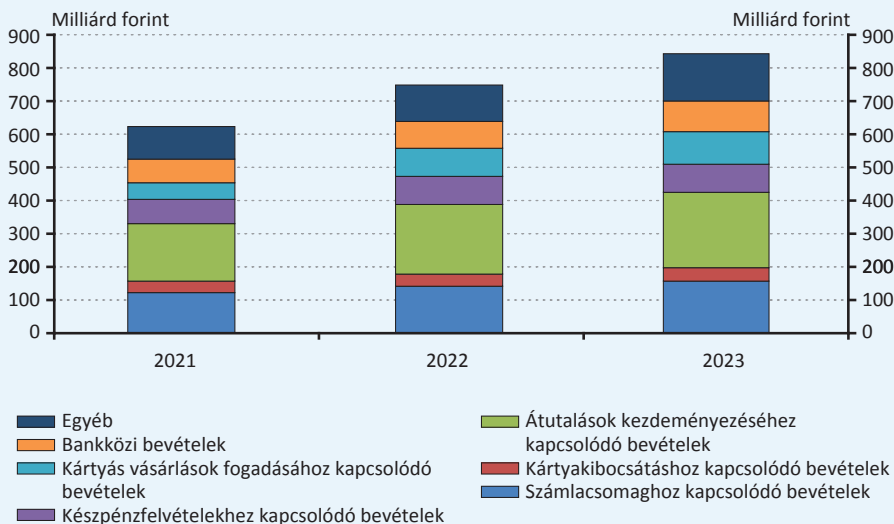
13. ábra
SZÉP kártya forgalom és egyenlegek alakulása



2023-ban is jelentős mértékben, 12,5 százalékkal növekedtek a hazai pénzforgalmi szolgáltatók pénzforgalmi bevételei az előző évhez képest, így az összes bevételük 843 milliárd forint volt. A banki bevételek közel fele a vállalatokhoz, míg 30 százaléka a lakossághoz köthető, ezzel részletesebben később foglalkozik a jelentés. A bevételek legnagyobb részét, 27 százalékát továbbra is az átutalások

indításához kapcsolódó bevételek teszik ki, de legnagyobb mértékben, 17,8 százalékkal a 2.1.5.1 fejezetben részletezett kártyaelfogadáshoz kapcsolódó bevételek növekedtek. A bevételek típusainak megoszlásában jelentős változás nem történt a korábbi évekhez képest, 58,1 százalékát adták a tranzakció értékével arányos díjak, 13,7 százalékát pedig tranzakciók darabszámával arányos díjak.

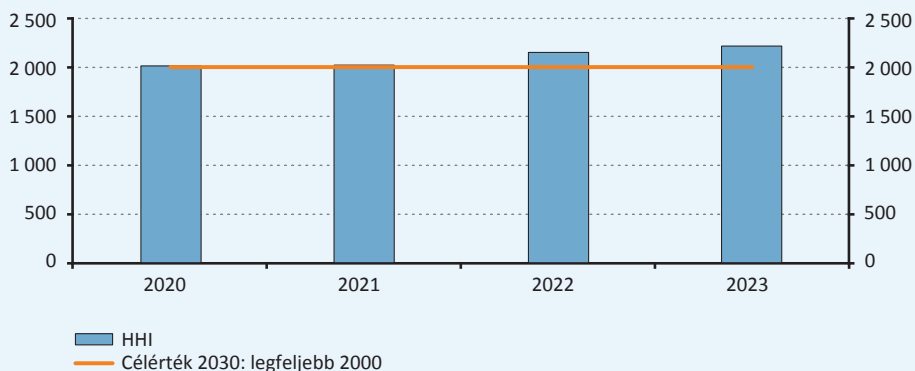
14. ábra
Banki bevételek megoszlása a főbb bevételi kategóriák szerint



2.1.1.2. Koncentráció az elektronikus pénzforgalmi szolgáltatások piacán

Az MNB a pénzforgalmi szolgáltatók ügyfelei által indított tranzakciókon keresztül méri a piaci szereplők részesedését a teljes szektoron belül, és ez alapján határozza meg a piaci koncentráció mértékét. Minél alacsonyabb az index értéke, annál kevésbé koncentrált a piac, 2000 alatti érték esetén közepes vagy alacsony piaci koncentrációról beszélünk. Ha a pénzforgalmi szolgáltatók között erős verseny alakul ki az ügyfelekért, akkor annak eredményeként az ügyfelek olcsóbb és magasabb minőségű szolgáltatásokat vehetnek igénybe.

15. ábra
Herfindahl–Hirschman-index (HHI) értéke az elektronikus pénzforgalmi tranzakciók piacán



Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
2026	2152	2223	+71	legfeljebb 2000

Herfindahl–Hirschman-index (HHI) az indított elektronikus tranzakciók arányában⁴ = $s_1^2 + s_2^2 + \dots + s_n^2$

A tavaly megvalósult bankfúzió csökkentette ugyan a piaci szereplők számát, így növelve a tranzakciószámok alapján számított piaci koncentrációt, ugyanakkor a következő években mérsékelheti a legnagyobb pénzforgalmi szolgáltatók részesedései közötti különbséget, ami alacsonyabb koncentrációs értéket eredményezhet. A 2023-as folyamatoknak köszönhetően a mutató értéke 3,3 százalékkal 2223-ra emelkedett egy év alatt. A piaci szereplők számának csökkenése mellett, piaci részesedésük egymáshoz közelítő részaránya esetént is kialakulhat

alacsonyabb piaci koncentrációs érték. Idén tavasszal megkezdődött az Azonnali fizetésre épülő új szolgáltatások bevezetése. Ennek hatására várható, hogy a közeljövőben az új szolgáltatásokhoz kapcsolódóan új szereplők jelennek meg a pénzforgalomban, valamint a már piacon lévő szolgáltatók új szegmensekben is elkezdnek szolgáltatni, amely élénkítheti a piaci versenyt, növelheti a tranzakciók számát, ezáltal a jövőben csökkenhet az elektronikus fizetések piacán a koncentráció, elősegítve a mutató célértékének elérését.

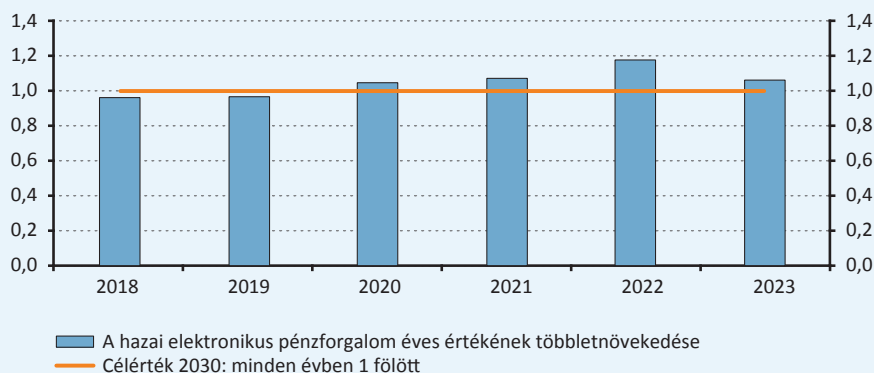
⁴ s: a pénzforgalmi szolgáltató piaci részesedése az összes indított elektronikus tranzakcióból. Az elektronikus tranzakciók között figyelembevételre kerültek a hazai kibocsátású kártyákkal kezdeményezett tranzakciók, valamint az átutalások és a csoportos beszédések esetében a terhelési oldal (a fizető fél oldali adatok).
n: a pénzforgalmi szolgáltatói szektor szereplőinek száma

2.1.1.3. Elektronikus pénzforgalom éves többletnövekedése a gazdasági növekedéshez képest

Az elektronikus pénzforgalom összértékének változását egyaránt befolyásolja a fizetési szokások, a nemzetgazdasági teljesítmény és az árszint változása. A gazdasági növekedés vagy az infláció hatására a készpénzes és elektronikus fizetési módok darabszám szerinti arányának változása nélkül is emelkedik az elektronikus pénzforgalom összértéke. Ezzel a mutatóval nyomon követhető a fizetési szokások változásából származó változás, 1 feletti mutatóérték esetén a gazdasági növekedésen és infláción túl az elektronikus fizetési megoldások intenzívebb használata is hatással volt az elektronikus fizetések összértékére.

16. ábra

Elektronikus pénzforgalom éves többletnövekedése a gazdasági növekedéshez képest



Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
1,07	1,18	1,06	-0,12 ⁵	Minden évben 1 fölött
Elektronikus pénzforgalom éves többletnövekedése a gazdasági növekedéshez képest ⁶			=	$\frac{\text{Elektronikus pénzforgalom éves értékének növekedése}}{\text{GDP éves növekedése}}$

Az elmúlt évekhez hasonlóan 2023-ban is intenzívebbé vált az elektronikus fizetési megoldások használata, hiszen az elektronikus tranzakciók összértéke a nemzetgazdaság teljesítményének változásánál nagyobb mértékben bővült, így a mutató értéke 1 felett volt. Az elmúlt évben az elektronikus fizetési műveletek összeértéke 1 699 649 milliárd forint volt, ami 20,8 százalékos növekedés 2022-höz képest.

Emellett a folyó áron számolt GDP 13,7 százalékkal emelkedett, az infláció pedig 17,6 százalék volt. Az átutalások forgalmának bővülése és a kártyás vásárlások gyakoribb használata egyaránt hozzájárult 2023-ban az 1 feletti mutatóérték eléréséhez. Ennek következtében a teljes gazdaságban szintjén elterjedtebb lett az elektronikus fizetés, ami így hozzájárult a gazdaság versenyképességének növeléséhez.

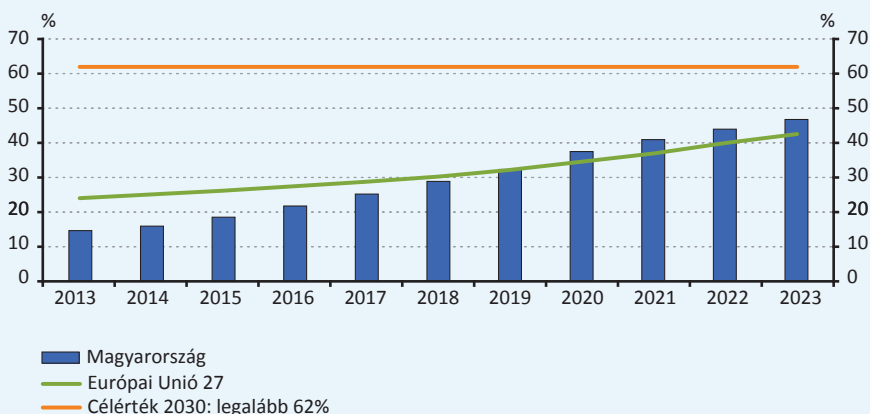
⁵ 2023-ban csökkent a többletnövekedés mértéke 2022-höz képest, azonban a mutató értéke továbbra is 1 felett volt, tehát a GDP-nél nagyobb ütemben bővült az elektronikus pénzforgalom, így pozitívan értékelhetőek a folyamatok ezen a téren.

⁶ Az elektronikus pénzforgalmi tranzakciók az átutalásokat (forint egyedi és csoportos, deviza, bel- és külföldi egyaránt), a csoportos beszedéseket, valamint a hazai kibocsátású fizetési kártyákkal lebonyolított tranzakciókat tartalmazzák. Ezek éves összértékének százalékos változása van elosztva a GDP éves százalékos változásával.

2.1.1.4. Elektronikus vásárlások értékének aránya

A mutató segítségével meghatározható, hogy az összes lakossági fogyasztáson belül mekkora az elektronikus vásárlások éves aránya, illetve ez összevethető a nemzetközi adatokkal is. A magasabb érték az elektronikus fizetési módok intenzívebb használatára utal a fogyasztók körében, azaz arra, hogy a vásárlások mind nagyobb hányada kerül lebonyolításra készpénz használata nélkül, így a hazai elektronikus pénzforgalmi piac fejlődését is jól mutatja.

17. ábra
Elektronikus vásárlások értékének aránya



Megjegyzés: A 2023-ra vonatkozó Európai Unió 27 adat becslés a 2023 első féléves adatok alapján.

Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
41%	44%	47%	+3 százalékpont	legalább 62%

$$\text{Elektronikus vásárlások értékének aránya}^7 = \frac{\text{Elektronikus vásárlások éves összértéke}}{\text{Éves lakossági fogyasztás}}$$

2023-ban tovább folytatódott az elektronikus fizetések arányának növekedése a lakossági fogyasztáshoz viszonyítva ezzel a hazai érték már 5 százalékponttal haladja meg az EU-s átlagot. 2023-ban az előző évhez hasonlóan újra több mint 3 százalékponttal nőtt az elektronikus vásárlások értékének aránya Magyarországon, ami azonban továbbra is elmarad a V4-ek és az északi országok átlagaitól. Az elmúlt években a növekedést leginkább a kártyás fizetési infrastruktúra további fejlődése, a kártyás vásárlások értékének jelentős növekedése ezen belül különösen a mobilelefonos vásárlások számának nagy arányú növekedése támogatta. Ezen felül az átutalások száma és értéke is folyamatosan növekszik, amiben vélhetően szerepet játszik az azonnali fizetési rendszer 2020-as bevezetése is. A jövőben pedig az

Azonnali fizetésre épülő szolgáltatások elterjedése is hozzájárulhat a növekedési ütem fenntartásához, vagy akár növeléséhez, amivel a stratégiai cél teljesíthető lehet 2030-ra.

2.1.2. Elektronikus fizetési megoldások használata a végfelhasználói oldalon

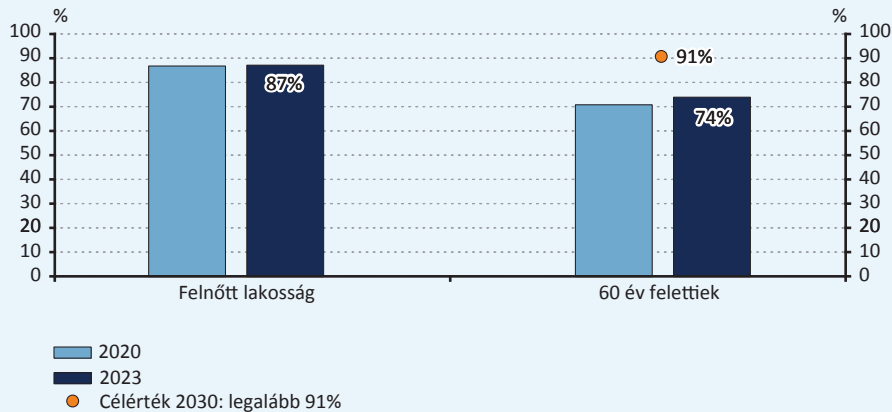
Annak érdekében, hogy az elektronikus tranzakciók arányának növekedése támogatható legyen célzott intézkedésekkel, szükséges folyamatosan nyomon követni a végfelhasználói oldalon, hogy hogyan alakul az elektronikus szolgáltatásokat használók aránya azokon a részterületeken, ahol a stratégiai célok meghatározásakor elmaradás volt látható.

⁷ Elektronikus vásárlások: Jelenleg a mutató számlálója a kártyás fizetések adatait tartalmazza az elektronikus fizetési módok közül, mivel ez a készpénz leggyakrabban használt alternatívája. A későbbiekben, például az azonnali fizetési elfogadói hálózat bővülésével más elektronikus fizetési módok adatai is bekerülhetnek a mutató számításához használt adatok közé. A nevezőben a háztartások éves fogyasztása szerepel.

2.1.2.1. 60 év felettek számlapentrációja

Az elektronikus fizetési módok használatához alapvető feltétel, hogy legyen hozzáférés ezekhez a megoldásokhoz, amely a számlatulajdonlással mérhető a legjobban. Mivel a 60 év alattiak körében a lefedettség közel 100 százalékos és a 60 év felettieknél tér el ettől nagyobb mértékben, így a mutató erre a korcsoportra koncentrál.

18. ábra
A 60 év felettek bankszámla-hozzáféréseinek aránya



Mutató értéke 2020	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
71%	-	74%	+3 százalékpont (2020-hoz képest)	legalább 91%

$$\text{60 év felettek számlapentrációja}^8 = \frac{\text{Számával rendelkező 60 év feletti lakosok száma}}{\text{60 év feletti lakosok száma}}$$

A 60 év felettek háromnegyede rendelkezett saját bankszámlával 2023-ban, ami még jelentősen elmarad a kitűzött célértéktől, hiszen ez 3 százalékpontos növekedést jelent 2020 óta. A felnőtt lakosság 87 százalékának van saját bankszámlája, ez az utóbbi években nem változott, a számlák számának növekedése így arra utal, hogy az eddig is számlával rendelkezőknek lett több számlájuk. A 60 év alattiak esetében továbbra is 90 százalék feletti a számlatulajdonosok aránya. 2020-ban a legmagasabb, 60 év feletti korcsoportba tartozók 71 százaléka rendelkezett bankszámlával, ez az arány 3 százalékponttal emelkedett 2023-ra. A növekedés üteme 3 év alatt alacsonynak tekinthető, a növekedést vélhetően a vizsgált időszakok között nyugdíjba menők arányában magasabb számlalefedettsége okozza, ezen felüli többletnövekedés nem azonosítható.

A teljes gazdaság szintjén hasznos lehet, ha minden korosztályban 90 százalék felett van a számlával rendelkezők

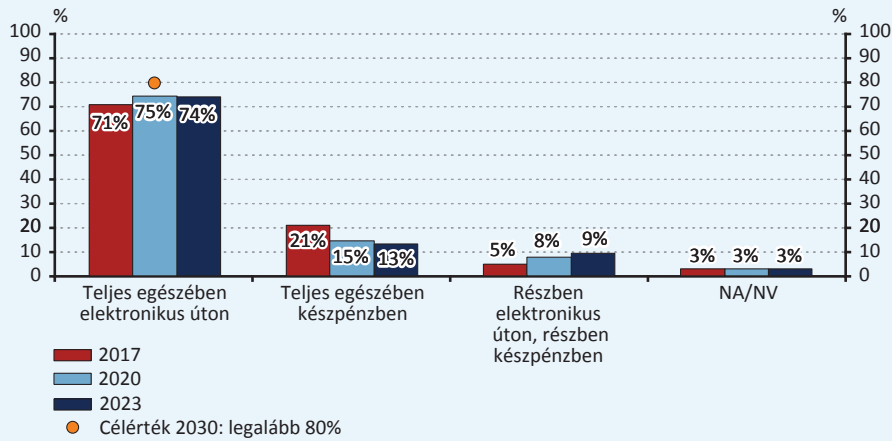
aránya, ezért a 60 év felettek esetén érdemes támogatni a lefedettség növelését és a bankszámlahasználattal kapcsolatos ismeretek bővítését. Az idősebb korcsoportok támogatását a kifejezetten ennek a csoportnak készített tájékoztató anyagok elkészítése és terjesztése, a számukra kedvezőbb nyugdíjszámlák elérhetőségének ismertetése és használatának ösztönzése segítheti. Elsődleges cél, hogy legalább azoknak az újonnan nyugdíjba vonulóknak, akiknek korábban volt bankszámlája és azt használták is például azért, mert a munkabérük arra érkezett, a nyugdíjazásuk után is érdemes legyen megtartaniuk a számlájukat. Amennyiben ez a csoport a nyugdíját is számlára tudja megkapni, már biztosítható, hogy folyamatosan emelkedjen a mutató értéke. Emellett legalább az alapfunkciók használatának megtanítása is segítheti őket a félelem és bizonytalanság leküzdésével, erre akár külön eszközök és segítők kijelölése is hatékonyabbá teheti ezt a folyamatot.

⁸ Ennek a mutatónak az értékét lakossági kérdőíves felmérés alapján számolja az MNB, ezért a többi mutatótól eltérően ez tartalmazza a külföldi szolgáltatóknál vezetett számlákat is.

2.1.2.2. Csak elektronikus jövedelemmel rendelkezők aránya

Az elektronikus jövedelem segíthet az elektronikus fizetések használatöztönzésében, míg a készpénzes jövedelem jelenléte hátráltathatja ezt, még ha 100 százaléknál alacsonyabb mértékben van is jelen. Így érdemes az elektronikus jövedelemmel rendelkezők arányát vizsgálni, a készpénzes jövedelem csökkentésére pedig célzott intézkedéseket kialakítani.

19. ábra
A rendszeres jövedelem formája



Megjegyzés: módszertani változás az előző felmérés óta: az eddigi kérdőívekben a fent lévő négy lehetőség közül kellett egyet választani, míg a legutóbbi felmérésben több kategória közül lehetett választani arra a kérdésre, hogy a jövedelem mekkora részét kapják készpénzben, és ezek a kategóriák lettek a korábbi felmérésekkel való összehasonlíthatóság érdekében az ábrán szereplő négy kategóriába aggregálva.

Mutató értéke 2020	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Céltérték
75%	-	74%	-1 százalékpont (2020-hoz képest)	legalább 80%

$$\text{Csak elektronikus jövedelemmel rendelkezők aránya} = \frac{\text{Azon felnőtt lakosok száma, akik teljes egészében elektronikus úton kapják jövedelmüket}}{\text{Felnőtt lakosok száma}}$$

Az elektronikus bérfizetés terén nem történt érdemi változás az elmúlt években, a felnőtt lakosok háromnegyede a három évvel ezelőtti értékhez hasonlóan csak elektronikusan kapott jövedelemmel rendelkezett 2023-ban. Emellett a teljesen készpénzes jövedelemmel rendelkezők 13 százalékot képviselnek, míg 9 százalék pedig vegyesen kapja jövedelmét, a maradék pedig a jövedelemmel nem rendelkezőket vagy a választ nem adókat fedi le. A trend az elektronikus jövedelem növekedését mutatta eddig,

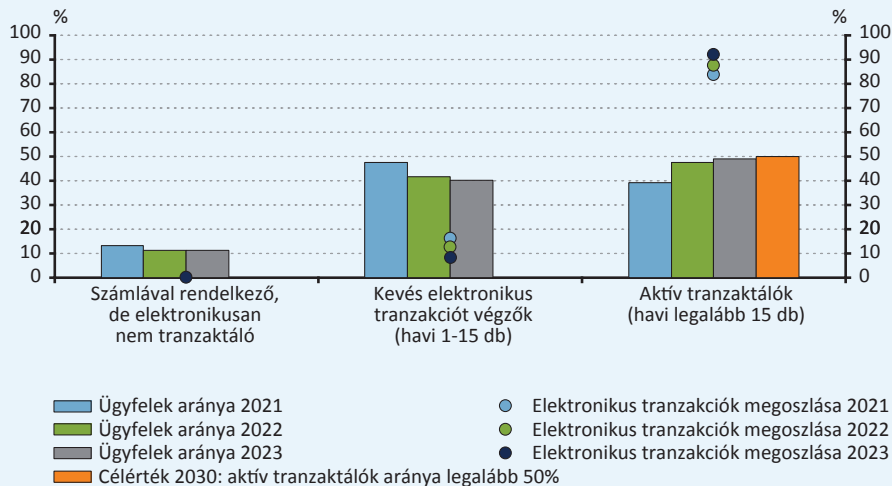
azonban az utóbbi évek gazdasági folyamatai és a foglalkoztatottság bővülése különböző módokon lehetnek hatással a jövedelem formájára, végül az elektronikus jövedelemmel rendelkezők aránya 74% volt 2023-ban. A jövőben célszerű megvizsgálni, hogy milyen célzott intézkedésekkel lehet ösztönözni azt, hogy emelkedjen az elektronikus jövedelemmel rendelkezők aránya, hiszen minél többen kapják így a jövedelmüket, annál inkább emelkedhet az elektronikus fizetési megoldásokat aktívan használók aránya.

2.1.2.3. Aktívan elektronikusan tranzaktálók aránya

A mutatóval azt vizsgálja az MNB, hogy a számlával rendelkező lakosság mekkora része használja aktívan, havonta legalább 15 alkalommal az elektronikus fizetési megoldásokat, tehát mekkora része számára vált mindennapi megoldássá az elektronikus fizetés. Az aktívan elektronikusan tranzaktálók arányának növekedése hozzájárulhat az elektronikus tranzakcióarány emeléséhez, hiszen ezáltal egyre szélesebb körtől származnak az elektronikus tranzakciók.

20. ábra

Lakossági ügyfelek arányának és az elektronikus tranzakcióknak a megoszlása az elektronikus fizetés használata alapján képezett csoportok között



Megjegyzés: 2022-től a számlatulajdonosok tranzakcióinak banki szinten történő aggregálása helyett ügyfelenként, szektor szinten aggregáljuk a tranzakciókat, emiatt a módszertani változtatás miatt jelentősen növekedett az elektronikusan aktív ügyfelek aránya a 2021-es értékhez képest. A korábbi módszertannal a 2022-es érték 43 százalék lett volna.

Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
39%	47% ⁹	49%	+2 százalékpont	legalább 50%
Elektronikus fizetéseket aktívan használók aránya ¹⁰ = $\frac{\text{Azon lakossági ügyfelek száma, akik legalább 15 elektronikus tranzakciót végeznek egy hónapban}}{\text{Lakossági ügyfelek száma}}$				

2023-ban a számlával rendelkezők 49 százaléka elektronikusan aktívan tranzaktáló volt, így tehát tovább bővült az az ügyfélkör, amely a mindennapokban rendszeresen fizet elektronikusan. Ezzel szemben a számlatulajdonosok 40 százaléka havi 15-nél kevesebbet tranzaktál elektronikusan, 11 százalék pedig egyáltalán nem végez elektronikus tranzakciót. Az elektronikusan aktívan tranzaktáló ügyfelek aránya 2022-ben és 2023-ban is nőtt, amiben szerepet játszott, hogy a legtöbb fizetési helyzetben már van lehetőség elektronikus fizetésre, illetve, hogy az elektronikus fizetési megoldások egyre gyorsabbak és kényelmesebbek. Ehhez hozzájárult például a mobiltárcás fizetések elterjedése, azonnali fizetés és az arra épülő fizetési megoldások megjelenése. A növekedést főleg az okozta, hogy a korábbiakban

elektronikusan kevésbé aktívan tranzaktáló ügyfelek is egyre gyakrabban fizetnek elektronikusan. Ugyan a stratégiai célérték közelében van már a jelenlegi érték, azonban a továbbiakban is fontos lesz az elektronikus fizetési módok használatának ösztönzése, hiszen az elektronikusan egyáltalán nem fizetők aránya még mindig magas, és 2 év alatt csupán 13 százalékról 11 százalékra csökkent. Ezek alapján tehát további intézkedésekre lehet szükség, hogy az elektronikusan egyáltalán nem, vagy csak keveset fizetők aránya tovább csökkenjen, ami elérhető az elektronikus fizetések használatát támogató, alacsony költségű számlacsomagokkal, illetve gyors, ingyenes, vagy tranzakciós díj nélküli és felhasználóbarát fizetési módok további elterjedésével.

⁹ Az MNB rendelkezésére álló adatok miatt kis mértékben változott a módszertan, így pontosabban lehet ügyfelenkénti adatokat vizsgálni. korábbi módszertan használatával a 2022-es érték 43%.

¹⁰ A mutató a fizetési számlákkal (átutalások, csoportos beszedések, deviza átutalások) és a hozzájuk kapcsolódó betéti kártyákkal (belföldön és külföldön) végzett fizetési tranzakciókat veszi figyelembe.

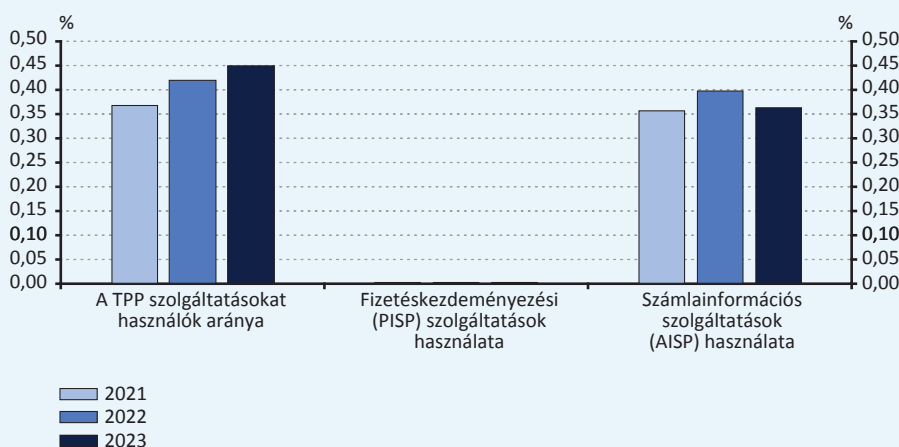
Az aktívan tranzaktáló ügyfelek arányának növelése érdekében az árazás, az ügyfelek tájékozottsága és a használatöztönzés terén egyaránt szükséges további célzott intézkedéseket tenni. Fontos, hogy az elektronikus fizetési megoldások gyakoribb használata ne növelje az ügyfelek költségeit, ezért úgy kell kialakítani ezeknek az árazását, hogy közvetlenül a tranzakciókhoz ne kapcsolódjanak költségek. Továbbá a kevesebb elektronikus tranzakciót végző ügyfélcsoportok számára célszerű célzott tájékoztató

kampányokat szervezni, amelyek hatására több információ állhat a rendelkezésükre, így pedig megalapozottan tudnak dönteni arról, hogy elektronikusan vagy készpénzzel fizetnének. Ezek mellett pedig egyes fizetési helyzetekben akár kedvezmények biztosításával, akár célzott figyelemfelhívással érdemes közvetlenül is ösztönözni az elektronikus fizetések használatát. Továbbá elengedhetetlen, hogy az elektronikus fizetések gyorsak kényelmesebbek, felhasználóbarátok és biztonságosak legyenek.

2.1.2.4. Harmadik fél (TPP) szolgáltatásokat használó ügyfelek aránya

Az MNB a mutatóval az összes pénzforgalmi számlához viszonyítva vizsgálja azon számlák számát, melyekhez fizetéskezdeményezési (PISP), vagy számlainformációs (AISP) szolgáltatást regisztráltak, illetve amelyekről PISP segítségével indítottak átutalást, vagy AISP-el kértek le információt. A harmadik fél szolgáltatók megjelenése ösztönözheti a piaci versenyt, növelheti az ügyfelek tudatosságát pénzügyi döntéseik meghozatalában, ide értve a fizetési szokásaiknak leginkább megfelelő számlacsomag kiválasztásában. Tevékenységük hozzájárulhat az elektronikus fizetések fejlődéséhez azáltal, hogy a felhasználók kényelmesebben, könnyebben intézhetik pénzügyeiket és a megalapozott pénzügyi döntésekhez szükséges információkat kérdezhetnek le.

21. ábra
Harmadik fél szolgáltatásokat használó ügyfelek aránya



Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
0,4%	0,4%	0,4%	0 százalékpont	Folyamatosan emelkedjen

A harmadik fél szolgáltatásokat használó ügyfelek arányát három elemből összeállítva vizsgálja az MNB és a részmutatók közül a legmagasabbat veszi figyelembe a mutató értékének meghatározásánál:

$$\text{A TPP szolgáltatásokat használók aránya} = \frac{\text{Azon számlák száma, amelyekhez PISP vagy AISP szolgáltatásra történt regisztráció}}{\text{Összes fizetési számla száma}}$$

$$\text{Fizetéskezdeményezési (PISP) szolgáltatások használata} = \frac{\text{Azon számlák száma, amelyekről PISP segítségével indítottak átutalást}}{\text{Összes fizetési számla száma}}$$

$$\text{Számlainformációs szolgáltatások (AISP) használata} = \frac{\text{Azon számlák száma, amelyekről AISP segítségével kértek le információkat}}{\text{Összes fizetési számla száma}}$$

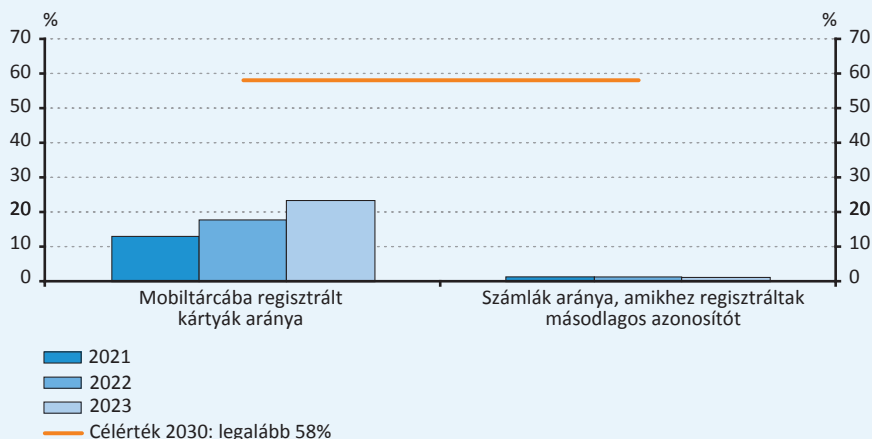
A harmadikfél szolgáltatásokat (TPP) használók aránya a 2023-as kismértékű emelkedés ellenére továbbra is elenyésző. A következő időszakban szükséges az MNB által kezdeményezett egyeztetések folytatása a pénzforgalmi szolgáltatói API-k működőképessége érdekében, ami alapvető a banki szolgáltatásokra épülő TPP szolgáltatások nyújtásához. Az elmúlt évben a TPP szolgáltatásokat használók aránya a 2022-ben mért 0,4 százalékról nem nőtt érdemben. A mutató értéke továbbra is alacsony, tehát minimális számú ügyfél használja ezeket a szolgáltatásokat. A harmadikfél szolgáltatások elterjedését hátráltatja a hitelintézetek érdekeltségének hiánya, így a szükségesnél nagyobb mértékben

nem támogatják jobban a folyamatot, illetve ahogy az MNB pénzforgalmi ellenőrzési tapasztalatai mutatják, a jogszabályoknak nem megfelelő működéssel hátráltatják is az új típusú szolgáltatók működését. A számlákhoz regisztrált fizetés kezdeményezési vagy számlainformációs szolgáltatások száma 2023-ban az előző évhez képest 9,7 százalékkal nőtt, ugyanakkor ezeknek a szolgáltatásoknak a használati aránya elmaradt az előző évitől. Az MNB az elmúlt években egyeztetéseket kezdett a banki és TPP szektor képviselőivel, valamint ösztönözte az érintettek közötti aktív információmegosztást ezeknek a szolgáltatásoknak a működőképessé tétele érdekében, ezeket az intézkedéseket a jövőben is indokolt fenntartani.

2.1.2.5. Innovatív fizetési megoldásokat használók aránya

Ezzel a mutatóval az innovatív fizetési szolgáltatásokat használó ügyfelek arányát követi nyomon az MNB. Ezen belül két területet vizsgál, a kártyás mobilfizetési szolgáltatásokat és az azonnali fizetésekhez kapcsolódó másodlagos azonosítókat. Ezeknek a szolgáltatásoknak a használata számos fizetési helyzetben egyszerűsítheti az elektronikus fizetést, így szélesítheti a rendszeresen elektronikusan fizetők körét és hozzájárulhat az elektronikus tranzakciók arányának növeléséhez.

22. ábra
Innovatív fizetési megoldásokat használók aránya



Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
13%	18%	23%	+5 százalékpont	legalább 58%

Kompozit mutató az alábbi elemekből¹¹:

$$\text{Mobiltárcába regisztrált kártyák aránya} = \frac{\text{Mobiltárcába regisztrált kártyák száma}}{\text{Összes fizetési kártya száma}}$$

$$\text{Számlák aránya, amikhez regisztráltak másodlagos azonosítót} = \frac{\text{Számlák száma, amikhez regisztráltak másodlagos azonosítót}}{\text{Összes fizetési számla száma}}$$

¹¹ A mutató értékének meghatározásánál a két részmutató közül a nagyobb érték van figyelembe véve, mert feltételezhető, hogy a két típusú szolgáltatást használók között jelentős az átfedés. A következő években az innovatív fizetési szolgáltatások fejlődésével bővíthet a figyelembe vett részmutatók köre.

2023-ban jelentősen, 5 százalékponttal 23 százalékra emelkedett az innovatív fizetési megoldásokat használó ügyfelek aránya a mobiltárca szolgáltatások gyors ütemű elterjedésének köszönhetően. A kártyás mobiltárca szolgáltatások már minden nagyobb banknál elérhetőek, és jellemzően egy online regisztrációt követően használhatóak. Két típusú mobilfizetési szolgáltatás jellemző a hazai bankoknál, az egyik esetben a bank saját alkalmazása használható kártyás mobilfizetésre, a másik esetben pedig a bank megállapodást köt egy tőle független szolgáltatóval, jellemzően valamelyik nagy technológiai céggel (pl. Google, Apple) a mobiltárcájuk használatára. A másodlagos azonosítókat használó ügyfelek aránya továbbra is alacsony, azonban jelenleg még fejlesztés alatt vannak azok az azonnali fizetési szolgáltatások, amelyeknél széles körben hasznosítani lehetne ezeket az azonosítókat, ezek megjelenésével nőhet a szolgáltatást használók száma.

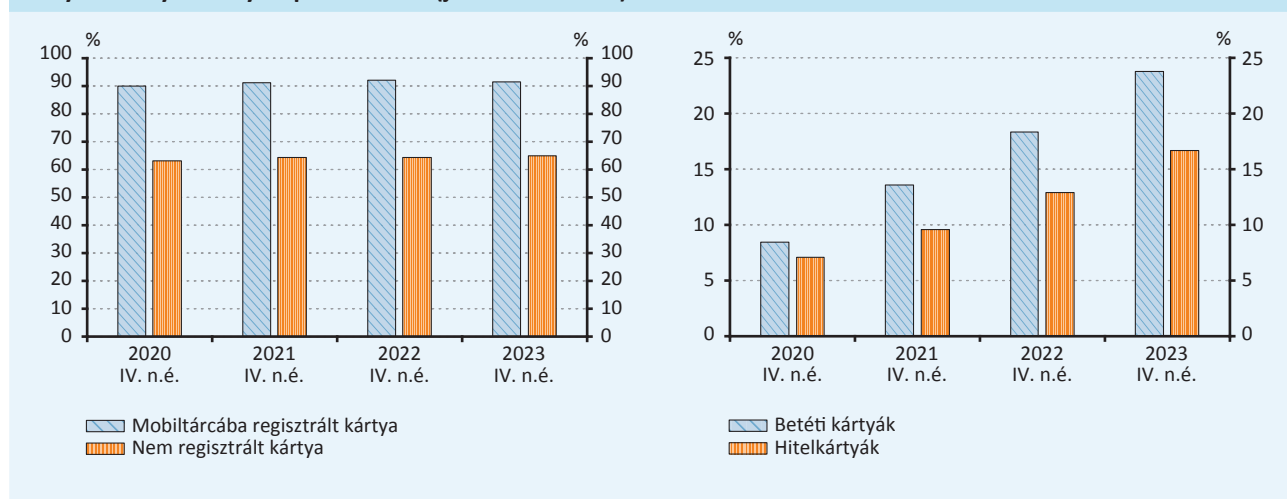
A mobiltárcába regisztrált kártyák arányában és az elterjedés sebességében is jelentős eltérés van a bankok között. Míg egyes intézményeknél nem éri el a 10 százalékot ez az arány, van olyan bank, ahol már a kártyák nagyobb része mobilba regisztrált. Az elmúlt négy év minden negyedévében volt olyan intézmény, ahol 5 százalékpont alatti volt az arány emelkedése, míg a legmagasabb éves növekedési ütem gyakran meghaladta a 15 százalékpontot is, tehát gyors ütemben bővült a mobiltárcás állomány. Ezeket az időbeli és bankok közötti eltéréseket magyarázhatják akár

a bankok ügyfélkörében és üzleti tevékenységében meglévő eltérések, utóbbi esetben például az, hogy kifejezetten ösztönzik-e az ügyfeleiket az új szolgáltatások használatára, vagy csak elérhetővé teszik számukra ezeket.

A mobiltárcába regisztrált kártyákat jelentősen nagyobb arányban használják vásárlásra, mint a fizikai kártyákat. Az összes kártyát vizsgálva azon kártyák aránya, amelyeket az adott negyedévben legalább egyszer használtak vásárlásra, 71 százalék volt 2023 utolsó negyedévében, tehát 7,2 millió ilyen kártya volt. Ezen belül a mobilfizetésre alkalmas kártyák esetén 92 százalék volt a vásárlásra használt kártyák aránya, a többinél pedig 65 százalék. Ezek az arányok az elmúlt négy évben nem változtak érdemben. A kártyatípusok szerint is jelentős különbségek vannak a mobilfizetéshez regisztrált kártyák arányában, a betéti kártyáknál 24 százalékos az arány, ezzel szemben a hitelkártyák esetén 17 százalék volt a regisztrációs arány. A 2020 utáni időszak első részében érdemi eltérés nem volt a két kártyatípus között a mobiltárcába regisztrált kártyák növekedési ütemében, az időszak második felében viszont már gyorsabban bővült a betéti kártyás regisztráció. Ez az eltérés azonban összefüggésben lehet a két kártyatípusnál a vásárlásra használt kártyák arányával, a betéti kártyáknál ugyanis jelentősen, 2023 végén 20 százalékponttal volt magasabb ez. Mindkét kártyatípusnál csak a vásárlásra használt kártyákat vizsgálva már nem látható érdemi különbség sem a mobiltárcás regisztráció arányában, sem az elterjedés sebességében.

23. ábra

Vásárlásra használt kártyák aránya mobiltárca regisztráció szerint (bal oldali ábra) és a mobiltárcába regisztrált kártyák aránya a kártya típusa szerint (jobb oldali ábra)



A számlákhoz regisztrált másodlagos azonosítók számának növekedése támogatná a számlaváltást és így erősítené a versenyt a számlavezetési szolgáltatások terén, ezáltal pedig hozzájárulhatna az ügyfelek pénzforgalmi

költségeinek csökkentéséhez. Amennyiben az ügyfelek a számlavezető bankhoz kötött számlaszámuk helyett a bankoktól függetlenül használható másodlagos azonosítókat adnák meg a számukra pénzt küldő partnereiknek,

egy bankváltás esetén nem lenne szükséges tájékoztatni a partnereiket az új számlaszámukról. Az azonnali fizetésre épülő új fizetési megoldások népszerűsítése keretében ezért indokolt a másodlagos azonosító használat lehetőségeiről is tájékoztatni az ügyfeleket. Emellett indokolt szélesebb ügyfélkörrel megismertetni a mobiltárcás fizetési lehetőséget is, mert ez támogathatja az elektronikus tranzakciók arányának növekedését.

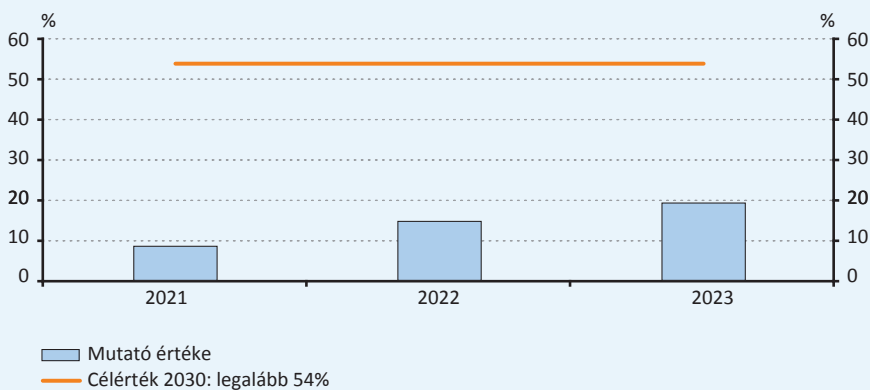
2.1.3. Elektronikus fizetési tranzakciók aránya a végfelhasználói oldalon

Az elektronikus pénzforgalom fejlődése érdekében szükséges célzott intézkedések megtervezéséhez a szolgáltatások használatának elterjedtségét is figyelembe kell venni, így ezekkel a mutatókkal a fejlesztendő területeken követhető nyomon a használat alakulása.

2.1.3.1. Innovatív fizetési megoldások használati aránya

Az innovatív fizetési megoldásokat használó ügyfelek száma mellett fontos azt is figyelemmel kísérni, hogy ezen megoldásokat milyen rendszerességgel veszik igénybe. Tényerésüket, elfogadottságukat jelzi, ha az ilyen módon indított tranzakciók egyre nagyobb arányban vannak jelen a teljes hazai elektronikus pénzforgalomban. Ilyen megoldásoknak számít a mobilfizetés, fizetéskezdeményezési szolgáltatók igénybevétele, másodlagos számlaazonosító-, fizetési kérelemre indított azonnali átutalás vagy a QR-kóddal, érintéssel (NFC) esetleg DeepLink használatával kezdeményezett azonnali fizetések. Az ügyfelek számára többlet értéket hordozhatnak, egyszerűbbé, gyorsabbá és nem utolsó sorban kényelmesebbé téve az elektronikus fizetéseket.

24. ábra
Innovatív fizetési megoldások használati aránya az összes kártyás vásárláson és azonnali fizetésen belül



Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
9%	15%	19%	+4 százalékpont	legalább 54%

Kompozit mutató az alábbi elemekből:

$$\text{Mobilfizetési tranzakciók aránya az elektronikus fizetési tranzakciókon belül} = \frac{\text{Kártyás mobiltárcás tranzakciók és a QR kóddal, érintéssel (NFC) vagy deeplinkkel kezdeményezett azonnali fizetések száma}}{\text{Az összes kártyás és azonnali fizetési tranzakció száma}}$$

$$\text{Fizetési kérelem szolgáltatás használata} = \frac{\text{Fizetési kérelemre válaszul indított átutalások száma}}{\text{Összes azonnali fizetés száma, ha a kezdeményezési csatorna internetbank, mobilbank vagy TPP (PISP) volt}}$$

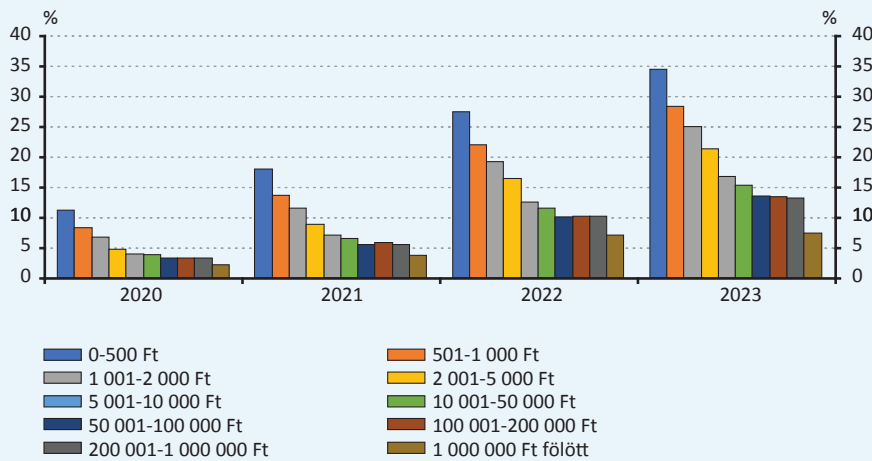
$$\text{Másodlagos számlaazonosító szolgáltatás használata} = \frac{\text{Azon másodlagos számlaazonosítóra indított átutalások száma, amelyeket nem fizetési kérelemre válaszul indítottak}}{\text{Összes azonnali fizetési tranzakció száma, ha a kezdeményezési csatorna internetbank, mobilbank vagy TPP (PISP) volt}}$$

$$\text{Mutató értéke} = \frac{\text{Összes innovatív kártyás és azonnali fizetési tranzakció}}{\text{Összes kártyás vásárlási és azonnali fizetési tranzakció}}$$

Az innovatív fizetési megoldások részaránya az összes tranzakcióból 2023-ban tovább emelkedett, elérve a 19%-ot, amelyből a legnagyobb arányt a mobiltárcás bankkártya tranzakciók teszik ki. A mutató értékében tapasztalt növekedésből arra is következtethetünk, hogy a társadalomban nőtt az innovatív fizetési megoldások elfogadottsága és nem kizárólag az újdonságokra fogékonyabb, szűk réteg veszi már igénybe ezeket. Erre utal, hogy nagymértékben emelkedett a mobiltárcás kártyás fizetések száma és aránya az összes kártyás tranzakción belül. Mivel ezek a szolgáltatások sok esetben egyszerűbbé teszik a fizetéseket bolti és internetes vásárlások során egyaránt, hozzájárulhatnak ahhoz, hogy többen és gyakrabban fizessenek elektronikusan még azoknál a kisebb értékű tranzakcióknál is, ahol jelenleg gyakoribb a készpénzhasználat.

2023-ban a mobiltárcás tranzakciók száma meghaladta a 386 millió darabot, amely az összes fizetési kártyás vásárlás 21,6 százaléka, míg ezek összértéke 2,7 ezer milliárd forint volt, ami a teljes fizetési kártyás vásárlási forgalom 15,6 százaléka. Mint az ezen arányok különbségéből is látszik, különösen a kis értékű tranzakcióknál népszerű a mobiltárcák használata. 2023-ban az ilyen tranzakciók aránya a 0-500 forint közötti érték kategóriában 34,5 százalék volt, ami 7 százalékpontos emelkedés egy év alatt. Azonban nem kizárólag kis értékű tranzakcióknál látható a mobiltárca használat folyamatos terjedése, még az 1 millió forint feletti tranzakciók 7,4 százaléka is mobiltárcával történt.

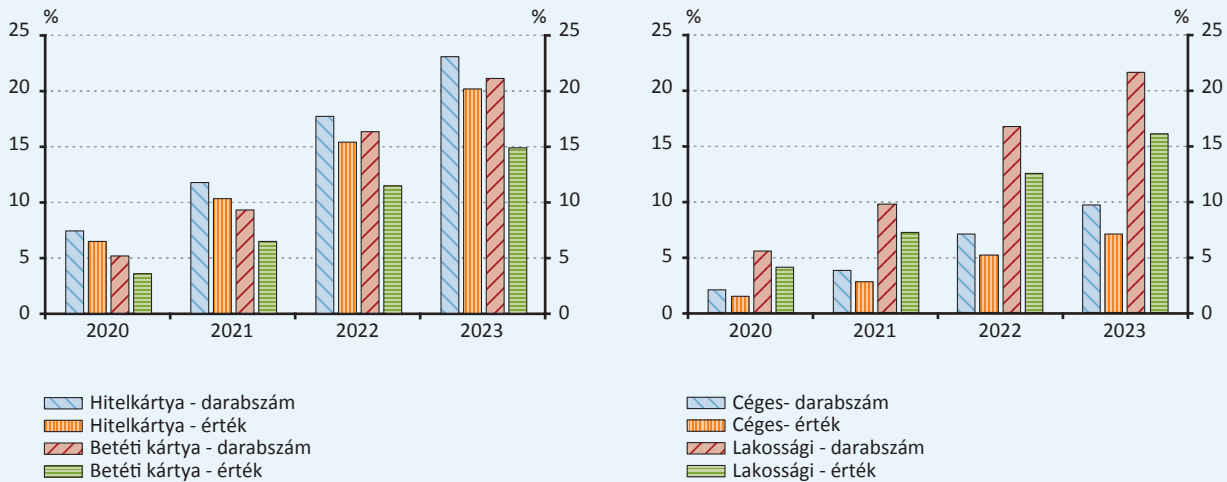
25. ábra
Mobiltárcás tranzakciók aránya a kártyás fizetéseken belül értékhatárok szerint



Kártyatípusonként jelentős különbségek figyelhetők meg a mobiltárca használatban, lakossági és hitelkártyákat nagyobb arányban használtak ilyen tranzakciókhoz az ügyfelek. Míg betéti kártyával csak a tranzakciók 21,2 százaléka történt mobiltárca használatával, addig hitelkártyáknál ez az arány 23,2 százalék. Ennél is nagyobb a különbség a tranzakciók értékében. Míg betéti kártyával a kártyás vásárlások összértékének 14,9 százaléka kötődött mobiltárcás

tranzakciókhoz, hitelkártyáknál ez az arány 20,2 százalék volt. Még nagyobb a különbség a lakossági és céges kártyák használata között. Lakossági kártyákkal a tranzakciók darabszámának és értékének 21,6 illetve 16,1 százaléka történt mobiltárcával, céges kártyáknál viszont ezek az arányok rendre 9,7 és 7,1 százalék. Ezek az eltérések egyaránt összefüggenek a különböző kártyatípusokhoz kötődő eltérő ügyfélkörrel és használati szokásokkal.

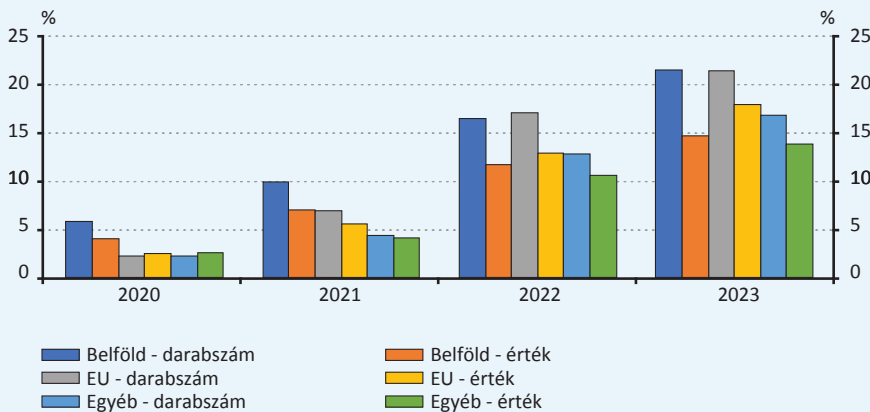
26. ábra
Mobiltárcás tranzakciók aránya a kártyás fizetéseken belül kártyatípusok szerint



Belföldön és EU-ban szinte ugyanolyan gyakorisággal használtak mobiltárcás fizetést a hazai szolgáltatók ügyfelei. A belföldi kártyás vásárlásoknál látható 21,5 százalékos mellett az EU országokban a mobiltárcás tranzakciók darabszám szerinti aránya 21,4 százalék, míg az ezen kívüli országokban 16,8. Érték szerinti arányban pedig még magasabb is az EU

országokban mért érték, mint a belföldi, EU-ban a vásárlások értékének 17,9 százaléka történt mobiltárcával, míg az ezen kívüli országokban ez az arány 13,9, belföldön pedig 14,7 százalék. Ez az eltérés adódhat az EU országokban végzett vásárlások eltérő profiljából is.

27. ábra
Mobiltárcás tranzakciók aránya a kártyás fizetéseken belül a vásárlás helye szerint



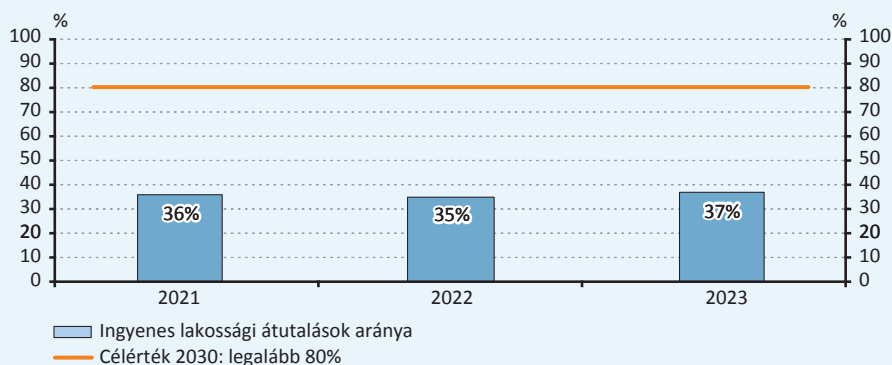
Az innovatív fizetési megoldások használatának elterjesztésére és így a kapcsolódó célérték elérésének támogatására a jelenlegi gyors ütemű növekedés mellett is érdemes további célzott ösztönző intézkedéseket megvalósítani. A mobiltárcák használata számos helyzetben egyszerű és gyors fizetést tesz lehetővé, a fenti adatok alapján pedig egyértelmű, hogy az elmúlt években egyre többen és egyre gyakrabban használják ezeket. Azzal, hogy a mobiltárcás fizetések aránya a legkisebb értékű kártyás tranzakciónál a legmagasabb, ez a fizetési megoldás hatékonyan támogatja az elektronikus fizetések megjelenését a legnagyobb

számú kísértékű tranzakció esetén. Mivel az egyszerű használat és az, hogy a mobiltelefon szinte minden élethelyzetben az ügyfelek többségénél van, érdemben befolyásolhatja a felhasználók fizetési szokásait, ezért célzott intézkedésekkel érdemes a szolgáltatást még nem használó ügyfeleket is tájékoztatni a használati lehetőségekről, annak előnyeiről, illetve célzottan ösztönözni is a szolgáltatás használatát ebben a szegmensben. Ezzel ugyanis támogatható lehet, hogy az elektronikus fizetési megoldásokat ritkábban használók számára is mindennaposá váljon az elektronikus fizetés.

2.1.3.2. Ingyenes lakossági átutalási tranzakciók aránya

A közvetlenül a tranzakciókhoz kötődő költségek jelentősen hátráltathatják az elektronikus fizetési módok használatát, mert ezzel minden egyes fizetésnél szembesülnek az ügyfelek a költségekkel, szemben például a készpénzhasználat látszólagos ingyenességével. Emiatt fontos, hogy az átutalásoknál is nagyarányban elterjedjen a közvetlen tranzakciós díjak nélküli használat lehetősége. Ezzel a mutatóval az összes átutaláson belül az ingyenes tranzakciók arányát követi az MNB.

28. ábra
Az ingyenes lakossági átutalási tranzakciók aránya



Mutató értéke 2020	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
36%	35%	37%	+2 százalékpont	legalább 80%

$$\text{Ingyenes lakossági átutalási tranzakciók aránya}^{12} = \frac{\text{Ingyenes egyedi lakossági átutalási tranzakciók száma}}{\text{Összes egyedi lakossági átutalás száma}}$$

Az ingyenes átutalások aránya 2023-ban 37 százalék volt, ami minimális javulást jelent az előző évekhez képest, és továbbra is távol van a kitűzött célértéktől. Az árazás fontos szempont az elektronikus fizetések használatánál. Mivel az Azonnali fizetés bevezetésével az átutalás a kártyához hasonlóan széles körben használható fizetési megoldássá vált, indokolt, hogy az árazása is ezzel összhangban alakuljon, vagyis ne kapcsolódjanak tranzakciós díjak hozzá. A jelenleg jellemző tranzakciókhoz köthető díjak hátráltatják az elektronikus fizetések elterjedését, ami ellentétes az MNB stratégiájával. Az egységes adatbeviteli megoldással vagy fizetési kérelemmel kezdeményezett átutalásokért

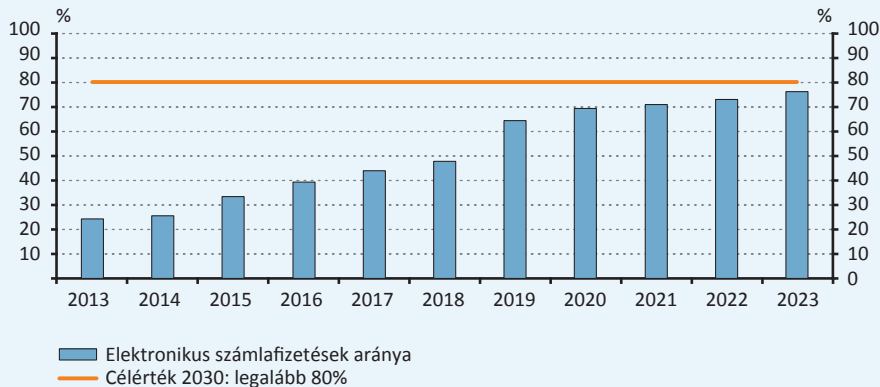
a bankok már nem számíthatnak fel tranzakciós díjat, ezért az erre épülő fizetési megoldások elterjedésével és a forgalom felfutásával párhuzamosan várhatóan növekedni fog az ingyenes átutalások aránya. Annak érdekében tehát, hogy a mutató elérje a legalább 80 százalékos célértéket, szükséges az is, hogy az átutalásokra épülve a jelenleginél szélesebb körben, minden fizetési helyzetben egyszerűen használható fizetési megoldások jelenjenek meg. 2023-ban ilyen szolgáltatások még csak korlátozottan voltak elérhetőek, a folyamatban lévő fejlesztések hatására azonban várható a következő években ezek nagyobb arányú megjelenése.

¹² Ingyenes lakossági átutalások: azon átutalások száma, ahol nincs tranzakciónkénti díj felszámolva.

2.1.3.3. Elektronikus számlafizetések aránya

Ezzel a mutatóval a rendszeres közüzemi és biztosítói számlák fizetésének módját követi az MNB. Az ilyen jellegű rendszeres fizetéseknél jelentősen magasabb az elektronikus fizetési módok használati aránya, mint a teljes gazdaságban, azonban ezzel együtt itt is van tér a további fejlődésre egye szektorokban. Ezen a téren különösen jelentős lehet az ügyfélélmény növekedése elektronikus fizetés esetén, hiszen így személyes jelenlét nélkül, távolról is megoldható a számlák kifizetése.

29. ábra
Az elektronikus számlafizetések aránya



Megjegyzés: A számlafizetési adatokban 2019 előtt nincsenek benne a nem csekken vagy csoportos beszédésen keresztül történő számlafizetések (pl. online vagy szolgáltató kirendeltségén történő kártyás fizetés, átutalás), ugyanakkor a folyamatosan bővülő postai bankkártyás csekkfizetéseket mindvégig tartalmazta a mutató.

Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
71%	73%	76%	+3 százalékpont	legalább 80%

$$\text{Elektronikus számlafizetések aránya}^{13} = \frac{\text{Elektronikus számlafizetések becsült éves darabszáma}}{\text{Számlafizetések becsült éves darabszáma}}$$

2023-ban tovább emelkedett az elektronikus számlafizetések aránya, így már a számlák több, mint háromnegyedét így fizetik. Az elmúlt évben 3 százalékponttal növekedett az elektronikus számlafizetések aránya. Ez meghaladja 2022-es 2 százalékpontos növekedést, így a magas bázis ellenére sem látszik a növekedési ütem jelentős lassulása. Az így elért 76 százalékos arány már mindössze 4 százalékponttal marad el a kitűzött célértéktől, melynek elérését támogathatja a fizetési szokások folyamatos és általános változása mellett egyes szektorokban célzott fejlesztésekkel az új AFR-re alapuló megoldások bevezetése.

Az elektronikus fizetések arányában jelentős eltérések vannak a szektorok között, ezért az alacsonyabb elektronikus

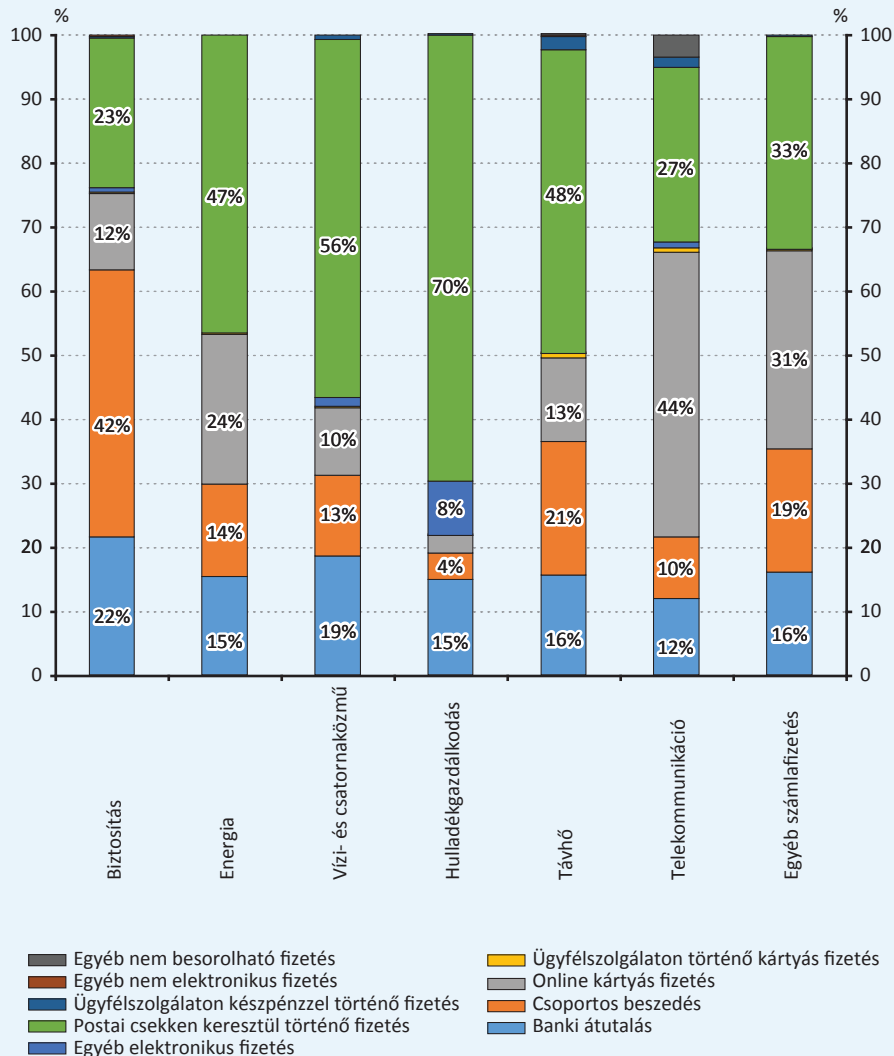
arányú szektorokban érdemes célzott intézkedésekkel javítani az elektronikus fizetési lehetőségeket. A 3 százalékpontos emelkedés mögött az ügyfélszolgálati készpénzes fizetések és a postai csekk használatának kis mértékű visszaesése, valamint a postai csekkek növekvő mértékű elektronikus fizetése áll. Ahogy azt a 3 százalékpontos változás is jelzi, bár tovább terjedt az elektronikus fizetési módok használata, nem történt nagy mértékű átrendeződés a számlafizetési módok terén. A banki átutalások és az online kártyás fizetések aránya 1 százalékponttal nőtt. Szektorszinten a víz és az energia szektorokban az online kártyás fizetések terjedése látható míg a csoportos beszédések terjedése leginkább az azokat már korábban is jelentős mértékben használó biztosítási szektorban koncentrált.

¹³ Elektronikus számlafizetések: Tartalmazza a csoportos beszédéssel, átutalással, online bankkártyás fizetéssel és a postai vagy ügyfélszolgálati elektronikus fizetési megoldásokkal kifizetett számlák számát. A 2019 előtti adatok csak a csekken vagy csoportos beszédésen keresztül történő elektronikus számlafizetéseket tartalmazzák.

A számlafizetések becslésének alapjául az MNB által évente a számlakibocsátók körében végzett felmérés szolgál.

A postai csekkek elektronikus fizetési arányát az MNB a Magyar Postától származó adatok alapján becsüli.

30. ábra
Számlafizetési módok szektoronként



Megjegyzés: Az elektronikus arány az adott szektorban az elektronikus számlafizetések becslött arányát jelzi. Ehhez a becsléshez a postai csekkes fizetéseket az MNB becslés alapján osztotta szét elektronikus és nem elektronikus fizetésekre.

Az elektronikus számlafizetések arányának növekedéséhez elengedhetetlen, hogy ezek a fizetési módok minden számlakibocsátónál egységesen elérhetőek legyenek az ügyfelek számára egyszerűen igényelhető módon. Ennek része kell legyen, hogy ezek meglétéről a számlakibocsátó az ügyfeleket kellően tájékoztassa és egyszerűvé tegye

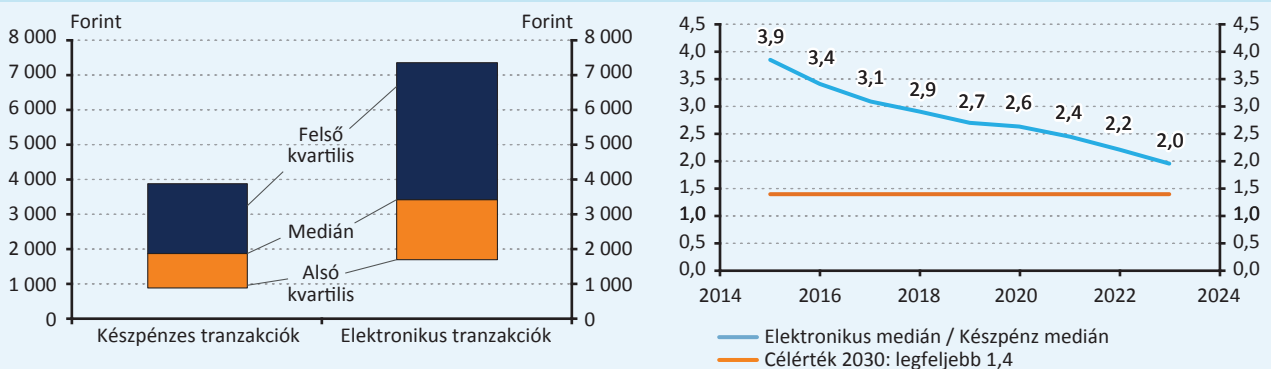
a készpénzes fizetésről az elektronikus fizetésre való átállást. A már most elérhető megoldásokon kívül ebben segítséget nyújthat az Azonnali Fizetési Rendszer továbbfejlesztésével megvalósuló QR-kódos fizetés is, mellyel a bankkártya elfogadásnál alacsonyabb költségek mellett nyújthatnak a számlakibocsátók elektronikus alternatívát ügyfeleiknek.

2.1.3.4. Elektronikus fizetések térnyerése a legkisebb összegű kiskereskedelmi fizetéseken belül

A legkisebb értékű tranzakciónál nagyobb arányban fizetnek készpénzzel, ez a mutató kifejezetten ennek megfigyelésére lett létrehozva. Az időtállóság megőrzése érdekében az értéksávokon belüli fizetési módok megoszlása helyett a fizetési módok mediánjának hányadosaként vizsgálja az MNB az értéksávok közötti elektronikus arány különbségét.

31. ábra

A készpénzes és elektronikus tranzakciók főbb kvartilisei 2024-ben (bal oldal) és az elektronikus és készpénzes fizetések mediánjainak hányadosa 2015 és 2024 között (jobb oldal)



Forrás: NAV OPG adatbázis, MNB számítás

Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
2,4	2,2	2	-0,2	legfeljebb 1,4

$$\text{Mutató értéke}^{14} = \frac{\text{Az elektronikus fizetések medián értéke}}{\text{Készpénzes fizetések medián értéke}}$$

A legkisebb összegű bolti vásárlásoknál is folytatódott az elektronikus arány növekedése, egyre kisebb az elektronikus és a készpénzes fizetések használata közötti különbség. Az elektronikus fizetések mediánja, 4139 forint kétszerese volt a készpénzes fizetések mediánjának 2023-ban. Ez egy folyamatosan javuló értékre utal, 2015-ben az elektronikus medián még közel négyszerese volt a készpénzesének. Ez azt jelenti, hogy korábban a legkisebb értékű fizetéseket szinte csak készpénzzel fizették ki, mert vagy nem lehetett elektronikus fizetéssel, vagy megszokásból a tárcában maradt aprópénzzel fizettek. Az évek elteltével a készpénzes és az elektronikus fizetések értékei között egyre kisebbek a különbségek, a vásárlók egyre többször fizetnek elektronikusan azoknál a kisértékű vásárlásoknál is, amelyek akár egy-egy bankjegy vagy néhány érme használatával készpénzzel is viszonylag gyorsan kifizethetőek és nem szükséges hozzá külön gondoskodni arról, hogy a vásárlónál megfelelő mennyiségű készpénz legyen a fizetéshez. Ebből arra lehet következtetni, hogy egyre több esetben válik az elektronikus fizetés az alapértelmezett fizetési megoldássá.

Értéksáv szerint vizsgálva továbbra is igaz, hogy a boltokban a tranzakcióknak még mindig több, mint háromnegyede 5 000 forint alatti. Az 5 000 forint érték alatti vásárlások aránya a 2019-ben megfigyelt 86 százalékról 2023-ra 75 százalékra csökkent, azonban így is a tranzakciók legnagyobb része továbbra is ebbe az érték kategóriába sorolható. A nagy mennyiségben lebonyolított mindennapi kisebb értékű bevásárlások, mint például kávé, pékáruk, ebéd, vonaljegy vásárlása tartoznak ide.

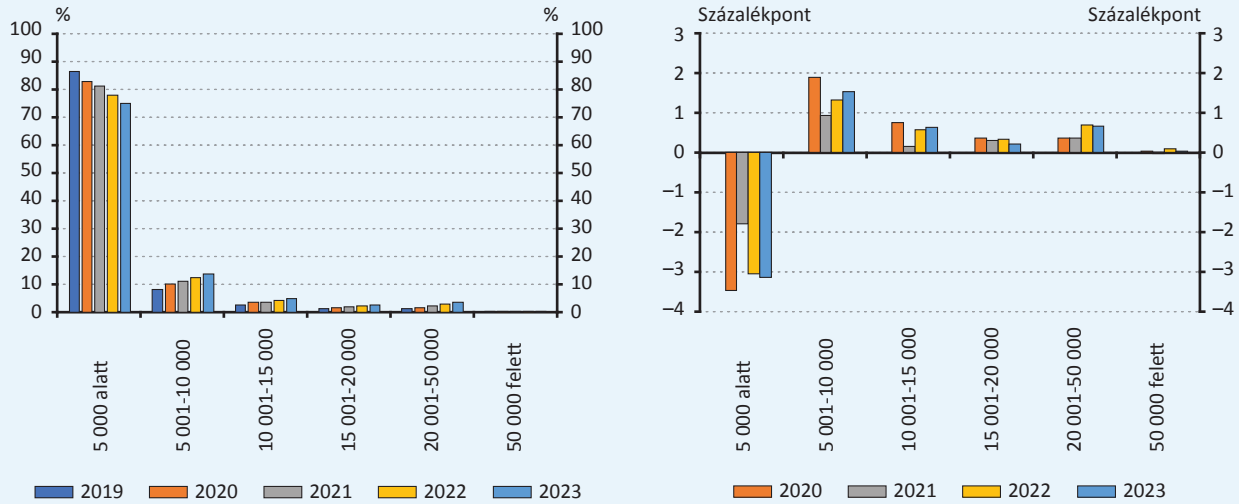
A legkisebb összegű vásárlásoknál háromból csupán 1 tranzakció elektronikus, míg az 5 000 forint felettiéknél többször, ötből körülbelül háromszor választják a vásárlók az elektronikus megoldásokat. Míg az 5 000 forint alatti bolti vásárlásoknál 33 százalék az elektronikus arány, addig a többi kategóriában 52 és 65 százalék között alakul ez az arány. Érdeemes megvizsgálni az esetleges akadályokat, hogy vajon miért lehet, hogy a kisebb tranzakciónál az elektronikus fizetési megoldásokat kevésbé használják. Ilyen akadály lehet például, hogy a szabályozásokkal szembemenően

¹⁴ Elektronikus és készpénzes fizetés: az OPG adatbázisban található zömmel fizikai fizetési helyzetekben lebonyolított elektronikus és készpénzes tranzakciók.

bizonyos összeg alatt a kereskedők – a rájuk rótt díjak miatt – csak készpénzt fogadnak el vagy a készpénz használata felé terelik a vásárlókat. Felmerülhet továbbá, hogy a fizető

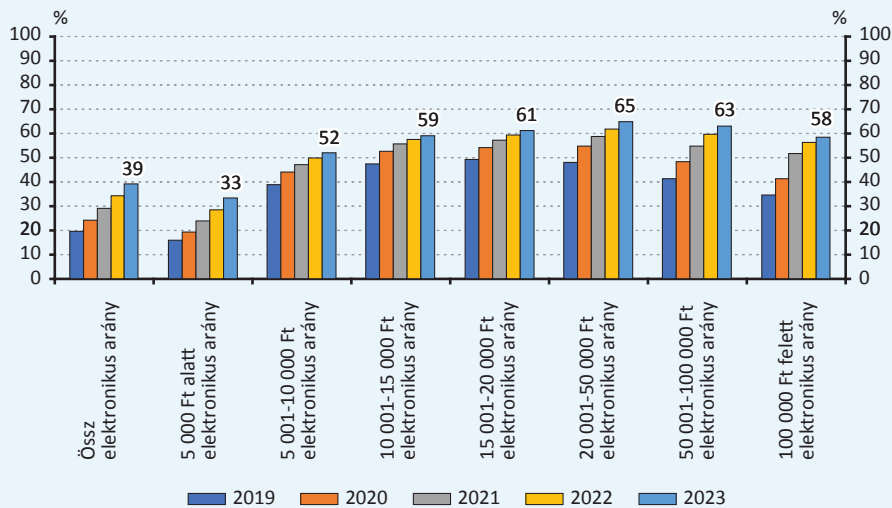
félnél nincs meg az az információ, hogy ilyen kisebb összegeknél ugyanúgy lehet kártyával is fizetni vagy a megszokás miatt marad meg a készpénzfizetés egyeseknél.

32. ábra
A bolti tranzakciók megoszlása és annak változása értéksávonként (forint)



Forrás: NAV OPG adatbázis, MNB számítás

33. ábra
Az elektronikus tranzakciók darabszám szerinti aránya értéksávonként az OPG-t használó szektorban



Forrás: NAV OPG adatbázis, MNB számítás

Az online kártyahasználat aránya elsősorban a nagyobb értékű fizetéseknél emelkedett. A bankkártya használat arányának növekedése a kis értékű fizikai vásárlásoknál megfigyelhető az online és fizikai kártyás vásárlások megoszlásán keresztül is. Bár a korábbi évekhez hasonlóan az online kártyás vásárlások darabszáma nagyobb mértékben nőtt, mint a fizikai vásárlásoké, ezek aránya csak a magas értékű vásárlásoknál emelkedett jelentősen. 2023-ban a 0 és 500 forint közötti kártyás vásárlásoknak már csak 16 százaléka volt online, ami 3 százalékpontos csökkenés 2022-höz képest. Az online tranzakciók legkisebb aránya ismét az 1000 és 2000 forint közötti tranzakciók között volt, itt a vásárlások 12 százaléka történt online. Az alacsony értékű kategóriákba tartoznak például a közlekedési jegyek vásárlása, amely tranzakciók száma feltételezhetően emelkedik, azonban nem olyan mértékben, mint a kis értékű

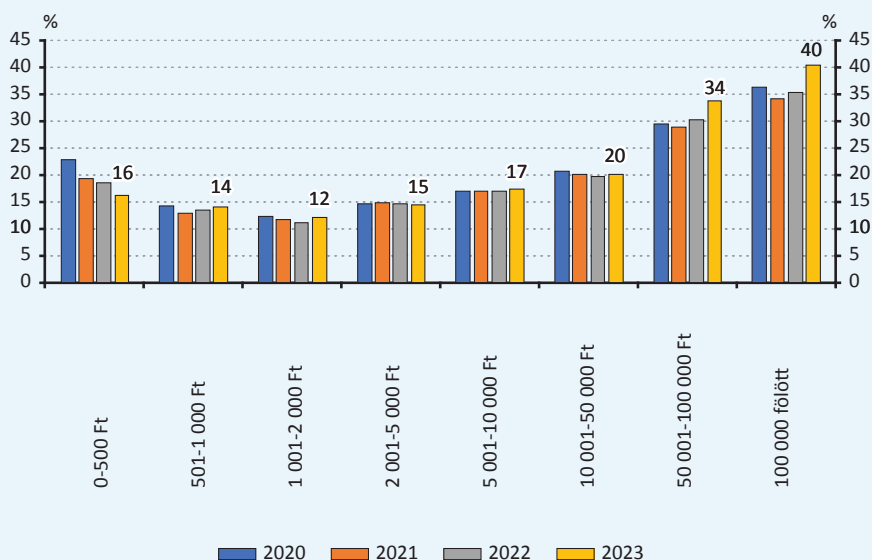
bolti kártyás vásárlásoké. Ezzel szemben a magas értékű fizetéseknél jelentősen növekedett az online fizetések aránya, a 100 000 forint feletti kártyás vásárlásoknak már 40 százaléka internetes tranzakció volt, amely 2022-höz képest 4 százalékpontos emelkedést jelent.

2.1.4. Elektronikus fizetési módokkal kapcsolatos pénzügyi tudatosság, attitűd a végfelhasználói oldalon

Az elektronikus fizetési megoldásokat használók és a szolgáltatások használata mellett azt is vizsgálni kell, hogy a lakossági ügyfelek hogyan viszonyulnak ezekhez a szolgáltatásokhoz, illetve milyen ismereteik vannak ezekről, ez ugyanis nagy mértékben hatással lehet az elektronikus fizetési szolgáltatások használatára.

34. ábra

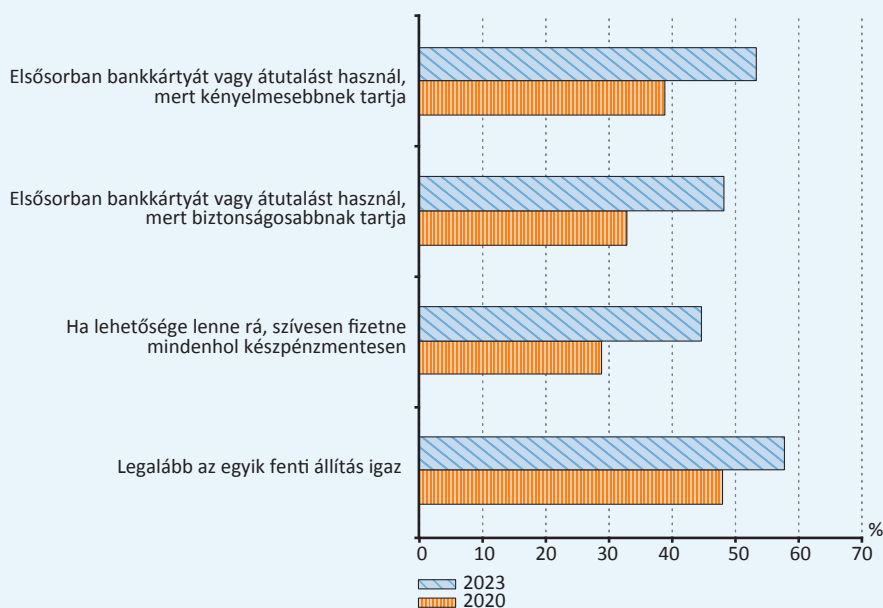
Az internetes kártyás fizetések aránya az összes kártyás tranzakción belül tranzakciós értékcsávonként



2.1.4.1. Elektronikus fizetést preferálók aránya

Amellett, hogy biztosítani kell a fizető fél által preferált fizetési módok, ezen belül az elektronikus fizetési módok választásának lehetőségét, foglalkozni kell azzal is, hogy hogyan viszonyulnak a felhasználók az elektronikus fizetésekhöz. Hiszen minél többen preferálják, látják meg benne a pozitív lehetőségeket, annál nagyobb eséllyel lesz magasabb a társadalmilag optimálisabbnak tartott elektronikus arány szintje. Ezen belül a preferáltság okát is érdemes felmérni, hogy mi az a plusz elem, ami miatt inkább ezzel szeretnek fizetni.

35. ábra
Elektronikus fizetési módokat preferálók aránya



Mutató értéke 2020	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
48%	-	58%	+10 százalékpont (2020-hoz képest)	Folyamatosan emelkedjen
Elektronikus fizetést preferálók aránya ¹⁵ = $\frac{\text{Elektronikus fizetést preferáló felnőtt lakosság száma}}{\text{Teljes felnőtt lakosság száma}}$				

A lakosság 58 százaléka fizet(ne) szívesebben elektronikusan, ami három év alatt közel 10 százalékpontos emelkedés a bankkártyát vagy átutalást a készpénznél jobban kedvelők arányában. Ezen belül a lakosság 53 százaléka nyilatkozta azt, hogy a kényelem miatt használja elsősorban ezeket a megoldásokat, 48 százalék pedig a biztonságot (is) kiemelte. A lakosság közel fele mindenhol szívesen fizetne készpénzmentesen, ha lenne erre lehetősége. Az elektronikus fizetéseket preferálók arányának nagymértékű növekedése szintén azt mutatja, hogy aki már elkezdett

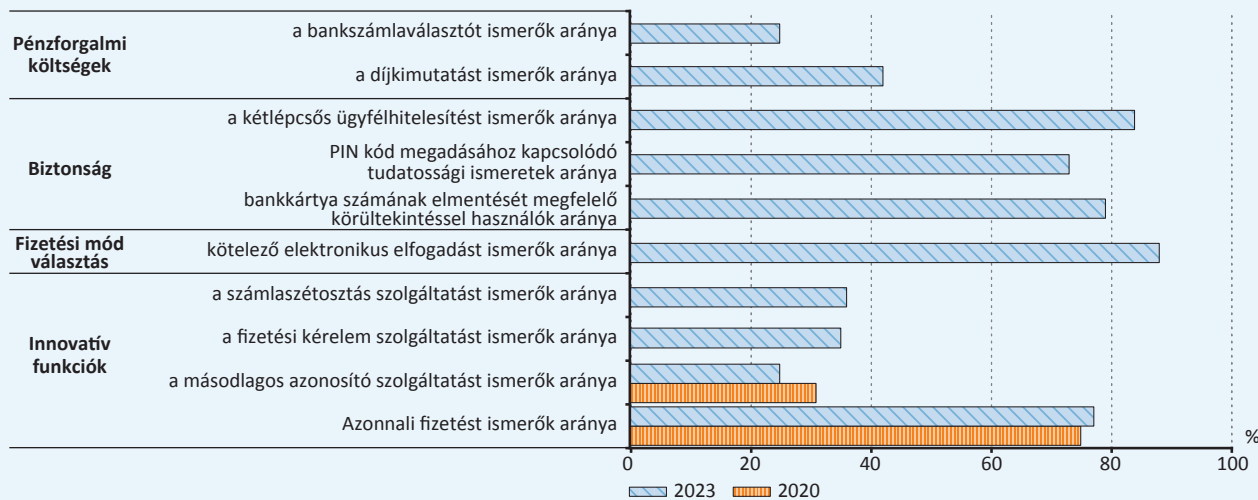
rendszeresen átutalni, fizikai, vagy akár mobiltárcába regisztrált kártyával fizetni, az a későbbiekben is egyre szívesebben választ elektronikus fizetési módot, így az érték összhangban van a korábban bemutatott aktivitás változásával (2.1.2.3 fejezet), illetve az innovatív fizetéseket használók arányának növekedésével (2.1.2.5 fejezet). A jövőben célzott tájékoztatási tevékenységgel tovább lehet növelni azok arányát, akik szívesen használnának elektronikus fizetési megoldásokat, vagy már vannak is pozitív tapasztalataik ezekkel.

¹⁵ Elektronikus fizetést preferálók: Az alábbi állítások közül legalább az egyik igaz rá:
Ha lehetősége lenne rá, szívesen fizetne mindenhol készpénzmentesen.
Elsősorban bankkártyát vagy átutalást használ, mert biztonságosabbnak tartja
Elsősorban bankkártyát vagy átutalást használ, mert kényelmesebbnek tartja

2.1.4.2. Elektronikus pénzforgalommal kapcsolatos ismeretek

Minél többen ismerik az elektronikus pénzforgalmi szolgáltatások adta lehetőségeket, a hozzájuk kapcsolódó információkat, -például, hogy mire kell figyelni biztonsági szempontból, illetve mennyibe kerül az adott szolgáltatás a saját pénzforgalmi szolgáltatójánál, hogy tud könnyen utánanézni, hogy olcsóbban eléri-e azt, – annál nagyobb valószínűséggel használják egyre többen azokat, így az elektronikus tranzakciók aránya is nagyobb mértékben nőhet.

36. ábra
A felnőtt lakosság elektronikus pénzforgalomhoz kapcsolódó ismeretei¹⁶



Mutató értéke:

- Aktuális érték: mivel ebben a témakörben mindig az aktuális témákra és újszerű szolgáltatásokra vonatkozó ismeretek felmérése történik, és így a kérdések folyamatosan változnak, nem határozható meg aggregált mutatóérték és célérték, hanem az előrehaladás az egyes témákon belül egyedileg értékelhető.
- Célérték: ismeretenként az értékek az évek folyamán folyamatosan növekedjenek

Számítás:

Az elektronikus pénzforgalommal kapcsolatos aktuális ismeretekről különböző kérdésekre adott válaszok kiértékelése. Jelenleg az innovatív funkciók ismertségére, a fizetési mód választásra, a biztonsági ismeretekre és a pénzforgalmi költségekhez kapcsolódó kérdéseket tartalmaz a mutató.

Az évek során a lefedett témák folyamatosan bővülnek a különböző ismeretek felméréséről szóló kérdésekkel.

¹⁶ A kutatásban feltett kérdések:

- 2020. március 2-től elérhető az azonnali fizetés, így az átutalások 5 másodpercen belül megérkeznek a címzetthez a nap bármely órájában. Hallott Ön erről? (igen válaszok aránya)
- Hallott-e arról, hogy beregisztrálhatja telefonszámát, email-címét vagy adóazonosító jelét másodlagos azonosítóként, így akik Önnek utalnak ezekre az azonosítókra is címezhetik az átutalást? Kérjük válassza ki az Önre igaz állítást. (a szolgáltatást ismerők aránya)
- Tudta, hogy van olyan funkció, hogy a netbankból, mobilbankból küldhető egy fizetési kérelem egy másik személynek egy fizetendő összeg megadásával, aki ezt egyszerűen jóváhagyva automatikusan át tudja utalni ezt az összeget ingyen? (a fizetési kérelem szolgáltatást ismerők aránya)
- Tudta, hogy van már olyan funkció, hogy számlaszétosztás? Ez azt jelenti, hogy ha például Ön fizetett valamilyen közös kiadásért, akkor tud könnyedén küldeni az érintett személyeknek kérelmet, hogy fizessék ki Önnek az Ön által megadott összeget egy egyszerű jóváhagyási folyamattal. (a számlaszétosztás szolgáltatást ismerők aránya)
- Tudta, hogy szinte mindegyik boltban lehet elektronikusan fizetni (kártyával, átutalással)? (igen válaszok aránya)
- Ön el szokta menteni bankkártyaadatait különböző kereskedői mobilalkalmazásokban vagy weboldalakon? (soha vagy a weboldal megbízhatóságának függvényében válaszok aránya)
- Ön szerint előfordulhat-e, hogy a bank telefonon vagy emailben PIN-kódot vagy jelszót kér? (nem válaszok aránya)
- Hallott már arról, hogy az internetes vásárlásoknál, ha valaki bankkártyával fizet, akkor jóvá kell hagyni a tranzakciót egy saját eszközön is, jellemzően mobilon? (a kétlépcsős ügyfélhitelesítést ismerők aránya)
- Tudta, hogy kötelező évente a hazai bankoknak egy éves költségösszefoglalót küldeniük minden ügyfelüknek? (a díjkimutatást ismerők aránya)
- Tudta, hogy vannak már olyan oldalak, ahol a saját igényei szerint rá tud keresni arra, hogy Önnek milyen bankszámlák lennének a leginkább kedvezőek? (a bankszámlaválasztót ismerők aránya)

A széleskörben elérhető szolgáltatások és hosszabb ideje kommunikált pénzforgalmi információk ismertsége magas szintű. Az új fizetési megoldások ismertségének szintjét viszont még tovább kell emelni. A felnőtt lakosság körülbelül egyharmada ismeri az innovatív (azonnali fizetéshez kapcsolódó) funkciókat, közel 90 százalékuk tudja, hogy szinte minden boltban lehet elektronikusan fizetni, háromnegyedük pedig hallott az azonnali fizetési szolgáltatásról. Az internetezők háromnegyede tisztában van a biztonságos vásárlással, a pénzforgalmi költségek csökkentésében segítségül lévő díjkimutatás és bankszámlaválasztó funkciókat viszont a lakosság kevesebb, mint fele ismeri.

Az elektronikus fizetési megoldásokkal kapcsolatos ismeretek bővítése kiemelt jelentőségű a pénzforgalom további fejlesztése érdekében, ezért az MNB a jövőben célzott intézkedéseket tervez ezen a téren is. Amennyiben a fizetési megoldások használati lehetőségeiről, elérhetőségéről és működéséről az ügyfelek jelenleginél nagyobb

része rendelkezne ismeretekkel, illetve a jelenleginél részletesebben ismernék ezeket, az elősegítené, hogy többen és több fizetési helyzetben használják ezeket a szolgáltatásokat. Az árazás terén szintén szükséges növelni az ismereteket, ezzel ugyanis elérhető, hogy az ügyfelek ismerjék a saját pénzforgalmi költségeiket, össze tudják azt hasonlítani a piacon elérhető további számlacsomagok költségeivel és ezek alapján megalapozottan tudjanak dönteni arról, hogy melyik szolgáltatónál milyen szolgáltatásokat vesznek igénybe. Ennek érdekében egyszerűsíteni kell a díjkimutatások elérhetőségét, ezekről tájékoztatni kell az ügyfeleket és a bankszámlaválasztó szolgáltatásokat is célszerű népszerűsíteni. Ezek mellett pedig a biztonságra vonatkozó tudásszint növelése is szükséges. Ezzel érhető el, hogy az ügyfelek tisztában legyenek azzal, hogy hogyan kell kezelniük érzékeny fizetési és személyes adataikat, mikor és milyen intézményeknek lehet megadni ezeket, és képesek legyenek azonosítani, ha bűnözők próbálják megtéveszteni őket.

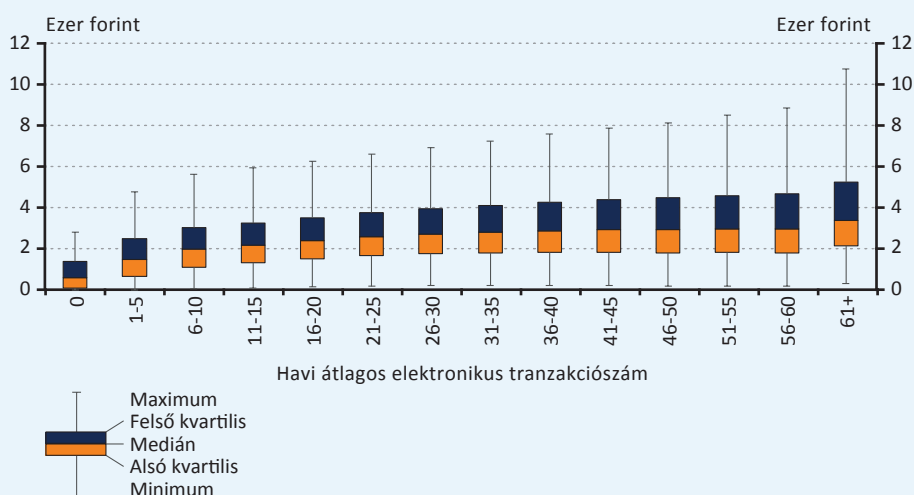
2.1.4.3. A lakosság pénzforgalmi költségszintjének csökkenése

Az MNB pénzforgalmi stratégiájában megfogalmazott céljai az árazás terén, hogy csökkenjen az ügyfelek költségszintje és az ügyfelek közötti költségkülönbségek, tehát

- az elektronikus tranzakciószámokbeli kategóriákon belüli a tárgyévi havi átlagos költségek reálértékének szórása ne legyen nagyobb, mint a 2021-ben mért szórás
- a tárgyévben az elektronikus tranzakciószámokbeli kategóriákon belül az átlagköltségek reálértékének mértéke legyen kisebb, mint a reálköltségek medián értéke
- a tárgyévi reálköltségek medián értéke ne haladja meg a 2021-es medián értéket

37. ábra

Lakossági ügyfelek által fizetett, pénzforgalomhoz köthető havi költségek havi átlagos elektronikus tranzakciószámokként képzett csoportonként



2. táblázat

Az ügyfelek által fizetett pénzforgalmi költségek szórása, átlaga és medián értéke 2023-ban, havi elektronikus tranzakciósámonkénti kategóriákban

		Havi átlagos elektronikus tranzakciósám													
		0	1-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61+
Havi átlagos költségek értéke	szórás	1663	2403	2524	2622	2609	2720	2753	2948	3020	3215	3609	3538	3444	4315
	átlag	961	1829	2236	2367	2490	2602	2708	2804	2906	2993	3073	3135	3196	3551
	medián	608	1472	1875	2000	2113	2214	2300	2374	2440	2492	2541	2569	2608	2728

3. táblázat

Az MNB pénzforgalmi árazásra vonatkozó stratégiai céljainak teljesülése havi elektronikus tranzakciósámonkénti kategóriákban

		Havi átlagos elektronikus tranzakciósám													
		0	1-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61+
Ügyfelek közötti költségkülönbségek csökkenjenek															
Az átlagos költségszintek csökkenjenek															

Megjegyzés: Az MNB stratégiai célja adott kategóriában akkor teljesül, ha mindkét részterületen a mutató értéke eléri a célértéket

Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
2021 a bázisév, ehhez viszonyítva számoljuk a további években a mutató értékét	0%	0%	0 százalékpont	100%

$$\text{Mutató értéke} = \frac{\text{Elektronikus tranzakciósámonkénti ügyfélkategóriák száma, ahol teljesültek az MNB költségcsökkenésre vonatkozó elvárásai}}{\text{Összes elektronikus tranzakciósámonkénti ügyfélkategória száma}}$$

A hasonló fizetési szokásokkal rendelkező ügyfelek által fizetett pénzforgalmi költségek közötti különbségek ugyan csökkentek, a lakosság pénzforgalmi költségszintje azonban nem lett alacsonyabb. Több, mint tízszeres különbségek is előfordulnak a hasonló fizetési szokásokkal rendelkező ügyfelek pénzforgalmi költségei között. 2023-ban a nominális költségek leginkább az alacsonyabb tranzakciós kategóriákban emelkedtek, aminek az oka vélhetően az inflációkövető díjemelés. A legmagasabb tranzakciós kategóriákban viszont szinten maradtak, illetve kis mértékben csökkentek a nominális költségek, amit vélhetően az ügyféltudatosság javulás és az ingyenes (közvetlenül nem a tranzakcióhoz köthető) tranzakciók, például kártyás vásárlások számának emelkedése okozta. 2023-ban reál értékben 2021-hez viszonyítva költségcsökkenésről beszélhetünk ezért, amennyiben ez a jövőben alacsonyabb inflációs környezetben is fennmarad az nagyban elősegítheti az ügyfelek költségszintjének csökkenését és ezáltal az MNB pénzforgalmi stratégiai céljainak teljesülését.

A lakosság pénzforgalmi költségei az elmúlt években folyamatosan emelkedtek, 2023-ban ez 265 milliárd forintot tett ki, ami 11 százalékkal haladja meg a 2022-es értéket.

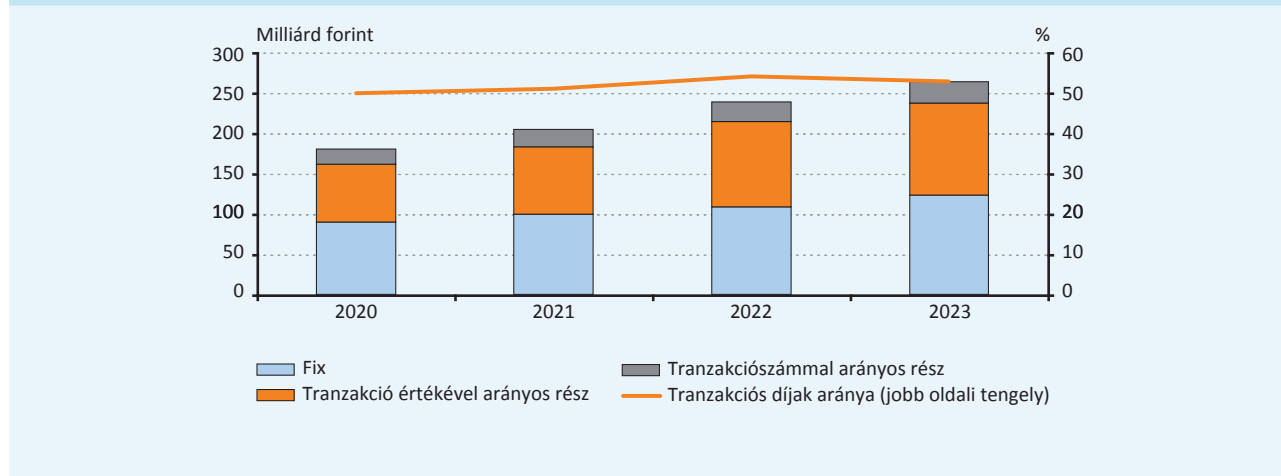
A folyamatos emelkedésnek két oka van. Egyrészt a bankok minden év elején megemelik a díjaikat jellemzően az előző évi infláció mértékével. Másrészt a tranzakciós forgalomtól függő díjak magas aránya miatt az elektronikus pénzforgalom bővülésével automatikusan nőnek a banki bevételek, hiszen például az egyre több átutalásért, vagy az egyre növekvő számú bankkártyáért és bankszámláért évről-évre többet fizetnek az ügyfelek, ami hátráltatja az elektronikus fizetések további elterjedését. A 2023-tól ingyenes, Azonnali fizetésre épülő innovatív fizetési megoldások lehetővé teszik azt, hogy minden kategóriában a minimum költség értékek ne emelkedjenek nagy mértékben. Amennyiben ez nem teljesül, úgy az MNB további intézkedésekre tesz javaslatot az árazás és az ügyféltudatosság javítása terén.

Az inflációkövető áremelések és a tranzakciók értékével arányos díjak magas, 43 százalékos aránya miatt az infláció hatását többször fizeti meg a lakosság. A lakossági tranzakciókból származó pénzforgalmi bevételek 47 százaléka fix volt 2023-ban, mely jellemzően a havi számlavezetési és csomagdíjat, valamint az éves kártyadíjat tartalmazza. A fennmaradó rész a tranzakciók darabszámával vagy értékével arányos bevétel. Tranzakció darabszámával arányos

díj kapcsolódhat átutalásokhoz, vagy készpénzfelvételekhez akkor is, ha például meg van határozva egy minimum vagy maximum díj, amit a bank által meghatározott értékhatár alatti vagy feletti tranzakcióért szükséges kifizetni. A tranzakció értékével arányos díj főleg az átutalásokra, illetve készpénzfelvételekre lehet jellemző, ezekben az esetekben a díj – vagy annak egy része – a tranzakció értékének egy

bizonyos százaléka. A gazdasági aktivitás növekedésével és az inflációval emelkednek a tranzakciós értékek, ami következtében az ügyfelek banki költségei automatikusan, külön banki díjmelések nélkül is növekednek. A változó költségek 50 százalék feletti aránya miatt a tranzakciószámok növekedése és a tranzakció érték emelkedése nagy mértékben járul hozzá az ügyfelek költségeinek emelkedéséhez.

38. ábra
A lakosság pénzforgalmi költségei a főbb költségkategóriák szerint



Számos ügyfél jelentősen tudná csökkenteni a költségeit, ha a fizetési szokásaihoz jobban illeszkedő számlacsomagot választana vagy csak a számára szükséges szolgáltatásokat használná, ennek érdekében szükség lehet további célzott intézkedésekre az ügyféltájékoztatás terén. Ezen a téren kiemelt szerepe lesz a jövőben az ügyféltájékoztatásnak, amiben jelentős a szerepe a minden évben mindenki által megkapott díjkimutatásnak. Fontos, hogy a díjkimutatásokat a bankok könnyen elérhetővé tegyék az ügyfelek számára, mobilbankból is és annak elérhetőségéről értesítsék ügyfeleiket, mivel így az ügyfelek könnyebben átláthatják, hogy számukra pontosan milyen szolgáltatások szükségesek és azok a különböző számlacsomagokban milyen árással érhetőek el. Ehhez sok esetben nem szükséges bankot váltani, mert a jelenlegi bankjuknál is elérhető alacsonyabb költségű számlacsomag, vagy a jelenlegi csomagjukban is olcsóbbra tudnak cserélni egyes szolgáltatásokat. Például számos ügyfélnek megfelelő lehet az ingyenes mobiltelefonos értesítés a költséges SMS értesítés helyett, vagy egy emeltszintű bankkártya helyett egy olcsóbb, bolti és internetes vásárlásra, valamint készpénzfelvételre azonos módon használható bankkártya. A fizetési szokásokhoz leginkább illeszkedő számlacsomag megtalálásban segítheti a számlatulajdonokat az MNB megújult bankszámlaválasztó programja.

A lakosság pénzforgalmi költségeinek csökkentése érdekében az MNB célja, hogy a bankok közötti verseny

intenzívebbé váljon, ennek hatására ugyanis jobb minőségű szolgáltatások lennének elérhetőek alacsonyabb díjakkal. Az intenzív verseny hiánya az elektronikus pénzforgalmi szolgáltatások terén növeli a költségeket, valamint rontja az árazás átláthatóságát és így az ügyfelek informáltságát is. Az MNB stratégiája alapján cél, hogy ebben 2030-ra javulás legyen. A külföldi szereplők megjelenésével a hazai pénzforgalomban intenzívebbé válhat a verseny, mert ezek a szereplők továbbra is lényegesen kedvezőbb díjakon, átláthatóbban és sokszor – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – közvetlen tranzakciós díjak nélkül biztosítják a szolgáltatásaikat az ügyfeleknek. A hazai bankok árazási gyakorlata versenyhátrányt okoz saját maguk számára, ezért alkalmazkodniuk kell az új piaci körülményekhez és az inflációkövető áremelések helyett az átlátható, és az elektronikus szolgáltatások használatát ösztönző árazás kialakítására kell törekedniük.

2.1.5. A pénzforgalom fejlettsége a kínálati oldalon

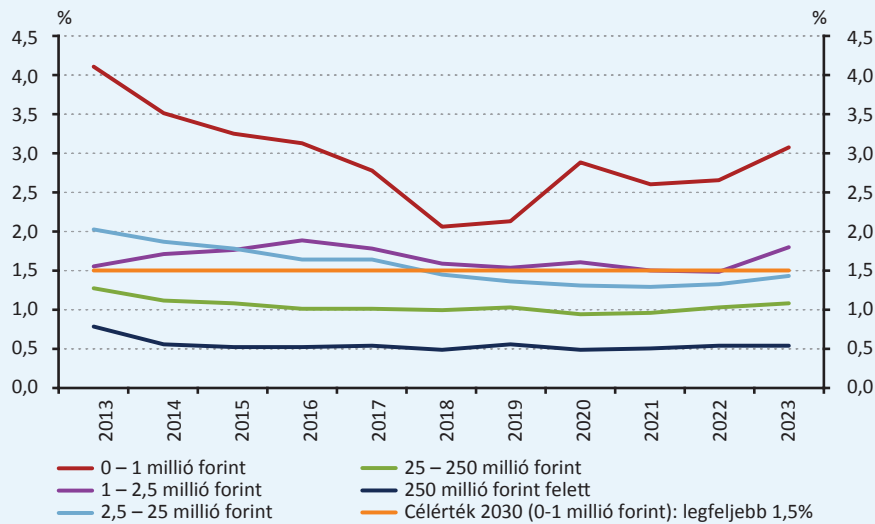
Számos fizetési helyzetben az elektronikus fizetés lehetőségét biztosító kereskedők közvetlenül képesek befolyásolni a vásárló döntését a használt fizetési módról, ezért érdekeltté kell tenni a kereskedőket is az elektronikus fizetések gyakoribb használatában, emiatt pedig szükséges a kereskedők költségeinek és a kereskedői infrastruktúra kihasználtságának nyomon követése.

2.1.5.1. A legkisebb kereskedők által fizetett elfogadói költségek forgalomhoz viszonyított aránya

Ezzel a mutatóval a kereskedők elektronikus fizetések elfogadásához kapcsolódó költségeit követi nyomon az MNB. Ehhez a mutató értékénél a legkisebb forgalmú kereskedőkre koncentrál, mivel a kisebb kereskedőket még mindig számottevően nagyobb forgalomarányos elfogadói díjterhek sújtják. Így ezen keresők díjterheinek csökkenése megfelelően jelzi a teljes gazdaságban az elfogadási költségek csökkenését, amely minden szektorban ösztönzi az elektronikus fizetési módok elfogadását, azok aktív felajánlását a vásárlók számára.

39. ábra

Az elfogadói költségek aránya a kártyás fizetési forgalomhoz viszonyítva a kereskedők negyedéves kártyás forgalma szerinti kategóriákban



Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
2,6%	2,7%	3,1%	+0,4 százalékpont	legfeljebb 1,5%

$$\text{Mutató értéke}^{17} = \frac{\text{Legkisebb kereskedők elfogadói költségei}}{\text{Legkisebb kereskedők elektronikus forgalma}}$$

Nem támogatja az elektronikus fizetések terjedését, hogy az MNB céljaival ellentétben 2023 során csak a legnagyobb forgalmú kereskedőknél nem növekedtek az elektronikus fizetések elfogadásának költségei. Az év során 3,1 százalékkal nőtt a legkisebb forgalmi kategóriába (0-1 millió forint) tartozó kereskedők által fizetett elfogadói költségek forgalomhoz viszonyított aránya, amely 0,4 százalékpontos növekedést jelent 2022-höz képest. Azonban nem csak a legkisebb forgalmi kategóriába tartozók, hanem szinte minden kereskedő elfogadói költségei nőttek különböző mértékben, így már az 1-2,5 millió forint közötti forgalmú kereskedők költségei is a mutató célértéke fölé nőttek, 1,8 százalékra. Ezzel már több mint 50 ezer kereskedő fizet a célértéket meghaladó mértékű díjakat az elfogadási szolgáltatásokért. Ezek a költségek továbbra is jelentősen magasabbak

a nagyobb forgalmú kereskedők által viselt költségeknél; a 250 millió forint feletti negyedéves kártyás forgalmú kereskedők által fizetett díj változatlanul 0,5 százalék volt. A magas költségekhez jelentősen hozzájárulhat, hogy a kiskereskedelmi tranzakciónál eddig nem volt a kártyahasználatnak érdemi elektronikus alternatívája, melyben változást hozhat az azonnali fizetésre épülő qvix fizetési megoldás.

Szintén hátrányos az elektronikus pénzforgalom terjedése szempontjából, hogy a pénzforgalmi szolgáltatók elektronikus fizetések elfogadási szolgáltatásaiból származó bevételeinek egyre nagyobb része származik tranzakciószámával vagy tranzakciók értékével arányos díjakból. 2023-ban ezek a teljes elfogadási bevétel már 97,8 százalékát tették ki, míg a fix egy-szeri vagy havi költséget jelentő POS terminálhoz kapcsolódó

¹⁷ Legkisebb kereskedők: 0 és 1 millió forint közötti negyedéves elektronikus fizetési forgalommal rendelkező kereskedők. Elektronikus forgalom: jelenleg a mutató a kártyás forgalomból van számolva, későbbiekben ez kiegészül az azonnali fizetési forgalommal is.

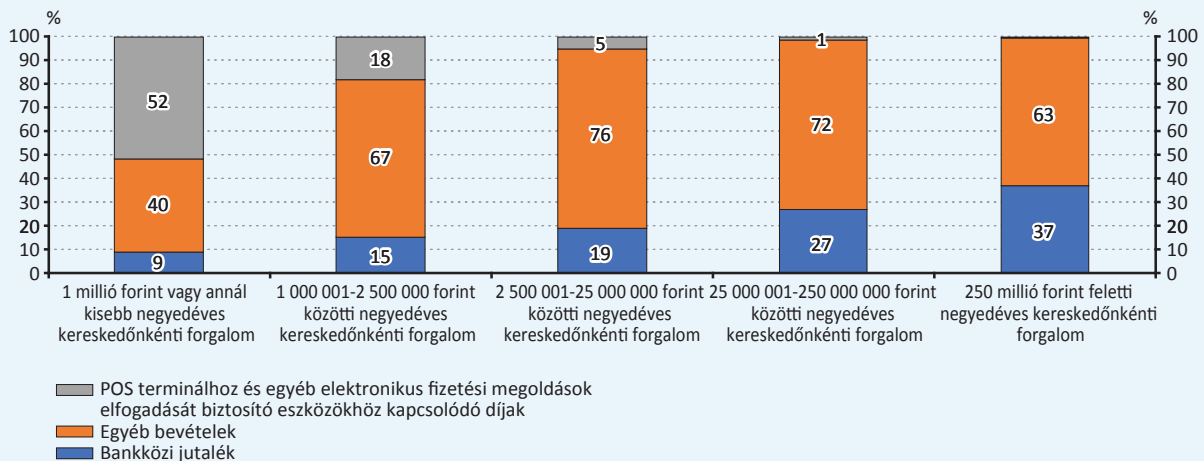
díjak aránya minimálisra csökkent. Ez a díjstruktúra hátráltatta az elektronikus fizetések használatát, hiszen így magasabb elektronikus forgalom mellett sem csökkenek az elfogadók költségei. Szintén megállapítható, hogy a költségek egyre kisebb hányadát teszik ki a kártyatársaságok által meghatározott bankközi jutalékok, azaz a kereskedők költségeinek növekvő részét, 2023-ban már több mint kétharmadát (67,2 százalékát), az elfogadást nyújtó szolgáltatók által megszabott díjak adják ki.

Az Azonnali fizetésre épülő új qvik fizetési lehetőség jelentősen hozzájárulhat a legkisebb forgalmú kereskedők költségeinek csökkentéséhez, az MNB pedig elvárja a bankoktól, hogy aktívan támogassák ezek széleskörű kereskedői bevezetését. Azzal, hogy 2024-ben minden ügyfél számára elérhetővé válik a qvik-kel való fizetés, a kereskedők is érdekeltté válnak az új fizetési szolgáltatások elfogadásának kiépítésében. Ezek a fizetési szolgáltatások ingyenesen használhatóak lesznek a vásárlók számára, a kereskedők pedig a jelenlegi elektronikus fizetési szolgáltatásoknál olcsóbban tudják elfogadni ezeket. Az elfogadási szolgáltatások bevezetésének támogatása érdekében az MNB célzott tájékoztatási tevékenységet kezd, amiben kereskedőkkel és az őket képviselő szervezetekkel folyamatosan egyeztet a szolgáltatás kialakításának részleteiről. Az érintettek tájékoztatása érdekében továbbá információs és oktatási anyagok is készülnek a jövőben. Az Azonnali fizetés elfogadói oldali bevezetését tovább támogathatják kedvezményes vagy támogatott elfogadási konstrukciók is, ezek kialakítási lehetőségeit is fel fogja mérni az MNB az érintettekkel közösen.

A kisebb kereskedőknél az Azonnali fizetés alapú elfogadási szolgáltatás bevezetése és ezzel a POS terminál elhagyása vagy olcsóbb eszközre cserélése segíthet a költségcsökkentésben. A pénzforgalmi szolgáltatók fizetési kártya elfogadáshoz kapcsolódó bevételeinek megoszlását jogcím és kereskedői kategóriák szerint vizsgálva az látható, hogy minél nagyobb a kereskedők kártyaforgalma, a POS terminálhoz kapcsolódó díjak aránya az összdíjakon belül annál alacsonyabb. Ezzel párhuzamosan a kártyaforgalom növekedésével nő a bankközi jutalék aránya, az ezen túli további, jellemzően kereskedői jutalék jellegű bevételek aránya pedig először növekszik, majd valamivel csökken. Érdemes megjegyezni, hogy a nagyobb forgalmi kategóriába tartozó kereskedőknél jellemzőbb a saját vagy bankoktól függetlenül üzemeltetett POS terminál, mint a kisebb forgalmú kereskedőknél, így ez is indokolhatja a nagyobb forgalmúaknál a POS díjak alacsony arányát, hiszen ezt a szolgáltatást ők nem pénzforgalmi szolgáltatóktól veszik igénybe, így nem jelenik meg ezekben az adatokban. Az Azonnali fizetésen alapuló qvik fizetési megoldás elfogadásának bevezetésével érdemben tudnák csökkenteni a kereskedők az elektronikus fizetések elfogadásának költségeit, ezeknek a fizetéseknek az elfogadása ugyanis megoldható POS-terminálok nélkül is, továbbá a tranzakciókhoz kötődő jutalékok is alacsonyabbak lehetnek. Az MNB a jövőben növeli a tájékoztatás intenzitását annak érdekében, hogy a kereskedők tisztában legyenek az Azonnali fizetés előnyeivel és a szolgáltatás bevezetésének lehetőségeivel.

40. ábra

Pénzforgalmi szolgáltatók fizetési kártya elfogadáshoz kapcsolódó bevételeinek megoszlása jogcím és kereskedői kategóriák szerint 2023-ban



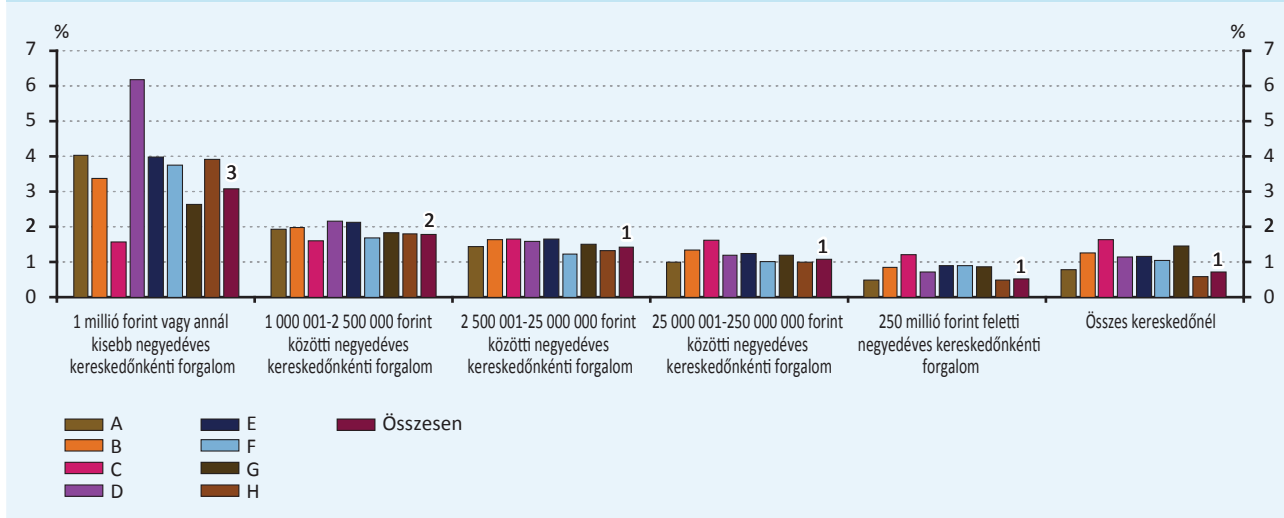
A kártyás bevételhez viszonyított forgalomarányos díjak alapján a legkisebb kereskedők fizetik aránylag a legtöbb kártyaelfogadáshoz kapcsolódó díjat, de az elfogadási szolgáltatást nyújtó szereplők között jelentős eltérések vannak a költségekben. A legkisebb kártyaforgalommal rendelkező

kereskedőknél a legnagyobb a szolgáltatónkénti különbség a bevételarányos díjknál. Van olyan szolgáltató, amelynél a legkisebb kártyás forgalmú kategóriába tartozó kereskedők a kártyás bevételük kevesebb, mint 2 százalékát fizetik be kártyaelfogadói költségeknek, míg van olyan szolgáltató,

ahol az ebbe a kategóriába tartozó kereskedők kártyás forgalmának átlagban 6 százalékát teszik ki ezek a költségek.

A többi kategóriában a minimum és maximum értékek 1 és 2 százalék között alakulnak.

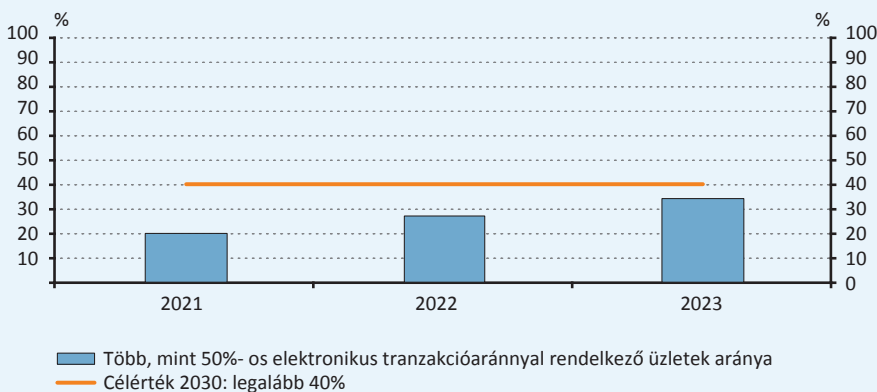
41. ábra
A kártyás bevételhez viszonyított százalékos kártyaelfogadási költségek negyedéves kártyás forgalmi kategóriáinként és szolgáltatónként 2023-ban



2.1.5.2. Elektronikus fizetési forgalom az elfogadó kereskedőknél

2021. január 1-től az online pénztárgép használatára kötelezett kereskedőknek kötelező elektronikus fizetést biztosítaniuk, így az elfogadás biztosításának mértéke helyett az üzletenkénti elektronikus tranzakciók arányát érdemes a továbbiakban vizsgálni, ezzel követhető ugyanis az elektronikus fizetési infrastruktúra kihasználtsága.

42. ábra
Több, mint 50%-os elektronikus tranzakcióarányal rendelkező üzletek aránya



Forrás: NAV OPG adatbázis, MNB számítás

Mutató értéke 2021	Mutató értéke 2022	Mutató értéke 2023	Változás 2023-ban	Célérték
20%	27%	34%	+7 százalékpont	legalább 40%

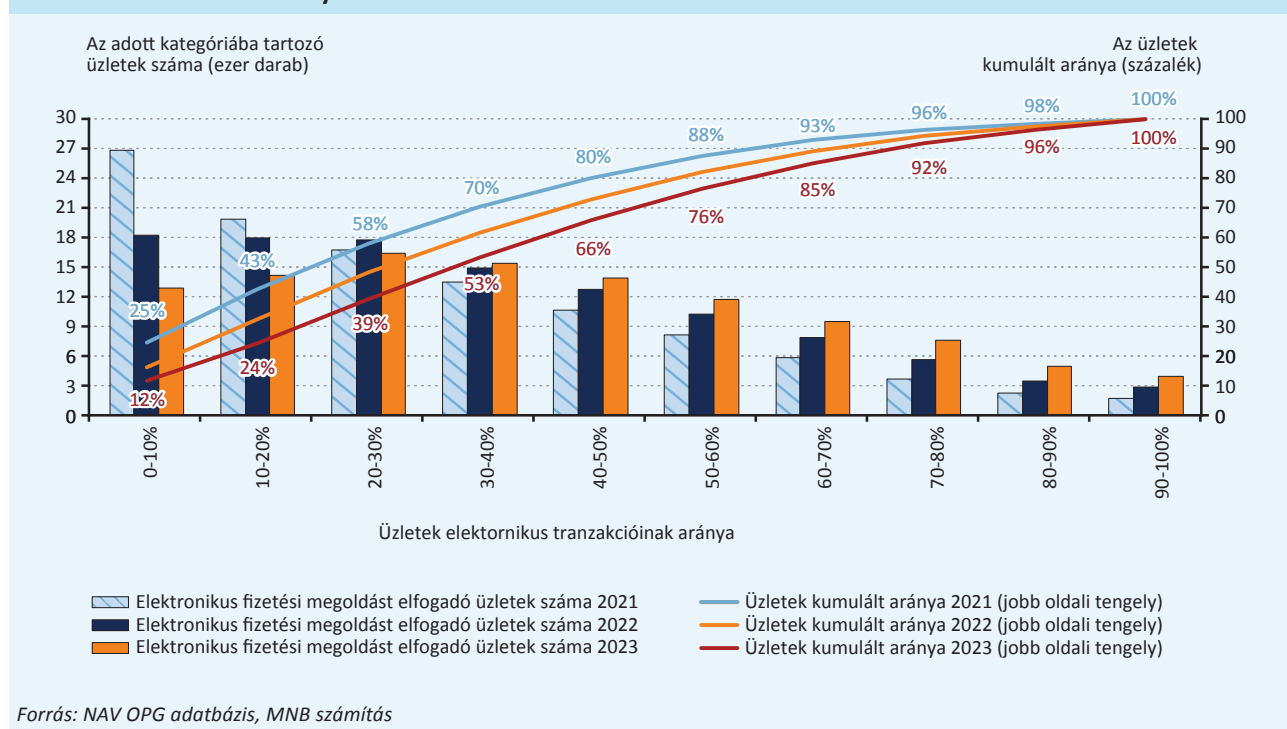
Több, mint 50%-os elektronikus tranzakcióarányal rendelkező üzletek aránya¹⁸ = $\frac{\text{Üzletek száma, ahol több mint 50%-os az elektronikus tranzakciók aránya}}{\text{Üzletek száma}}$

¹⁸ Üzletek: a főleg személyes jelenlétet igénylő tranzakciókat magában foglaló OPG adatbázisban az adózók azonos tevékenységgel rendelkező, járásokonkénti kiskereskedelmi egységei.

2023-ban már az üzletek harmadában többször fizettek a vásárlók elektronikusan, mint készpénzzel, tehát az elmúlt években nagymértékben bővült az elektronikus tranzakció többlettel rendelkező üzletek aránya. 2021-ben az üzletek 80 százaléka készpénzintenzív volt, azaz az üzletek nagy részében több készpénzes vásárlás volt, mint elektronikus. A készpénzintenzív üzletek aránya folyamatosan csökken, évi 7 százalékponttal, így arányuk 2023-ban 66 százaléka volt. Ezt az elektronikus oldalról nézve látszik, hogy 2021-ben az üzletek ötödében több elektronikus tranzakció volt, mint készpénzes, és ezeknek az elektronikus többlettel rendelkező üzleteknek az aránya folyamatosan, évi 7 százalékponttal

emelkedett az utóbbi két évben. Részletesebben is megnevezve az üzletekben az elektronikus arányokat látható, hogy a legkisebb elektronikus arányú üzletek száma folyamatosan csökken. A 0-10 százalékos elektronikus arányú üzletek 2021-ben még az üzletek egynegyedét fedték le, addig 2023-ra ez az arány 12 százalékra csökkent. 2023-ban az üzletek 53 százalékában a tranzakciók maximum 40 százaléka volt elektronikus, azaz a vásárlások legalább 60 százalékánál készpénzzel fizettek. Az ezt megelőző években, 2021-ben és 2022-ben az üzletek rendre 70, illetve 62 százalékánál volt jellemző ez, azaz ebből is látszik az elektronikus tranzakciók elterjedése.

43. ábra
Elektronikus fizetések aránya a hazai kiskereskedőknél

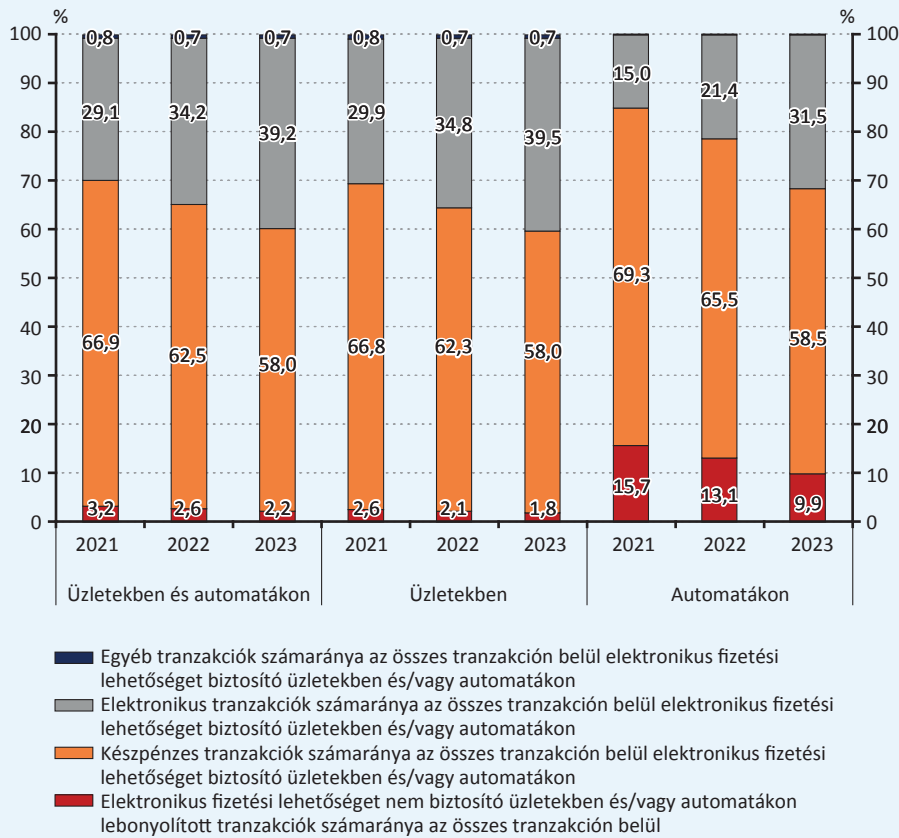


A 2021-től kötelező elektronikus fizetési lehetőség biztosítás ellenére továbbra is vannak olyan üzletek, amelyek nem biztosítanak elektronikus fizetési lehetőséget. Azonban 2023-ban is a vásárlások csupán 2 százaléka zajlott ezekben az üzletekben, így érdemi hátrány nem éri a vásárlókat a fizetési mód választás tekintetében.¹⁹ Az üzletek 83 százaléka fogad el biztosan elektronikus fizetést, azonban az üzletek maradék 17 százalékában, ahol nincs ez biztosítva, ott a bolti vásárlások csupán 2 százaléka történt az elmúlt évben. Vannak olyan kereskedők, akiknek üzletük nincs, csak automatákat üzemeltetnek, ezáltal rájuk nem

vonatkozik a kötelező elektronikus elfogadás. Ezeknél a kereskedőknél az elektronikus elfogadás aránya 56 százalék és a tranzakciók 10 százaléka van rögzítve olyan kereskedők automatáján, ahol nem látható elektronikus elfogadás jele. Ezek az arányok folyamatosan javulnak az évek során, egyre jobban minimalizálódik azon bolti és automatás vásárlások aránya, ahol nincs elektronikus alternatíva a készpénz mellett és emellett folyamatosan nő az elektronikus tranzakciók aránya is. Az üzletekben 5 százalékponttal 40 százalékra, az automatáknál 10 százalékponttal 32 százalékra növekedett az elektronikus fizetések aránya.

¹⁹ Részletesebb információk az üzletek elektronikus fizetésekhez kapcsolódó infrastruktúra kihasználtságáról az alábbi linken találhatóak: <https://www.mnb.hu/letoltes/deak-vivien-az-uzletek-27-szazalekaban-mar-tobb-szor-fizetunk-elektronikusan.pdf> (mnb.hu)

44. ábra
Fizetési módok darabszám szerinti aránya



Megjegyzés: Az automaták esetében a fizetési módok jelentése nem kötelező, így nem mindegyik tranzakciónál lehet egyértelműen megállapítani, hogy milyen módon lett az kifizetve.

Forrás: NAV OPG adatbázis, MNB számítás

2.2. AZ ELEKTRONIKUS PÉNZFORGALMON KERESZTÜL MEGFIGYELHETŐ VISSZAÉLÉSEK

2.2.1. Visszaélési folyamatok

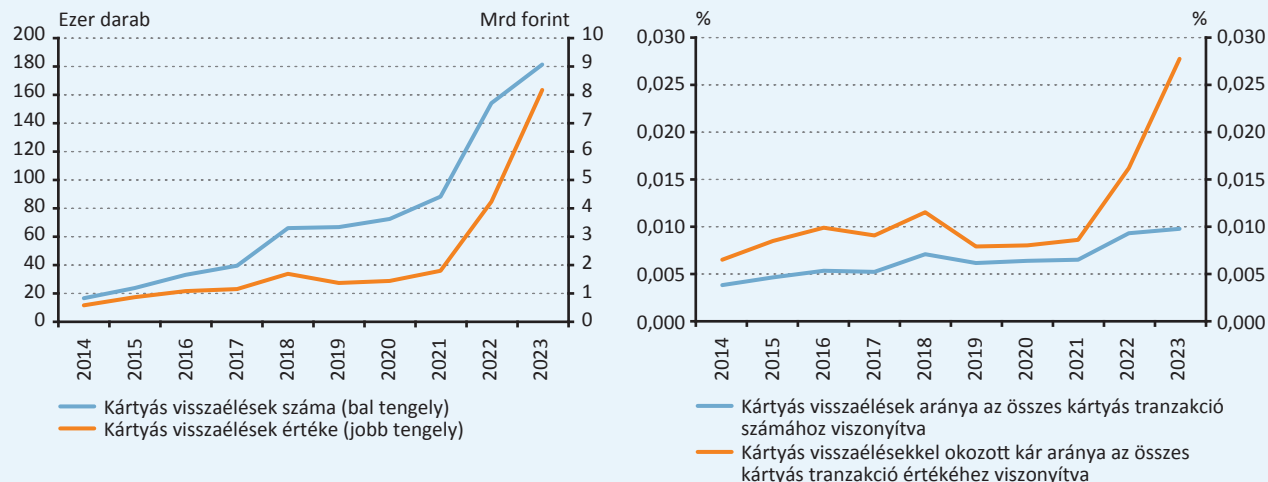
Annak ellenére, hogy a kártyás sikeres visszaélések száma és értéke nagyobb mértékben emelkedett 2023-ban, az elektronikus fizetési megoldások biztonságosak, mivel a visszaélések aránya az összes tranzakció számához viszonyítva továbbra sem jelentős. A hazai kibocsátású kártyákkal 2023-ban elkövetett sikeres visszaélések száma 18 százalékkal, értéke 92 százalékkal nőtt a korábbi évhez képest, így több, mint 182 ezer darab sikeres visszaélés történt, amelynek értéke meghaladta a 8 milliárd forintot. Ugyanakkor növekedés figyelhető meg a kártyás forgalom terén is, aminek következtében a teljes forgalommal arányos

sikeres visszaélések darabszáma és értéke is alacsony, 0,03 százalék alatt volt. A legtöbb visszaélés az első negyedévben történt, a legnagyobb összérték pedig a harmadik negyedévben fordult elő.

A visszaélések során alkalmazott módszerek tekintetében 2023-ban az adathalász módszerek aránya volt a legmagasabb, az összes sikeres kártyás visszaélés 71 százalékát tette ki. Az ilyen jellegű visszaéléseknél a csalók az ügyfelek érzékeny adatait megszerezve, jellemzően maguk hajtják végre a csalárd tranzakciókat. Az erős ügyfélhitelesítéssel végrehajtott sikeres visszaélések száma arányaiban kevesebb (24 százalék), mint az erős ügyfélhitelesítés nélküli sikeres visszaéléseké (76 százalék). Az erős ügyfélhitelesítés alóli kivétellel elkövetett visszaélések jellemzően alacsonyabb értékű tranzakciók voltak, a visszaélések értékének 43 százalékát tették ki.

45. ábra

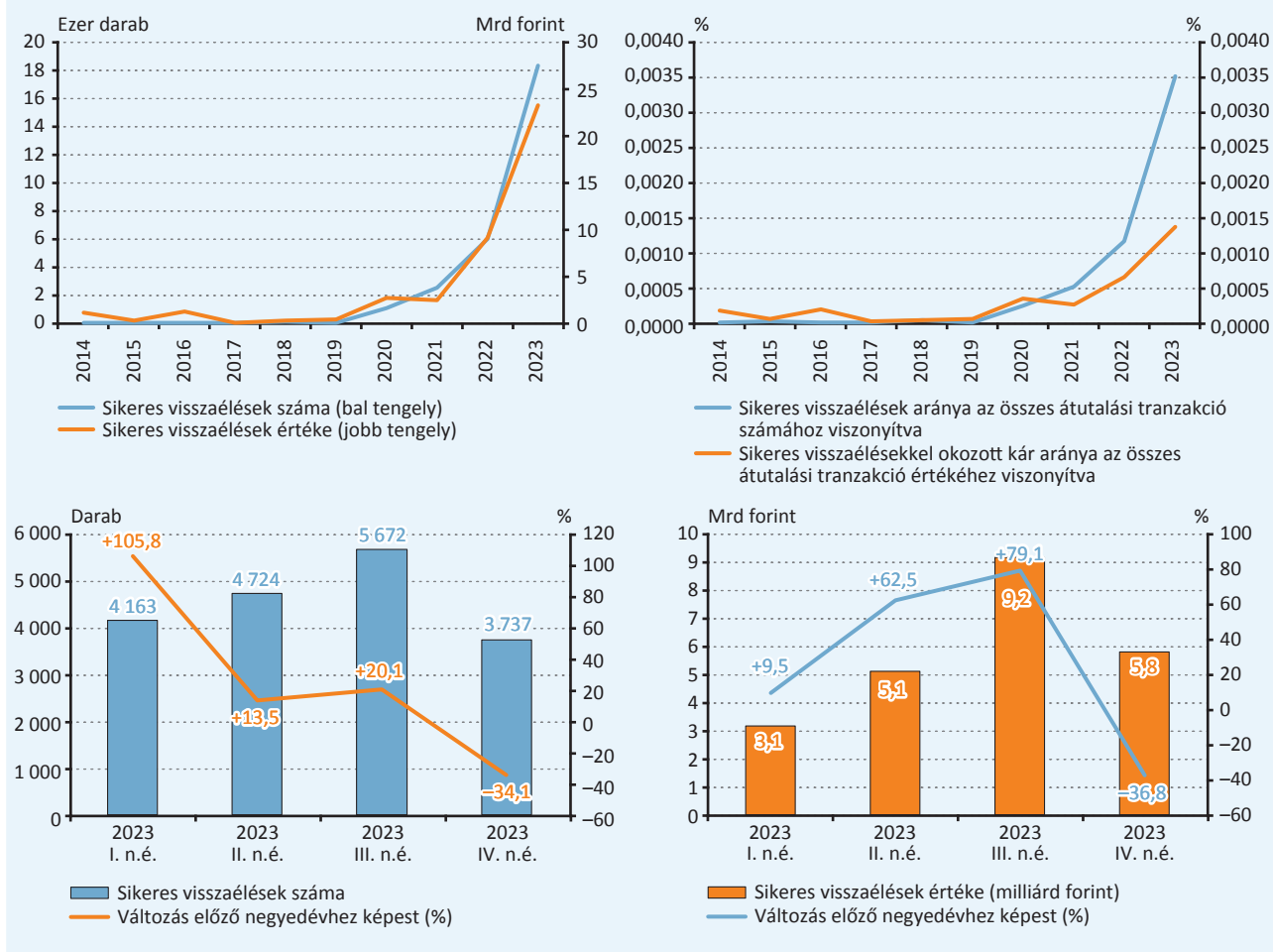
Visszaélések számának és az okozott kár értékének az alakulása, illetve ezek aránya a kártyakibocsátó bankok oldalán az összes fizetési kártyás forgalomhoz képest



A fizetési kártyán kívüli, elsősorban átutalási forgalomban tapasztalt visszaélések száma szintén nőtt éves összehasonlításban, fontos azonban, hogy 2023 utolsó negyedében már jelentős visszaesés látható ezen a téren. Az összes tranzakcióhoz képest a visszaélések aránya továbbra is alacsony (0,0035 százalék), ugyanakkor ez az előző évhez képest több, mint kétszeresére nőtt. A nem kártyás visszaélések legnagyobb arányban eseti átutalásokhoz kapcsolódnak. 2023-ban az első három negyedévben emelkedő tendencia volt jellemző, azonban az utolsó negyedévben a harmadik negyedévhez képest 34 százalékkal csökkent a sikeres visszaélések száma, de így is 85 százalékkal (1714 darab) több volt az előző év azonos időszakához képest. Számosságát tekintve jóval kevesebb visszaélés történt, mint a kártyás tranzakciónál, viszont ezek jellemzően magasabb összegűek. A sikeres visszaélések 54,9 százalékát interneten, 44,7 százalékát mobil eszközökről indították. 2023-ban a legtöbb visszaélés az 1-5 millió forint közötti tranzakciós értéksávban fordult elő.

A visszaélési módszerek alapján egyértelmű, hogy sok esetben megelőzhető lenne a kár a banki oldali szigorúbb tranzakció ellenőrzéssel, limitbeállítás lehetővé tételével, valamint az ügyféltudatosság növelésével. A visszaélések 50,3 százalékát adathalász módszerekkel követték el, emellett még számottevő volt az ügyfelek pszichológiai manipulációval történő rávétele átutalás indítására, és a felhasználói fiókhoz vagy számlához történő közvetlen hozzáférés, amelyek együttesen az adathalászattal közel azonos arányt képviseltek (48,6 százalék). A bűnözői csoportok gyakran SMS-ben vagy e-mail üzenetekben elrejtett hamis hivatkozásokat küldenek, telefonos megkeresés során csalnak ki bizalmas információkat és szintén gyakori a megtévesztett ügyfél által telepített rosszindulatú szoftveren keresztül érzékeny adatok megszerzése. Ezen visszaélések jelentős része kezelhető lenne banki oldali szűrésekkel, globálisan jelen lévő, nagy technológiai (bigtech) intézményeknél már alkalmazott megoldásokkal, mint például az IP-cím vizsgálat, eszközazonosító vizsgálata, két faktoros azonosítás elvárása, főképp új eszközök használatakor.

46. ábra
Nem fizetési kártyákhoz kötődő elektronikus visszaélések számának és az okozott kár értékének az alakulása, illetve ezek aránya az átutalási forgalomhoz viszonyítva

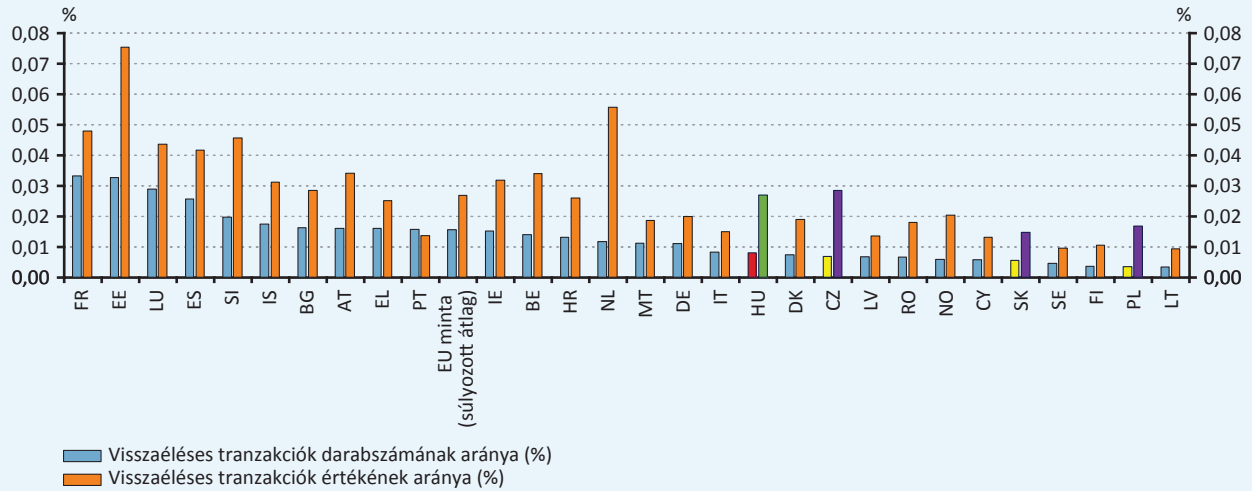


Az Európai Bankhatóság (EBA) 2023-ban publikált jelentése²⁰ alapján látható, hogy 2022-ben mind a kártyák, mind az átutalások esetén a forgalomhoz viszonyított sikeres visszaélések hazai száma az európai átlag alatt

helyezkedett el. A sikeres visszaélések értékének forgalom értékéhez viszonyított aránya míg a kártyáknál az átlaggal megegyező, addig az átutalások esetében az átlagnál alacsonyabb szintet ért el.

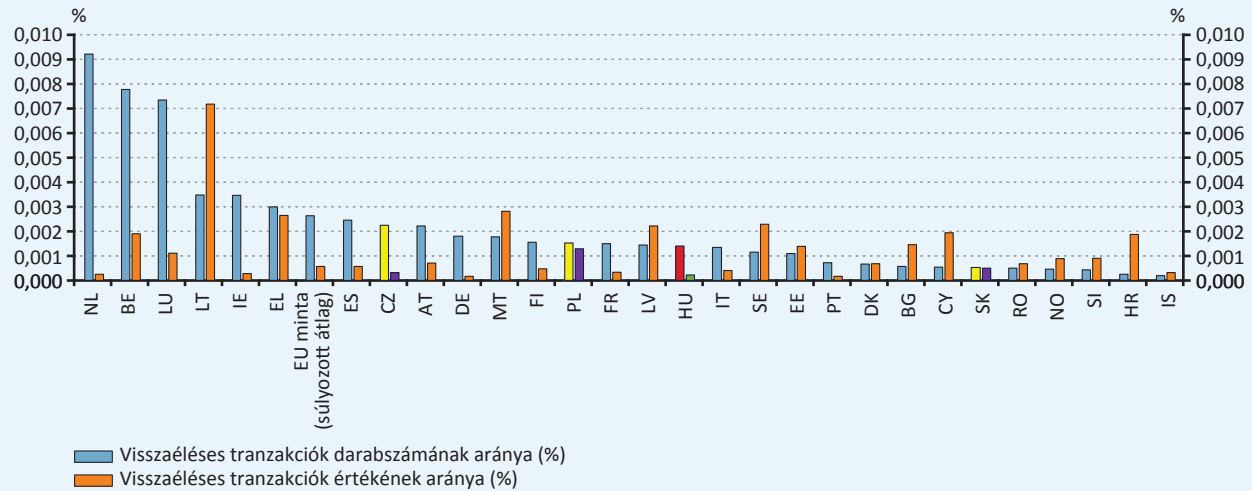
²⁰ EBA. (2023. december). Risk assessment report of the European Banking Authority.

47. ábra
Sikeres visszaélési arány a fizetési kártyás forgalomban (EBA, 2022)



Forrás: EBA. A felmérés mintavétel alapján történt, adott ország esetében a bankok egy szűkebb körét tartalmazva

48. ábra
Sikeres visszaélési arány az átutalások forgalmában (EBA, 2022)

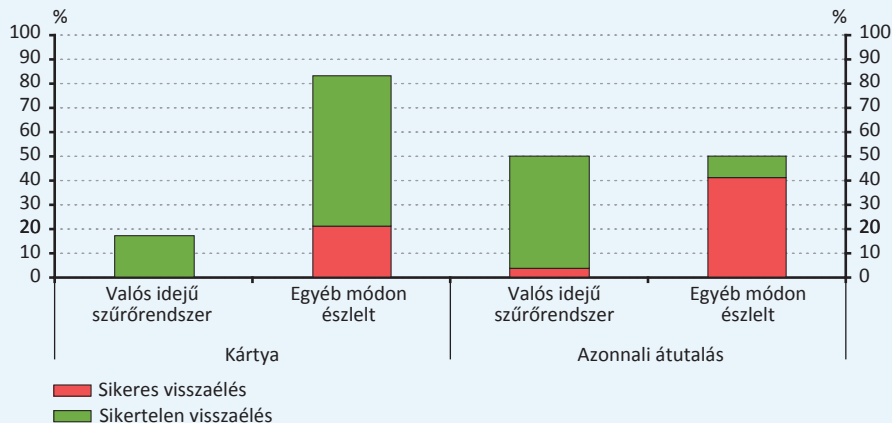


Forrás: EBA. A felmérés mintavétel alapján történt, adott ország esetében a bankok egy szűkebb körét tartalmazva

A visszaélések elleni küzdelemben fontos szerepe van a modern technológiai megoldások alkalmazásának, a valós idejű visszaélésszűrő rendszerekkel a visszaélések túlnyomó többsége megakadályozható. 2023 második felében az összes visszaéléshez köthető tranzakció 19 százalékát észlelték a pénzforgalmi szolgáltatók valós idejű visszaélésszűrő rendszer használatával, míg 81 százalékáról egyéb módon – például ügyféljelzés alapján – értesültek. Ezen a téren jelentős az eltérés az átutalások és a kártyás tranzakciók között, míg az előbbinél a sikeres visszaélések felét, utóbbinál kevesebb, mint ötödét észlelték valós időben a bankok. A valós idejű szűrőrendszerek hatékonyságát jól mutatja, hogy az így ellenőrzött csalárd

tranzakciókat nagy arányban sikerült megakadályozni, azonnali átutalások esetén 93 százalék, míg kártyás tranzakciónál 99 százalék volt a sikertelen visszaélések aránya. Azokban az esetekben, mikor a pénzforgalmi szolgáltató nem észlelte valós időben a visszaélést, akár azért, mert egyáltalán nem használt ilyen rendszert, vagy azért, mert annak működése nem volt megfelelő, az azonnali átutalásos visszaélések 82 százaléka, a kártyás visszaéléseknek pedig 25 százaléka végződött sikeres visszaélésként. Ez alátámasztja, hogy a banki oldalon valós idejű szűrőrendszerek alkalmazása az elektronikus fizetés módjától, az értékhatártól és fizetési sémától függetlenül eredményesen csökkentheti a sikeres visszaéléseket.

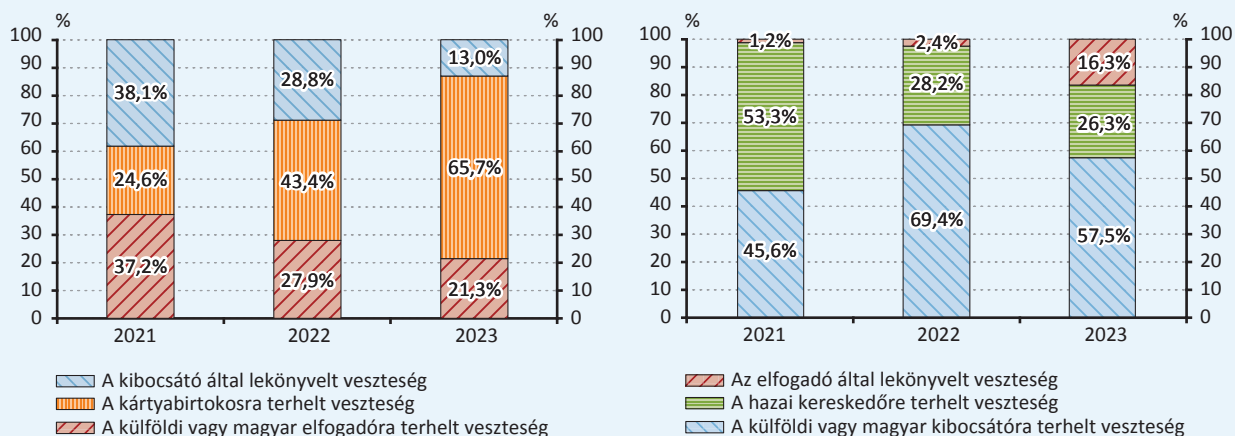
49. ábra
Sikeres visszaélések aránya visszaélés észlelésének módja és fizetés típusa szerint (2023. II. félév)



A visszaéléseknél megnőtt az ügyfelekre terhelt kár értéke, amely szoros kapcsolatban van a visszaélési módszerekkel, illetve a visszaélés eredetével, azaz, hogy ki kezdeményezte a fizetési megbízást. 2023-ban az összes visszaélés kapcsán leírt kár a hazai kibocsátású fizetési kártyáknál 2,1 milliárd forinttal nőtt, ami 71,6 százalékkal több, mint az előző évben. Az átutalásokon alapuló visszaélésekkel okozott kár értéke több, mint kétszeresére nőtt az előző évhez képest, nominálisan 10,9 milliárd forinttal emelkedett, ami 133 százalékos növekedést jelent. Kárviselés alanya szerint kártyakibocsátói oldalon nőtt a kártyabirtokosra terhelt veszteség, ez 3,2 milliárd forint volt, ami az összes kár 65,7 százalékának felel meg. Átutalás alapú visszaéléseknél

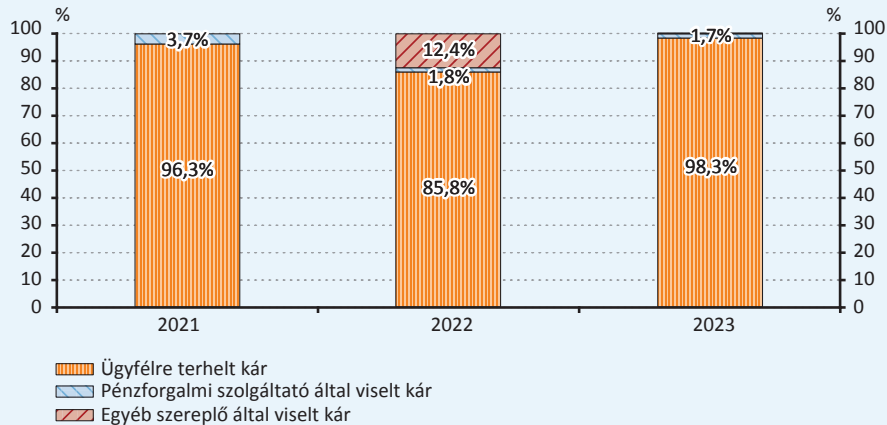
szintén az ügyfelekre hárul a kár legnagyobb része, ami tovább nőtt az előző évhez képest, a teljes veszteségre vetítve elérve a 98,3 százalékot, ami 2023-ban 18,7 milliárd forintot tett ki. Az ügyfelekre terhelt kár magas értékének oka az, hogy a bankok álláspontja szerint az esetek többségében az ügyfelek a felelősek a visszaélések bekövetkezéséért. Az adathalászat, azonosító lopás és a felhasználói fiókhoz, számlához való közvetlen hozzáférés esetén azért, mert a támadók képesek voltak azokat az információkat megszerezni, amelyek birtokában sikeresen végrehajthatták a tranzakciót, a pszichológiai manipuláció során pedig azért, mert a számlatulajdonos maga hajtotta végre a tranzakciót.

50. ábra
Fizetési kártyás visszaélések kapcsán a kibocsátói (bal oldali ábra) és az elfogadói (jobb oldali ábra) oldalon leírt kár



51. ábra

Az elektronikus pénzforgalomban, nem fizetési kártyás visszaélések kapcsán leírt kár kárviselés alanya szerint



2.2.2. Intézkedések a visszaélések megelőzése érdekében

Az átutalásos visszaélések számának és értékének jelentős csökkenése 2023 utolsó negyedében a hazai bankrendszerben bekövetkezett változásoknak, a Magyar Rendőrség összehangolt tevékenységének és az MNB aktív fellépésének is köszönhető. Jelenleg a közepes és nagyméretű hitelintézetek 70 százaléka használ valós idejű műveletmegfigyelést legalább az azonnali átutalások egy részénél, mely jelentősen elősegíti a csalások megghiúsítását. Az eszközfigyelő mechanizmusok bevezetésével a hitelintézetek figyelemmel tudják kísérni, ha az ügyfelük belépését biztosító banki applikációt egy új eszközre telepítik, mely szintén hozzájárulhatott az esetszám mérséklődéséhez. Az átutalások tekintetében is bevezetett tranzakciós limitek használata jelentősen mérsékelheti a csalások esetében okozott kár mértékét. Az eszközfigyelő mechanizmusok, a csalárd

számlák időben történő blokkolása és a készpénzfelvétel folyamatának szigorítása is fontos pillére a visszaélések további visszaszorításának. Az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) Mátrix Projekt néven 300 új szakemberrel minden eddiginél nagyobb szabású harcot kezdett a kiberbűnözők ellen. Az ORFK kiberstratégiai osztálya által koordinált önálló szervezeti egység a fővárosi és a vármegyei rendőr-főkapitányságok és a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda munkáját erősíti. Köszönhetően az összehangolt munkának több kiberbűnözői csoport tevékenységét is sikerült megghiúsítaniuk. A pénzforgalomban megfigyelhető visszaélések esetében a fogyasztók manipulációja, a megtevesztésen alapuló csalások lettek dominánsak, melyek keretében vagy érzékeny adatokat szereznek meg a csalók, vagy ráveszik a pénzforgalmi szolgáltatók ügyfeleit tranzakciók indítására. A pénzforgalomba vetett bizalom megőrzése érdekében az MNB továbbra is tevékeny szerepet vállal: a KiberPajzs projekt keretében több intézménnyel

52. ábra

Az MNB intézkedései a visszaélések kezelésére

INTÉZKEDÉSEK A VISSZAÉLÉSEK MEGELŐZÉSÉRE

KiberPajzs kampány
Ügytájékoztató új módon

MNB ajánlás
Alapos ügyfélezonosítás, valós idejű tranzakció monitorozás a bankoknál

Központi visszaélésszűrő rendszer
Mesterséges intelligencia alapú valós idejű rendszer a GIRO-ban 2025 júliustól



együttműködve támogatja a fogyasztói tudatosság erősítését; a pénzforgalmi szolgáltatók számára ajánlást adott ki a visszaélések elleni küzdelemben a pénzügyi szektortól elvárt fejlesztésekről; valamint megkezdődött egy Központi Visszaélésszűrő Rendszer megvalósítása is, melynek célja a pénzforgalmi szolgáltatók csalásmegelőzési mechanizmusainak hatékony támogatása.

KiberPajzs projekt a pénzügyi tudatosság növelése érdekében

A lakosság jelentős része kiberbiztonsági szempontból nincs felkészülve a felgyorsult digitalizáció által okozott változásokra, ezért különösen fontossá vált felhívni a figyelmüket a rájuk leselkedő veszélyekre, és megmutatni, hogyan léphetnek fel ezek ellen. Ennek érdekében az MNB, mint társ projektgazda a Magyar Bankszövetséggel és az elsőként csatlakozott intézményekkel karöltve létrehozta a KiberPajzs együttműködést. A kezdeményezés elsődleges célja egy – az ügyfelek digitális pénzügyi tudatosságának fejlesztése érdekében történő – közös kibervédelmi edukációs és kommunikációs program működtetése és a partnerek közti szakmai tudásmegosztás volt, melynek üzeneteit a jelenleg már 10 tagintézmény szoros együttműködéssel, közös arculat mentén, együttes erővel terjeszt a minél nagyobb társadalmi elérés érdekében. A KiberPajzs projekt keretében 2023-ban több célzott kampány is zajlott televíziós, rádiós, online és közösségi média felületeken, melyek a jövőben is jelentős szerepet kapnak az ügyfélértékelésben. 2023 őszén két hónapon keresztül, hat csatornán, 300 alkalommal voltak láthatóak a KiberPajzs reklámfilmek, ami azt eredményezte, hogy a felnőtt lakosság 61,2%-a találkozott a kampánnyal legalább egyszer. A 2023 március – május között futó KiberPajzs online kampány során a megjelenések száma meghaladta a 9 millió darabot, majd az őszi kampányban elérte a 3,5 milliót. A 2023 tavaszán futó közösségi média kampányban közel 8 millió megjelenést, majd az őszi kampányban 4,5 millió megtekintés ért el projekt. A folyamatosan frissülő kiberpajzs.hu honlap a figyelemfelhívó, aktuális visszaélés típusokat bemutató elemeken túl útmutatót is ad a már áldozatul esettek számára – végigvezetve őket a szükséges lépéseken – annak érdekében, hogy a kár mértéke a gyors fellépés eredményeképpen minél alacsonyabb legyen. A kiberbűnözéssel szembeni további eredményes fellépés érdekében az eredetileg 2023 végéig tartó együttműködést 2024-ben a felek további három évvel meghosszabbították. A kommunikációs, figyelemfelkeltő eszközök mellett – melyek a jövőben is az együttműködés nélkülözhetetlen pillérét képezik – nagyon fontos szerepet játszik a projektben a visszaélések tartós visszaszorításához szükséges jogi környezet kialakítása, a hatósági és piaci folyamatok elemzése, továbbfejlesztése, a hazai és nemzetközi jó gyakorlatok gyűjtése is. Ennek érdekében a KiberPajzson

kívüli, de szintén a pénzügyi csalásokkal kapcsolatban létrehozott más intézményi projektekkel is szoros a kooperáció.

A pénzforgalmi szolgáltatásokon keresztül megfigyelhető visszaélések megelőzéséről, észleléséről, megakadályozásáról és kezeléséről szóló MNB ajánlás

Az MNB elvárja a pénzforgalmi szolgáltatóktól, hogy megtegyenek minden olyan tőlük elvárható intézkedést, amelyek segítségével a lehető legnagyobb mértékben képesek a visszaélések észlelésére, megelőzésére, lehetőség szerint azok mielőbbi megakadályozására. Miután a jegybank hazai és nemzetközi szinten megvizsgálta és összegyűjtötte a visszaélések visszaszorítása érdekében kialakult legjobb gyakorlatokat, elvárásait a 2023. június végén kiadott, a pénzforgalmi szolgáltatásokon keresztül megfigyelhető visszaélések megelőzéséről, észleléséről, megakadályozásáról és kezeléséről szóló ajánlásában foglalta össze, melynek a pénzforgalmi szolgáltatóknak 2024. január 1-től fokozatosan, három lépésben kell megfelelniük. Az ajánlás számos olyan intézkedést tartalmaz, amelyeket az európai uniós jogszabályalkotók a jelenleg kialakítás alatt álló, a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló rendeletbe (PSR) is bele kívánnak fogalmazni. Az ajánlásban foglalt elvárások teljesítését az MNB folyamatosan ellenőrzi. Az ajánlás alapján elvárt többek között a pénzforgalmi szolgáltatók által történő valós idejű műveletmegfigyelő mechanizmusok alkalmazása, az új készpénz-helyettesítő fizetési eszközök ügyfelek rendelkezésére bocsátásával kapcsolatos értesítések használata, továbbá a műveleti értékhatárok bevezetése, valamint fizetési műveletekhez kapcsolódó korlátozások alkalmazása kockázatos helyzetekben, illetve a külső és belső visszaélések elleni védelmi vonalak kiépítése. Fontos szempont ugyanakkor, hogy a pénzforgalmi szolgáltatók úgy tudjanak megfelelni az ajánlásban foglaltaknak, hogy emellett az elektronikus fizetési megoldások ügyfélélménye se csökkenjen jelentősen.

A Központi Visszaélésszűrő Rendszer bevezetése

Az MNB és a GIRO Zrt. szoros együttműködésének keretében megindult a Központi Visszaélésszűrő Rendszer (KVR) megvalósítása, amely hatékonyan fogja támogatni a pénzforgalmi szolgáltatók saját visszaélés megelőzési rendszereit. A rendszer mesterséges intelligencia segítségével, valós időben értékeli majd a tranzakciók csalási kockázatának mértékét, melynek eredményéről szintén valós időben visszajelzést küld a pénzforgalmi szolgáltatóknak, így olyan többlet információk szolgáltatásával támogatja az intézményeket, amelyek a pénzforgalmi szolgáltatók saját elemzéseiből nem állíthatók elő. Ahhoz, hogy a KVR-től kapott kockázati értékeket a szolgáltatók fel tudják használni,

nekik is valós időben kell majd elemezniük a fizetési műveletekhez kapcsolódó pénzügyi kockázatokat, ami – a fentiekben bemutatott MNB ajánlás alapján – 2025. március 1-től kötelezővé is válik számukra. Annak érdekében, hogy a jogszabályi előírásnak megfelelően a rendszer éles indítása 2025. július 1-én megtörténhessen, a GIRO Zrt. még 2023-ban megkezdte a tendereztetési eljárást a projekt megvalósítására. A rendszer fejlesztése folyamatban van, mellyel párhuzamosan az MNB és a GIRO Zrt. továbbra is folyamatos egyeztetéseket tart a projekt szereplőivel, így a pénzforgalmi szolgáltatókkal is annak érdekében, hogy a KVR implementációja minél gyorsabb és zökkenőmentesebb legyen.

2.3. A PÉNZFORGALMI ELLENŐRZÉSEK FŐBB TAPASZTALATAI

A 2023-as pénzforgalmi ellenőrzések alapján a vizsgált pénzforgalmi szolgáltatók működése általánosságban megfelelő volt, de a legtöbb eljárásban feltárássra kerültek hiányosságok. 2023-ban 6 pénzforgalmi ellenőrzési eljárás indult és 9 került lezárásra. Az év során kiküldött határozatok 38 intézkedést és 6 intézménynél összesen 86 millió forint bírságot tartalmaztak. Ezen felül a korábbi határozatában foglaltak nemteljesítése miatt 3 millió Ft bírság kivetése mellett ismételt kötelezni kellett egy intézményt a jogsértés megszüntetésére. Az év során kiküldött vizsgálati jelentések 102 jogsértés megállapítását tartalmazták, ebből 80-at olyan vizsgálatban tárt fel az MNB, ahol az ellenőrizhető pénzforgalmi jogszabályok lehető legszélesebb köre volt ellenőrizve, míg 22 jogsértés a nyílt bankolást lehetővé tevő, célra rendelt interfészt (API) érintő célvizsgálatokban került feltárássra.

Az ellenőrzések során feltárt hibák jelentős része a pénzforgalmi keretszerződésekhez kötődött, ezek alkalmasak voltak az ügyfelek megtévesztésére és döntésük hátrányos befolyásolására. A tárgyévi megállapítások ötöde a pénzforgalmi törvény²¹ megsértéséhez volt köthető. A hibák zöme négy típusba tartozott, de ebből is kiemelkedett a keretszerződés formai és tartalmi követelményeinek a megsértése. A jogszabály előírása szerint a pénzforgalmi szolgáltatók keretszerződéseinek a szolgáltatás jellemzőin felül meghatározott tartalmi elemeket – mint például a felelősségi és kárviselési szabályokat – kell, hogy tartalmazzanak. Ezekről a keretszerződés megkötését megelőzően az ügyfelet tájékoztatni is kell. Amennyiben ez a kötelező tartalom hiányos, vagy nem a jogszabálynak megfelelő pontosságú (értve ez alatt, ha például a pénzforgalmi szolgáltató felelősségét,

kárviselési kötelezettségét indokolatlanul korlátozó tartalmú a keretszerződés tartalma), az hátrányosan érintheti az ügyfeleket. Különösen a törvény által elsődlegesen védendő fogyasztónak minősülő ügyfeleket és a mikrovállalkozásokat. A keretszerződés tartalmi eltérését éppen ezért a szankcionálási módszertan alapján súlyos szabályszegésnek értékeli az MNB, arra is figyelemmel, hogy a jogellenes tartalmú keretszerződés jellemzően az ügyfelek széles körét érinti, tehát potenciálisan jelentős negatív hatása lehet az érintett számlatulajdonosokra. Ebben az évben jelentősebb volt még a fizetési számla megnyitásához, az utólagos tájékoztatáshoz, illetve a fizetési műveletek helyesbítéséhez, a felelősségi és kárviselési szabályokhoz kapcsolódó jogszabálysértések száma.

Továbbra is számos probléma kapcsolódott ahhoz, hogy az ügyfelek számára beérkező összegeket nem haladéktalanul írták jóvá egyes intézmények. A pénzforgalom lebonyolításáról szóló MNB rendeletet²² érintő jogsértések az összes megállapítás 38%-át tették ki, ami erőteljes növekedést jelent az előző évhez képest. Az MNB rendeletet érintő jogsértések zöme két típusba tartozott. A leggyakoribb hiba (az összes hiba 17%-a) a fizetési művelet összegének nem haladéktalan jóváírása körében volt. Azzal, hogy a pénzforgalmi szolgáltatók az ügyfelek javára beérkezett fizetési műveletek összegét nem haladéktalanul írták jóvá ügyfelek részére, kárt is okozhattak, hiszen az ügyfelek ezekben az esetekben csak késedelmesen rendelkezhetek a részükre érkezett fizetési műveletek összege felett. Kiemelkedő volt még a fizetési megbízás pénzforgalmi szolgáltatók közötti teljesítésében tapasztalt hibák aránya (az összes hiba 8%-a) is. Ezeknél a pénzforgalmi szolgáltató nem a jogszabályban előírt határidőn belül teljesítette az ügyfele fizetési megbízását és – típustól függően – öt másodpercen, négy órán vagy egy napon belül nem juttatta el a fizetési megbízás összegét a kedvezményezett pénzforgalmi szolgáltatójához.

A Fizetési számla irányelv alapján született 3 kormányrendeletből a fogyasztóknak vezetett számlákhoz kapcsolódó díjkimutatással²³ kapcsolatos hiányosságok a 2023. évi szabályszegések 6%-át tették ki. A legtipikusabb hiba, hogy azért nem volt megfelelő a fogyasztó részére adott díjkimutatás, mert az nem volt teljeskörű, nem az előírtak szerinti részletettséggel tartalmazta az adatokat, vagy nem tartalmazott fontos kiegészítő információkat.

A pénzforgalmi piacon a verseny erősítése szempontjából fontos harmadikfél szolgáltatók működését lehetővé

²¹ A pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény (az ábrán: Pft.).

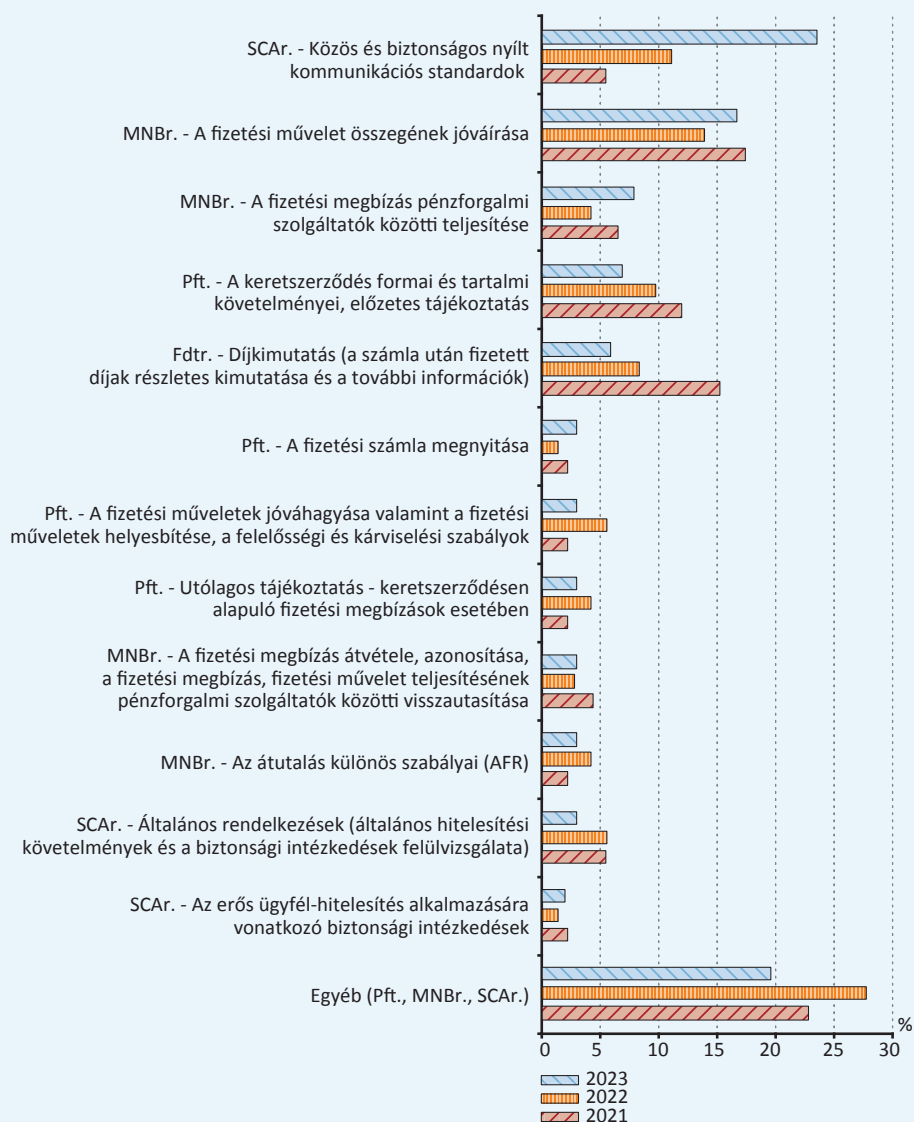
²² A pénzforgalom lebonyolításáról szóló 35/2017. (XII. 14.) MNB rendelet (az ábrán: MNBr.).

²³ A fogyasztók részére vezetett fizetési számlákhoz kapcsolódó díjakról történő tájékoztatás egyes kérdéseiről szóló 144/2018. (VIII. 13.) Korm. rendelet (az ábrán: Fdtr.).

tevő banki API-k üzemeltetése terén számos problémát azonosított az MNB 2023-ban. A harmadikfél szolgáltatók lehetővé teszik, hogy az ügyfelek a számlavezető bankjuktól független szolgáltatókon keresztül tudjanak tranzakciókat indítani, vagy tranzakciós adatokhoz hozzáférni a számlájukról. Ezen szolgáltatások kapcsán az erős ügyfél-hitelesítés, valamint a közös és biztonságos nyílt kommunikációs standardokra vonatkozó rendelet²⁴ szabályainak megsértése az összes megállapítás harmadát tette ki. Ezekben a vizsgálatokban elsősorban a közös és biztonságos nyílt kommunikációs standardokra vonatkozó szabályok voltak

ellenőrizve, a hozzáférési interfészekre vonatkozó általános kötelezettségekhez, a célra rendelt interfészre vonatkozó kötelezettségekhez, a célra rendelt interfészre vonatkozó rendkívüli intézkedésekhez és az adatcseréhez kapcsolódó feltárt jogsértések az éves hibák 22%-át adták. A fizetéskezdemenyezési és a számlainformációs szolgáltatások működőképessé tétele érdekében 2023-ban is sor került az MNB és a Bankszövetség közös szervezésében az API-k működéséről szóló kerekasztal beszélgetésre a harmadik fél szolgáltatók és a számlavezetők részvételével. Ezen a piaci szereplőknek bemutatásra került a megújult API honlap,

53. ábra
A pénzforgalmi ellenőrzések során azonosított főbb hibatípusok aránya (2021-2023)



Megjegyzés: Az MNB által ellenőrzött intézmények köre évente változik, valamint az ellenőrzött jogszabályok köre is eltérő lehet az egyes években.

²⁴ Az (EU) 2015/2366 európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az erős ügyfél-hitelesítésre, valamint a közös és biztonságos nyílt kommunikációs standardokra vonatkozó szabályozástechnikai standardok tekintetében történő kiegészítéséről szóló 2017. november 27-i (EU) 2018/389 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet (az ábrán: SCAr.).

ahonnan naprakész információkkal és kapcsolattartási adatokkal rendelkezhetnek az érdeklődők a számlavezető pénzforgalmi szolgáltatók által létrehozott célra rendelt interfészek adataival kapcsolatban. Kiemelt figyelmet kapott továbbá az API-kal kapcsolatos incidensek bejelentésének hatékonyabbá tétele. Az MNB úgy látja, hogy az API-k alapvetően működnek, a kötelező minimum betartásával, azonban számos akadályozási lehetőség fennáll, amik nem részei az EBA²⁵ és az MNB²⁶ által beazonosított akadályoknak, így a piac nem tud egyelőre kiteljesedni. Az EBA munkacsoporti üléseken az MNB számos alkalommal jelezte, hogy egy egységes, folyamatos uniós szintű API monitoring rendszer orvosolhatná az egyébként uniós szintű problémát, azonban az ötlet, annak igen magas költségigénye miatt elutasításra került.

A pénzforgalom biztonságát tekintve számos előrelépés történt 2023-ban is, továbbá a fizetések biztonsága kiemelt prioritást élvez az ellenőrzések során is. Az MNB kiemelt figyelmet fordít a pénzforgalom biztonságára és ennek köszönhetően született meg a pénzforgalmi szolgáltatásokon keresztül megfigyelhető visszaélések megelőzéséről, észleléséről, megakadályozásáról és kezeléséről szóló MNB ajánlás²⁷ is. Az EBA munkacsoporti üléseken e témában is számos javaslatot fogalmazott meg az MNB, amelyek közül kiemelendő a valós idejű visszaélést szűrő rendszer kötelező használatának előírására vonatkozó javaslat, amelyet az EBA továbbított is az Európai Bizottság felé.

2.4. AKTUÁLIS TÉMÁK A PÉNZFORGALOMBAN

2.4.1. Az Azonnali fizetési szolgáltatás továbbfejlesztése

Az Azonnali fizetés 2020. március 2-án elindult és az elmúlt négy év tapasztalatai alapján a rendszer megbízhatósága és hibamentes működése lehetőséget teremt a ráépülő fizetési megoldások kialakítására és széleskörű elterjesztésére. Az Azonnali Fizetési Rendszer (AFR) 2020. március 2-án indult el Magyarországon, amelynek megvalósítása világszinten is egyedülállónak számít, mivel minden pénzforgalmi szolgáltató számára kötelező volt a csatlakozás a rendszerhez. Ennek köszönhetően az új szolgáltatás minden hazai ügyfél számára felárzás nélküli alapszolgáltatássá vált. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy minden 10 millió, majd 2023 szeptemberétől minden 20 millió forint alatti, egyedileg benyújtott, belföldi elektronikus átutalás

5 másodpercen belül a kedvezményezett ügyfél számláján felhasználhatóvá válik. Az Azonnali fizetésen alapuló szolgáltatások elterjedése érdekében az MNB a GIRO-val együttműködve lehetővé tette a QR-kódon és fizetési kérelmen alapuló átutalások kezdeményezését, mely fizetési megoldásokat számos pénzforgalmi szolgáltató kínalta ügyfeleinek az elmúlt években. Az MNB piaci információi alapján ugyanakkor az ezen szolgáltatásokra épülő fizetési megoldások széleskörű piaci, kiskereskedelmi elterjedésének fő akadálya a teljes lefedettség hiánya. Amennyiben ezek a szolgáltatások az ügyfelek széles köre számára elérhetővé válnának, azzal a lakossági és vállalati ügyfelek számára egyaránt csökkenhetnének a pénzforgalmi költségek, számos fizetési helyzetben új alternatíva jelenne meg a bankkártya és a készpénzhasználat mellett, ami így új ügyfélkör számára biztosíthatna lehetőséget az elektronikus fizetésre, ezáltal pedig hozzájárulna az elektronikus tranzakciók arányának további növekedéséhez.

Az MNB 2024-től új fejezetet nyit az Azonnali fizetésre épülő szolgáltatások fejlesztésében annak érdekében, hogy azok a lehető legtöbb fizetési helyzetben valós fizetési megoldást kínáljanak az ügyfeleknek. Ez egyszerre teremt új fizetési lehetőséget az ügyfelek számára, valamint erősíti a pénzforgalmi versenyt a hazai piacon. Ennek megfelelően az MNB előírta a pénzforgalmi szolgáltatóknak, hogy ügyfelek számára biztosítsák a különböző egységes adatbeviteli megoldások (EAM; pl. QR-kód, deeplink, NFC) kezelését és a fizetési kérelem fogadásának lehetőségét a banki mobilalkalmazásokban. Ennek értelmében minden pénzforgalmi szolgáltató 2024 április 1-től lehetővé tette ügyfeleinek a fizetési kérelem fogadását és 2024 szeptember 1-től minden ügyfél képes lesz többféle módon átutalást indítani. Ezen túlmenően nem csak új fizetési megoldások válnak elérhetővé, hanem a tranzakciók lebonyolításához kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások is. Ilyen kiegészítő szolgáltatás lehet az EAM-ba integrált hűségkártya programokhoz kapcsolódó azonosítási lehetőség, amely egyidejűleg teszi lehetővé a hűségpontok begyűjtését, a kedvezmények aktiválását és magát a fizetési műveletet is. Ide kapcsolódik továbbá a 2025-ben kezdődő és 2028 közepétől minden kereskedő számára kötelező e-nyugták integrálásának a lehetősége is, melynek köszönhetően az említett funkcionálisokon túlmenően a fogyasztók azonnal megkaphatják elektronikus nyugtáikat és adott esetben jótállási jegyeiket is egyetlen művelet során. Azaz például az Azonnali fizetés használata során nem csupán a fizetési művelet történhet meg, de a vásárlók a nyugtáikat is automatikusan, elektronikus formában

²⁵ 2020. június 4-i EBA/OP/2020/10 számú európai bankhatósági vélemény (Opinion of the European Banking Authority on obstacles under Article 32(3) of the RTS on SCA and CSC)

²⁶ <https://www.mnb.hu/letoltes/10-2021-akadalyozasrol-ajanlas.pdf>

²⁷ <https://www.mnb.hu/letoltes/5-2023-penzforgalmi-visszaelesek-ajanlas.pdf>

kaphatják meg, ezáltal lehetővé téve, hogy később is bármikor egyszerűen és biztonságos módon vissza tudják keresni azokat. Ez már önmagában is növelheti a vásárlók ismereteit a modern technikai megoldások használata terén, ami így általában is támogathatja a nyitottságot a mobilfizetési megoldások használata iránt is. Az új integrált szolgáltatások használata összességében minden eddiginél egyszerűbb és hatékonyabb pénzforgalmat jelenthet nem csak a vásárlóknak, de a kereskedőknek is, miközben az adminisztrációs terhek nagymértékben csökkennek mindegyik fél oldalán.

Az Azonnali fizetés bevezetések az MNB kifejezett célja volt, hogy minden fizetési helyzetben könnyen használható hatékony és biztonságos elektronikus fizetési megoldás jöjjön létre, ezzel tovább fokozva az elektronikus fizetések terjedését, valamint a verseny intenzitását a pénzforgalmi szolgáltatások piacán. Az Azonnali fizetésen alapuló fizetési szolgáltatások számos esetben kedvezőbb alternatívát jelentenek főleg a kisebb kereskedőknek, szolgáltatóknak és számlakibocsátóknak, mint a jelenleg elterjedt elektronikus elfogadói szolgáltatások. Az MNB a szolgáltatás mielőbbi elfogadói oldali bevezetése érdekében konzultációkat szervez az érintett szereplőknek és ösztönzi őket, hogy aktívan keressenek új elfogadói szolgáltatást nyújtó intézményeket és alakítsanak ki Azonnali fizetésen alapuló elfogadói szolgáltatásokat. Ezek működése rendkívül rugalmasan alakítható, hiszen a kedvezményezettek azonnal megkaphatják az értékesített termékeik vagy szolgáltatásaik értékét, ha arra igényt tartanak, de akár a napi egyszeri jóváírási folyamat is alkalmazható. A gyorsabb kiegyenlítés főleg a legkisebb szereplők esetében javíthatja a vállalkozások likviditási helyzetét, miközben alapvetően kedvezőbb elfogadói díjakkal szembesülnek. Emellett a szereplőknek a legtöbb esetben nincs szükségük új fizikai eszközök beszerzésére sem, hiszen a POS-terminálok egy része vagy más elektronikus eszközök képesek megjeleníteni, vagy átadni a fizetéshez szükséges adatokat a vásárló eszköze számára. Ez azt jelenti, hogy a vásárlói élmény is azonos lehet a jelenleg használt népszerű fizetési módokkal, hiszen technikailag az érintéses megoldások is elérhetővé válnak. Az új szolgáltatás sikerességének kulcsa, hogy mind a kereskedői és számlakibocsátói, mind pedig a vásárlói oldalon jelentős számú ügyfél használja aktívan az új szolgáltatásokat. Ezen cél elérése érdekében az MNB számos alkalommal jelezte a pénzforgalmi szolgáltatók számára, hogy elvárja tőlük a szolgáltatásokhoz kapcsolódó ügyfélbarát fejlesztési megoldásokat az MNB által megfogalmazott jogszabályokon túlmenően, valamint a jelenleginél jelentősen olcsóbb elfogadói szolgáltatások kialakítását.

A hétköznapi életben történő használat ösztönzése és az ügyféledukáció növelése céljából az MNB kialakította az Azonnali fizetés egységes arculati elemeit és döntést

hozott arról, hogy az Azonnali fizetésre épülő szolgáltatások a jövőben a qvik összefoglaló márkanév alatt jelennek majd meg. A qvik kialakítása során az MNB célja egy könnyen kimondható, más fizetési módoktól egyértelműen megkülönböztethető és a fizetés gyorsaságára utaló márkanév bevezetése volt. A qvik bevezetésével és a hozzá kapcsolódó új elemek megjelenésével átalakul a 2023 nyarán közzétett arculati kézikönyv is, amely szabályozza a pénzforgalmi szolgáltatókat, hogy hogyan jelenítsék meg az Azonnali fizetésre épülő szolgáltatások egyedi logóit és piktogramjait. A kézikönyv emellett iránymutatásokat tartalmaz arra vonatkozóan is, hogy a pénzforgalmi szolgáltatók hogyan segítsék és várják el üzleti partnereiktől az Azonnali fizetésre épülő elfogadói szolgáltatások nyújtása során az Azonnali fizetéshez kapcsolódó marketing elemek megjelenítését.

A qvik szolgáltatások kapcsán az MNB nem csak a pénzforgalmi szolgáltatókon keresztül kívánja elősegíteni az új fizetési szolgáltatások megismerését, hanem ennek érdekében edukációs és márkaismereti kampányt indít. Ennek célja, hogy minél több csatornán találkozzanak az ügyfelek az április 1-től elérhető fizetési kérelem szolgáltatással és az év második felében megjelenő qvik megoldásokkal. Az idei évben kiemelt cél, hogy az online és fizikai kereskedők, szolgáltatók és számlakibocsátók minél jobban megismerjék a qvik szolgáltatások előnyeit és bevezetésének lehetőségét. Ebből kifolyólag az MNB kampánya elsősorban ezen szereplőket fogja célozni, valamint az MNB létrehoz egy dedikált honlapot is az elfogadás kialakításáról szóló lehetőségekről és ismeretekről. Ezt követően jövőre az MNB célzott lakossági kampányt fog indítani, annak érdekében, hogy a hazai fogyasztók minél szélesebb rétege ismerje meg a qvik fizetésben lévő lehetőségeket és azok működését, valamint ösztönözze a fogyasztókat ezek használatára.

A bizalom és a márkaismeret kiépítése esetében kiemelt fontosságú a közműcégek, az állami szereplők, valamint a nagy elfogadói hálózattal rendelkező kereskedők szerepvállalása, ezért az MNB elindította inkubátorprogramját. Ennek keretén belül az MNB lehetőséget biztosít a legnagyobb hazai közműszolgáltatóknak, számlakibocsátóknak és kiskereskedelmi területen tevékenykedő vállalkozásoknak, hogy közös reklámtevékenységet bonyolítsanak le, edukációs anyagokat dolgozzanak ki. Ezen túlmenően az MNB támogatja is a bevezetési folyamatot az inkubátorprogram keretein belül, hiszen a program résztvevői számára lehetőséget biztosít, hogy aktívan igénybe vehessék az MNB jogi és technikai segítségét az alapvető szolgáltatások kialakítása során. Az MNB hisz abban, hogy ezen intézmények képesek megteremteni a fogyasztói bizalom alapjait az új szolgáltatásokkal kapcsolatban és így az Azonnali fizetésre épülő szolgáltatások könnyebben el tudnak terjedni kisebb üzletek és szolgáltatók körében is.

54. ábra
A qvik szolgáltatások logója



Az MNB a szolgáltatásfejlesztés során nem csak az ügyfelek és elfogadói oldal kényelmére fókuszált, hanem ezzel párhuzamosan jelentős lépéseket tett a qvik fizetések biztonságának növelése érdekében is. Ez azt jelenti, hogy az MNB a pénzforgalmi szolgáltatók javaslatai alapján a hazai adatbeviteli megoldással kezdeményezett azonnali átutalásokat további központi hitelesítéssel látta el, melynek technikai megvalósítását a központi elszámolóház, a GIRO végzi. Az új funkció garantálja, hogy az NFC-vel, QR-kóddal vagy deeplinkkel kezdeményezett tranzakciók megmásíthatatlanná válnak a fizetési folyamat során, hiszen az qvik kód beolvasása és kifizetése kizárólag olyan mobilbanki alkalmazásokon keresztül történhet meg, melyek előzetes hitelesítését a GIRO korábban elvégezte. Ez magasszintű védelmet nyújt minden szereplő számára a jelenleg ismert visszaélési típusokkal szemben, mint pl. az emailen keresztül elküldött fizetési linkek használata. A fizetési kérelem, vagy más néven a qvik-kérelem esetében az MNB kifejezetten csak a kérelmek fogadásának kötelezettségét írta elő a pénzforgalmi szolgáltatók számára, annak érdekében, hogy ne küldhessen bármely szereplő visszaélési céllal nagy mennyiségű qvik-kérelmet a lakosság és vállalatok számára. Jelenleg csak ellenőrzött szereplők alkalmazhatnak ilyen szolgáltatásokat, például számlabefizetési céllal, ugyanakkor a pénzforgalmi szolgáltatóknak most is megvan a lehetőségük arra, hogy megakadályozzák a fizetési kérelmek elküldését abban az esetben, ha valamilyen gyanús tranzakciót érzékelnek. Az MNB aktívan ösztönzi a pénzforgalmi szereplőket, kereskedőket, számlakibocsátókat az innovációra és a folyamatos fejlesztésre, ugyanakkor ezen fejlesztések soha nem mehetnek a biztonság rovására.

2.4.2. A 2024-ben hatályba lépett azonnali euróátutalásokról szóló rendelet

Az Európai Parlament 2024. február 7-én fogadta el az azonnali euró átutalásokról szóló rendeletet, ami a hazai szabályozás mintájára előírja, hogy kötelezően biztosítsák a pénzforgalmi szolgáltatók az azonnali euróátutalások

küldését és fogadását az ügyfelek részére. A jogszabályalkotás előzményeként említhető, hogy 2017-ben az Európai Pénzforgalmi Tanács keretében a pénzforgalmi szolgáltatók már megállapodtak az azonnali euróátutalások teljesítése kapcsán az egész Unióra kiterjedő sémáról, azonban ehhez nem minden európai bank csatlakozott, így nem volt egységesen biztosított annak lehetősége, hogy az euróban átutalt összeg másodpercek alatt megérkezzen bármely kedvezményezett partnerhez. Továbbá az egységes szabályozásra a tagállami nemzeti szabályozások és gyakorlatok közötti különbségek kiküszöbölése érdekében is szükség volt.

A jogszabály biztosítja, hogy minden európai banki ügyfél számára elérhető legyen az euró alapú azonnali átutalási szolgáltatás, és ezáltal újabb, az azonnali átutalásokra épülő fizetési megoldásokat lehessen fejleszteni. Annak érdekében, hogy a szolgáltatás széles körben az ügyfelek rendelkezésére álljon, az új szabályozás azon pénzforgalmi szolgáltatók részére teszi kötelezővé az azonnali euróátutalások indításának és fogadásának biztosítását, akik az ügyfelek részére egyébként nem azonnali euróátutalások esetében ezeket a szolgáltatásokat nyújtják. Utóbbi pénzforgalmi szolgáltatók a hét bármely napján 24 órában kötelesek biztosítani, hogy az azonnali euróátutalás 10 másodpercen belül jóváírásra kerüljön a kedvezményezett fizetési számláján. Továbbá a szolgáltatóknak biztosítaniuk kell az ügyfelek részére annak lehetőségét is, hogy bármely – euróátutalások biztosítására nyitva álló – banki csatornán keresztül kezdeményezni tudják az azonnali euróátutalásokat. Mindezek mellett a pénzforgalmi szolgáltatóknak az azonnali euróátutalások teljesítéséről azonnal tájékoztatniuk kell majd a fizető fél ügyfeleiket.

Az új szabályok miatt a hazai pénzforgalmi szolgáltatóknak is fejlesztéseket kell elvégezniük a következő években. Figyelemmel arra, hogy a szolgáltatások bevezetése a pénzforgalmi szolgáltatók oldaláról fejlesztéseket igényel, az egyes kötelezettségek bevezetése fokozatosan történik. A tervezett ütemezést tekintve, a szolgáltatóknak elsőként az azonnali átutalások fogadását kell biztosítaniuk és ezt követően kell az azonnali átutalások kezdeményezését is lehetővé tenni az ügyfelek részére. A fogadás biztosítását az eurózónás tagállamokban működő pénzforgalmi szolgáltatók a rendelet 2024. április 8-ai hatálybalépésétől számított 9 hónappal, azaz 2025. január 9-től kezdődően, míg az azonnali euróátutalások kezdeményezését 2025. október 9-től kötelesek biztosítani. Utóbbi elvárás a nem eurózónás pénzforgalmi szolgáltatók tekintetében 2027. január 9. (fogadás) és 2027. július 9. (kezdeményezés) szerint alakul, annak érdekében, hogy a nem eurózónás tagállamban található pénzforgalmi szolgáltatók is kellő mértékben fel legyenek készülve a hatékony szolgáltatás-nyújtásra.

Az euró likviditáskezelés szükségessége miatt a nem eurózónás országok pénzforgalmi szolgáltatói könnyítéseket kaptak egyes lebonyolítási szabályok alól. Mivel azon tagországok, amelyek pénzneme nem az euró, csak korlátozott hozzáféréssel rendelkezhetnek az euró likviditásokhoz, ezért ezen tagállamok felügyeletei engedélyezhetik, hogy a pénzforgalmi szolgáltatók a nem euróban denominált fizetési számláról kezdeményezett azonnali euróátutalásokat munkanapokon kívül csak meghatározott összeghatárig legyenek kötelesek teljesíteni. Az euróban denominált fizetési számlákról azonban korlátozás nélkül biztosított lesz az azonnali euróátutalások kezdeményezése, továbbá az azonnali euróátutalások fogadását a nap 24 órájában minden esetben biztosítani kötelesek a szolgáltatók.

A szabályozás – az utóbbi időben jelentősen megemelkedett számú csalási esetekre tekintettel – a szolgáltatás biztonságát növelő előírásokat is tartalmaz. Ezek közül az egyik legjelentősebbnek tekinthető az a szolgáltatás, amely keretében a pénzforgalmi szolgáltató euróátutalások esetében köteles ellenőrizni, hogy a fizető fél által megadott kedvezményezett név valóban az általa megadott számlaszámhoz tartozik-e. A szolgáltatással a jogalkotói szándék alapján megelőzhető olyan esetek, amikor az ügyfelek tévedés – vagy adott esetben megtévesztés – folytán nem megfelelő bankszámlaszámot adnak meg, ezáltal egy nem szándékolt kedvezményezettnek eljuttatva az összeget. Ezt a szolgáltatást az eurózónás országok pénzforgalmi szolgáltatói 2025. október 9-től, míg a nem eurózónás országok pénzforgalmi szolgáltatói 2027. július 9-től kötelesek biztosítani. Az ügyfeleknek emellett lehetősége lesz arra is, hogy az azonnali euróátutalások kapcsán az átutalni kívánt összegre limitet állítsanak be, azaz meghatározhatnak napi vagy egyes ügyletekre irányadó felső értékhatárt, amelynek meghaladása esetén nem teljesíthető az azonnali átutalás, ezzel is biztosítva, hogy illetéktelenek fizetési számlához való hozzáférése esetén ne legyen azonnal elutalható a fizetési számlán elérhető teljes összeg. A rendelet mindezek mellett – szintén a szolgáltatás széleskörű elterjedésének biztosítása érdekében – előírja, hogy az azonnali euróátutalásokért felszámított díj nem haladhatja meg a meghatározott szempontok szerint (pl. kezdeményezés módja) hasonlóan minősülő egyéb euróátutalások díját.

2.4.3. Az európai uniós pénzforgalmi szabályozási javaslatcsomag

Az elmúlt években az európai pénzforgalmi szabályozási keretrendszer számos olyan új elvárást fogalmazott meg, amelyek jelentősen befolyásolták az elektronikus pénzforgalom működését. A 2018. január 13-án hatályba lépett Második Pénzforgalmi Irányelv (PSD2) az Európai Unió egyetemes pénzforgalmi szabályozásával támogatta a pénzügyi

technológiai innovációt, elősegítette a fizetési piaci szereplők közötti verseny élénkítését, valamint az elektronikus fizetések iránti ügyfél bizalom növelését a pénzforgalmi szolgáltatások biztonsági követelményeire vonatkozó szabályok előírásával.

- A biztonsági követelmények keretében bevezette a kétfaktoros erős ügyfél-hitelesítést, amely fontos szerepet játszott a fizetések biztonságosságának növelésében.
- A korábbiaknál szigorúbb felelősségi szabályokat határozott meg, amelyben a nem az ügyfelek által kezdeményezett fizetések esetén a kárfelelősséget elsősorban a számlavezető pénzforgalmi szolgáltatókra telepítette.
- Ezen kívül lefektette a nyílt bankolás jogszabályi kereteit, amely lehetőséget biztosított a harmadik fél pénzforgalmi szolgáltatóknak (pl. fintech-ek) a hitelintézeteknél lévő ügyfeladatokhoz való szabályozott hozzáférésre, ezzel teret adva az ezen ügyfeladatokra épülő szolgáltatások nyújtásának és elősegítve a hagyományos hitelintézetek versenytársait jelentő szereplők működését.

A PSD2-nek számos pozitív hatása volt, azonban nem váltotta be teljesen a hozzá fűzött jogalkotói reményeket.

A biztonsági előírások ellenére a csalások száma az elmúlt években jelentősen megnőtt, és a számlavezető pénzforgalmi szolgáltatók a csalás következtében keletkezett károkat gyakran az ügyfelekre hárítják. Emellett a hitelintézetek az ellenérdekeltségük okán több esetben akadályokat gördítenek a harmadik fél szolgáltatók ügyfeladatokhoz való hozzáférése elé, ezért a nyílt bankolás egyelőre nem tudott teljesen elterjedni. Ezek a problémák Magyarországon is tapasztalhatóak.

A technológiai változások, az innováció erősödése, valamint az ügyféligények módosulásának hatására az Európai Bizottság is észlelte, hogy a PSD2 felülvizsgálata és a pénzforgalmi szabályozási keretrendszer teljes megújítása szükséges. Ezért felkérte az Európai Bankhatóságot (EBA), hogy a tagállami felügyeleti gyakorlat alapján fogalmazzon meg a PSD2 módosítására vonatkozó ajánlásokat. Ez alapján az Európai Bizottság 2023 júniusában publikálta a PSD2 előírásainak felülvizsgálatát tartalmazó jogszabályjavaslatokat. A korábbi szabályozáshoz képest a legjelentősebb változást az jelenti, hogy míg korábban egy irányelv szabályozta a pénzforgalmat, most a szabályozás harmonizációja és a tagállami felügyeleti gyakorlat egységének további elősegítése érdekében egy irányelvet és egy rendeletet terveznek megalkotni. Ennek jelentősége, hogy a rendelet közvetlenül hatályos lesz a tagállamokban, ezáltal kevesebb teret ad a tagállami felügyeleti gyakorlatok közötti eltérésekre. A Harmadik Pénzforgalmi Irányelv (PSD3) leginkább

a pénzforgalmi intézmények engedélyezésére és felügyeletére vonatkozó prudenciális előírásokat tartalmaz, míg a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló rendelet (PSR) fogja tartalmazni a pénzforgalmi szolgáltatások nyújtására és lebonyolítására vonatkozó részletszabályokat.

A jogszabályváltozás fő fókuszpontjainak mindegyike összhangban van az MNB által publikált, 2030-ig szóló pénzforgalmi stratégiai célokkal, így erősíti a versenyt és az innovációt, valamint támogatják a biztonság fenntartását a pénzforgalomban. A jogszabályjavaslatok az alábbi legfőbb célokra fókuszálnak:

- az Európa-szerte egyre elterjedtebb, pénzforgalomhoz kötődő csalásokból fakadó ügyfélkárok mérséklése,
- ehhez kapcsolódóan az elektronikus fizetések biztonságának növelése, az ügyféljogok támogatása,
- a nyílt bankolás további támogatásával a verseny erősítése a pénzforgalmi piacon.

Az új uniós pénzforgalmi rendelettervezet (PSR) számos olyan előírást tartalmaz, ami az ügyfelek visszaélésekből származó kárát célozza mérsékelni. Az elmúlt években a digitalizációs folyamatok felgyorsulásával és az elektronikus fizetések arányának növekedésével párhuzamosan emelkedett a pénzforgalmi visszaélések száma az egész Európai Unió területén. A visszaélésekből fakadó károk sokszor az ügyfelek megtévesztéséből, pszichológiai manipulációjából, valamint pénzügyi tudatosságának hiányából erednek. Az új szabályozás ezt kívánja visszaszorítani. Ennek keretében többek között a pénzforgalmi szolgáltatóknak olyan műveletmegfigyelő mechanizmusokat kell alkalmazniuk, illetve ügyféledukációs intézkedéseket tenniük, amelyek képesek az elektronikus pénzforgalmi szolgáltatásokban lecsapódó visszaélések azonosítására, megelőzésére, valamint lehetőség szerint azok megakadályozására, függetlenül attól, hogy a visszaélési kísérletre milyen módon kerül sor. Az MNB álláspontja szerint a csalás következtében teljesült fizetési műveletekre vonatkozó szabályozásmódosítási javaslatok nem egyértelműek (pl. mikor hagyja jóvá az ügyfél a fizetési műveletet, mikor minősül súlyosan gondatlannak az ügyfél magatartása), amely a jövőben vitás helyzeteket eredményezhet, ezért ezek pontosítását javasolja. Az MNB szintén egyértelműsíteni javasolja a csalások további csökkentése érdekében bevezetendő név-számlaszám egyezőség vizsgálatával kapcsolatos szabályokat. Az MNB ezen túlmenően mindenképpen szükségesnek tartaná, hogy az új szabályozás kötelezze a pénzforgalmi

szolgáltatókat a valós idejű műveletmegfigyelési mechanizmusok működtetésre a pénzforgalmi visszaélések hatékony megelőzése és felderítése érdekében.

A PSR a harmadik fél szolgáltatók működését akadályozó problémákat is kezelni fogja a jelenleginél részletesebb működési szabályok meghatározásával. A PSD2 által bevezetett nyílt bankolás lehetőséget biztosított a nem hagyományos banki szereplők, ún. harmadik fél szolgáltatók számára, hogy hozzáférjenek az ügyfelek fizetési számláihoz, illetve fizetési számla adataihoz és ezen alapuló szolgáltatásokat nyújtsanak, elősegítve a versenyt a pénzforgalmi piac szereplői között. Ennek érdekében a számlavezető pénzforgalmi szolgáltatók biztonságos adatátviteli kapcsolatot kötelesek biztosítani a harmadik fél szolgáltatók számára. Az európai tapasztalatok alapján a biztonságos adatátviteli kapcsolatok működése nem megfelelő, a gyakori szolgáltatáskiesések és a verzióváltások megnehezítik, hogy a harmadik fél szolgáltatók szolgáltatásaikat folyamatosan és gördülékenyen tudják nyújtani. A PSR ezt a problémát is orvosolni kívánja a célra rendelt interfész (API) kötelező előírásával, valamint a célra rendelt interfészek teljesítményére és funkciójára vonatkozó további követelmények bevezetésével. Az MNB véleménye szerint azonban a javasolt előírások nem elég pontosak, és ezért még mindig jogértelmezési nehézségeket okoznak. Az MNB álláspontja szerint egy európai szintű, centralizált ellenőrzési eljárás, valamint a számlavezető pénzforgalmi szolgáltatók számára kidolgozott hatékony ösztönzőrendszer hiányában a nyílt bankolás piacának szétzúródottsága, illetve a számlavezető pénzforgalmi szolgáltatók által működtetett hozzáférési interfészek minősége továbbra sem fog javulni. Emellett a nyílt bankolás támogatására az MNB fontosnak tarja részletesebb szabályok kidolgozását a harmadik fél szolgáltatók ügyfeladatokhoz való hozzáféréseinek akadályozása tárgyában.

A PSD2-höz képest jelentős újítást jelent, hogy a PSR egy közös keretrendszerben határozná meg a pénzforgalmi szolgáltatásokkal és az elektronikuspénz-szolgáltatásokkal kapcsolatos előírásokat. Ennek keretében egységessé válnának a szolgáltatókkal szemben elvárható tájékoztatási követelmények, valamint a szolgáltatók és a szolgáltatások igénybe vevőinek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó előírások, amely azt jelenti, hogy összevonásra kerül az eddig elkülönült pénzforgalmi szolgáltatási és elektronikuspénz-kibocsátási szabályozási rezsim. Az Európai Unió Tanácsának soros elnöksége megkezdte a jogszabályjavaslatok megtárgyalását, a javaslatcsomag várhatóan a jövő év során kerül elfogadásra.

3. Pénzügyi infrastruktúrák

A pénzügyi infrastruktúrák megbízható és hatékony működése elengedhetetlen ahhoz, hogy a reálgazdasági és pénzügyi tranzakciók megvalósuljanak. A jegybanki vagy kereskedelmi banki számlapénzben történő fizetések, valamint az értékpapírokkal és egyéb pénzügyi eszközökkel végrehajtott ügyletek lebonyolításához olyan központi rendszerekre van szükség, amelyek biztosítják a tranzakciók elszámolását és kiegyenlítését. A Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszer (VIBER) az MNB által üzemeltetett valós idejű bruttó kiegyenlítési rendszer, amely elsősorban a résztvevői egymás közötti, valamint azok ügyfelei nagy összegű pénz- és tőkepiaci tranzakcióinak, illetve a kapcsolódó pénzügyi infrastruktúrák (Bankközi Klíring Rendszer (BKR), KELER-csoport, Continuous Linked Settlement

System (CLS)) elszámolásának kiegyenlítésére szolgál. A BKR a GIRO Zrt. (GIRO) által működtetett, főként a lakosság és vállalatok kisösszegű fizetéseit elszámoló bruttó fizetési rendszer, amelynek három elszámolási módja az azonnali elszámolás, a napközbeni elszámolás és az éjszakai elszámolás. A KELER-csoport tagjai, vagyis a központi értéktár (KELER) és a központi szerződő fél (KELER KSZF), értékpapír-elszámolási és -kiegyenlítési szolgáltatást végeznek, valamint nyilvántartják a hazai kibocsátású értékpapírokat. A CLS a CLS Bank által működtetett nemzetközi devizakiegyenlítési rendszer, amely több devizában történő fizetés-fizetés-ellenében (PvP) mechanizmuson alapul és a devizakiegyenlítési kockázatok kiküszöbölését teszi lehetővé.

4. táblázat

Forgalom alakulása a hazai pénzügyi infrastruktúrákban (2021-2023)

Felvigyázott rendszerek	Darabszám (ezer db)			Érték (ezer milliárd forint)			
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
VIBER	1 845	2 083	2 244	2 338	2 640	3 555	
BKR	éjszakai elszámolás	97 353	73 777	70 830	10	5	6
	napközbeni elszámolás	138 021	156 590	151 001	130	178	190
	azonnali elszámolás	135 583	153 352	162 406	22	28	30
KELER	545	610	622	203	250	409	
KELER KSZF*	2 002	2 518	1 693	7	9	6	

* Az adatok a tőkepiacra vonatkoznak.

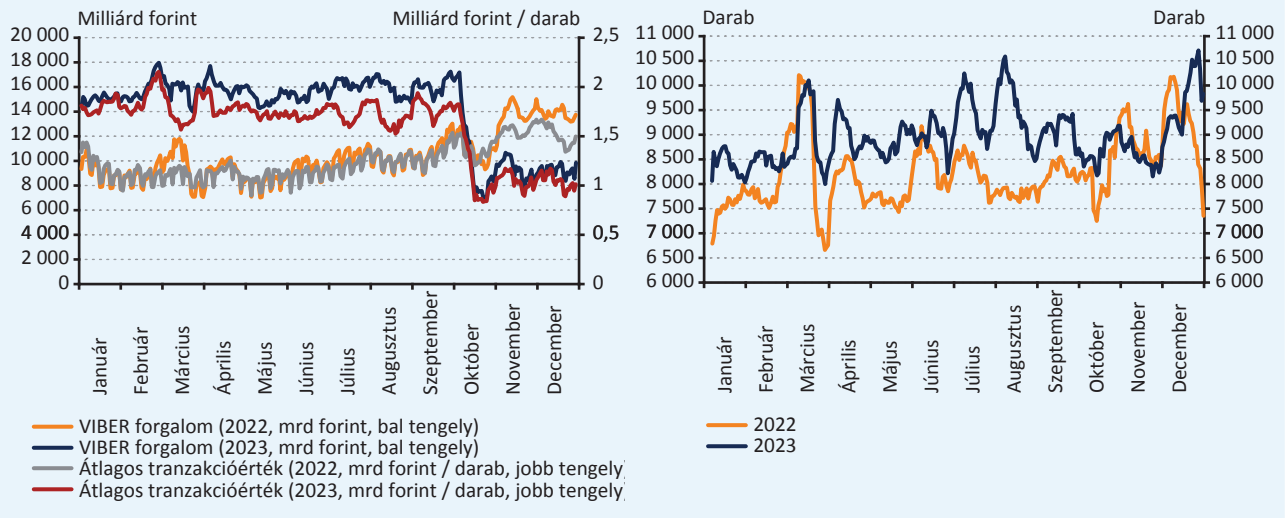
Megújított módszertan alapján méri a rendelkezésre állást. Az MNB által a felvigyázott rendszerekre kidolgozott és a Pénzügyi Stabilitási Tanács által jóváhagyott egységes rendelkezésre állási módszertan 2023-tól méri a kritikus rendszerek rendelkezésre állását. Az új módszertan egy éves működése beváltotta a vele szemben támasztott elvárásokat. A kritikus rendszerek eltérő technológiai, munkaszervezési és szerződéses környezete, ha alacsonyszinten is, de befolyásolta a rendelkezésre állás keretében számított mutatókat. A módosítás ezt a szabadságfokot mérsékelte. Elemei, a szolgáltatási szint csökkenés és az üzemzavar egyértelmű meghatározása, az üzleti folyamatok mélyebb szintű azonosítása erősítette a mutatók képességét a valóság tükrözésére és a kritikus rendszerek üzembiztonságának összemérhetőségére.

3.1. VIBER

2023-ban a VIBER-forgalom értéke közel 35 százalékkal, míg darabszáma 7,7 százalékkal növekedett (4. táblázat). Továbbra is látható a forgalomban a monetáris politikai eszköztárváltozások hatására megnövekedett piaci volatilitás. Összevetve az előző évvel a forgalom bővülése elsősorban az első három negyedévben volt jelentős a 2022 októberében megjelenő betéti gyorstendernek köszönhetően (55. ábra). Egy tranzakció átlagos értéke a VIBER-ben 2023 utolsó negyedévében közel 40 százalékkal csökkent a betéti gyorstender kivezetése okán. Az értékbeli növekedés a betéti gyorstenderen túl a BKR napközbeni elszámolás kiegyenlítéséhez kapcsolódó tranzakciókhoz és az MNB diszkontkötvény aukciókhoz köthető.

55. ábra

A VIBER-forgalom értékének, átlagos tranzakcióértékének (bal oldali ábra) és darabszámának (jobb oldali ábra) alakulása éves összehasonlításban

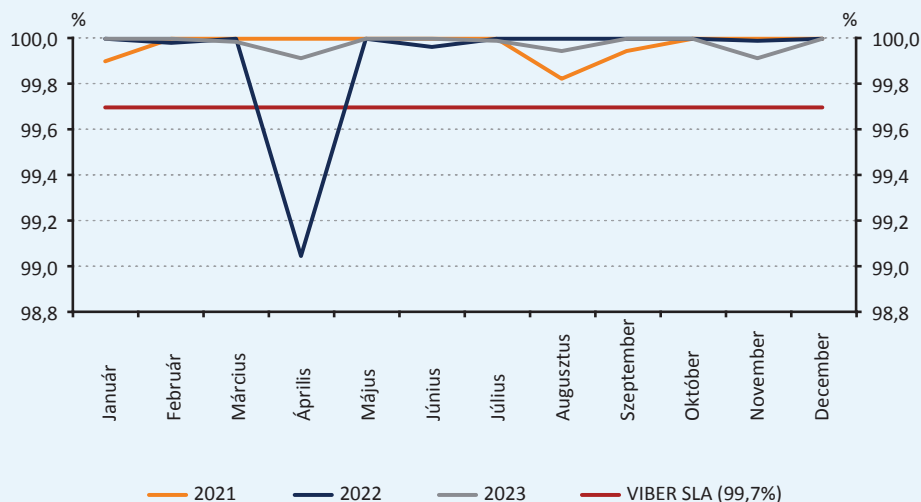


A VIBER 2023-ban magas megbízhatósággal, biztonságosan és stabilan üzemelt, az előző évhez képest csökkent a szolgáltatás ellátásának kockázata. A VIBER rendelkezésre állása az előző évtől eltérően minden hónapban teljesítette a felvigyázói elvárásaként rögzített 99,7 százalékot. A teljes szolgáltatás kiesések összesített incidenseje az előző évhez képest jelentősen – 75 százalékkal – csökkent (56. ábra).

A VIBER stabil működését jelzi, hogy a résztvevők 2023-ban csak 6 nap szembesültek teljes szolgáltatás kieséssel, az egész évben összesen alig fél órát meghaladóan. A hibrid munkarendben történő üzemeltetés továbbra sem gyakorolt kimutatható negatív hatást a VIBER működési megbízhatóságára.

56. ábra

A VIBER rendelkezésre állása (2021-2023)



3.2. BKR

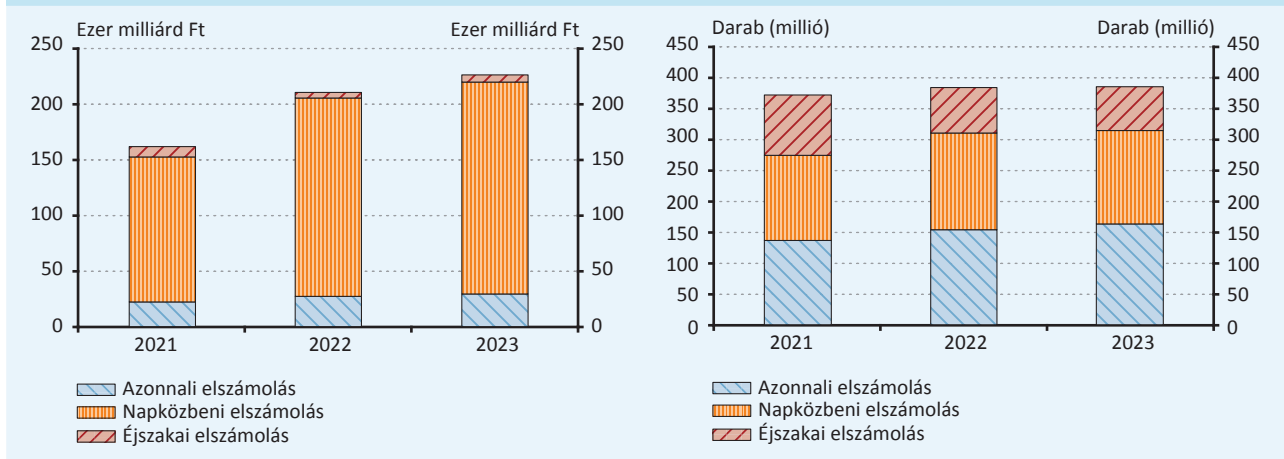
A BKR három platformjában az összforgalom darabszáma ugyan érdemben nem nőtt, azonban a platformok között nagyobb mértékű átcsoportosulás volt az azonnali rendszer irányába. Értéket tekintve a BKR forgalom jelentős része, nagyságrendileg 84 százaléka a napközbeni elszámolásban,

míg 13 százaléka az azonnali elszámolásban és 3 százaléka az éjszakai elszámolásban teljesült (4. táblázat). Az éjszakai elszámolásban már csak a Magyar Államkincstár átutalásainak egy része (pl. nyugdíj-, és családtámogatási ellátás), illetve a BKR-résztvevők beszedés típusú tranzakciói kerülnek elszámolásra, az éjszakai elszámolás forgalmi növekedése az infláció értékének és a nyugdíjmelékeknek köszönhető.

A darabszám míg a napközbeni és éjszakai elszámolásban 4-4 százalékkal csökkent, addig az azonnali elszámolásban 6 százalékkal emelkedett 2023 során. Érték tekintetében az

azonnali és a napközbeni elszámolás forgalma 7 százalékkal, az éjszakai elszámolásé pedig 18 százalékkal emelkedett (57. ábra).

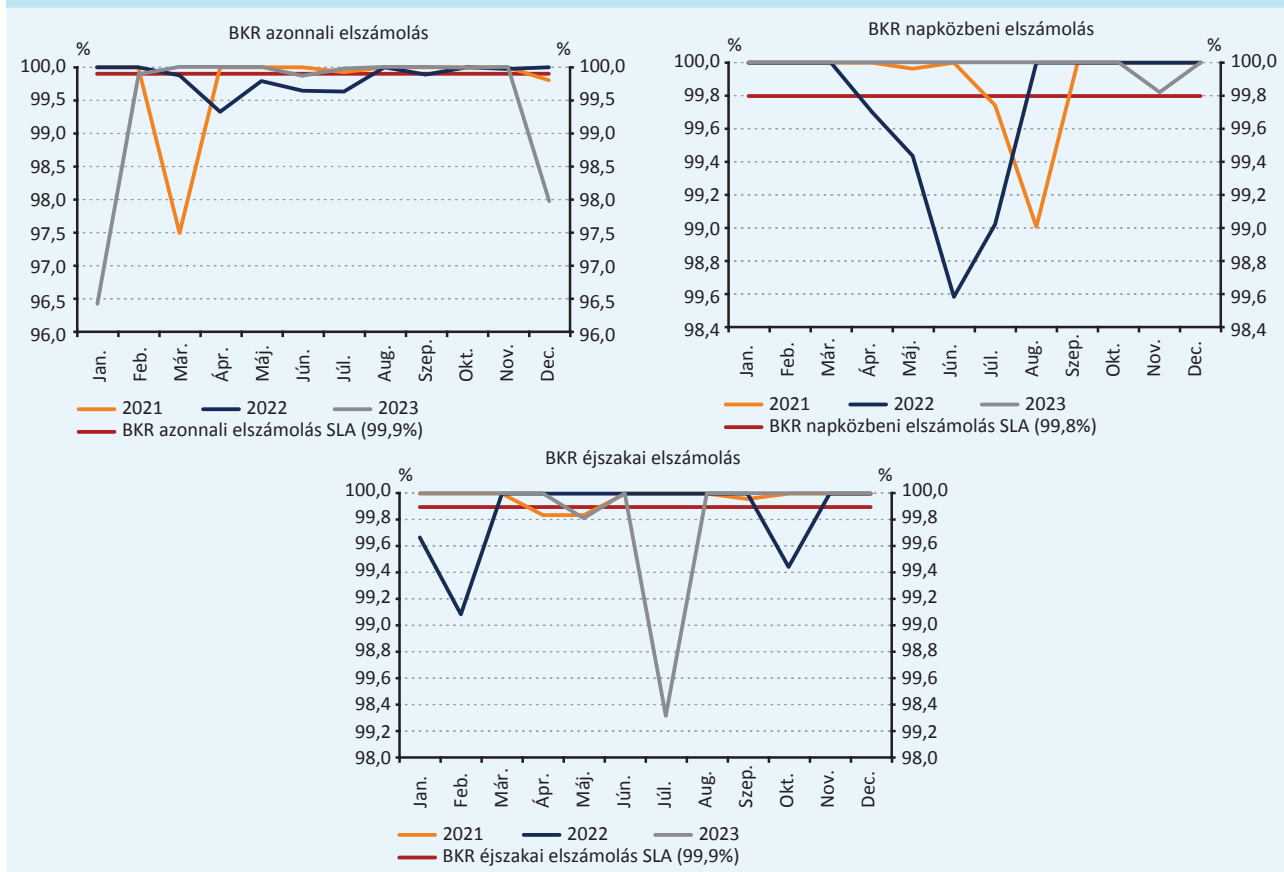
57. ábra
A BKR egyes platformjain lebonyolított forgalom megoszlása (2021–2023)



2023-ban a BKR azonnali, napközbeni, és éjszakai elszámolása megbízhatóan és biztonságosan működött. Mindhárom platform rendelkezésre állása 2023 legtöbb hónapjában teljesítette a BKR üzletszabályzatban vállalt 99,9 és 99,95 százalékos szinteket. A BKR-résztevők kevés üzleti

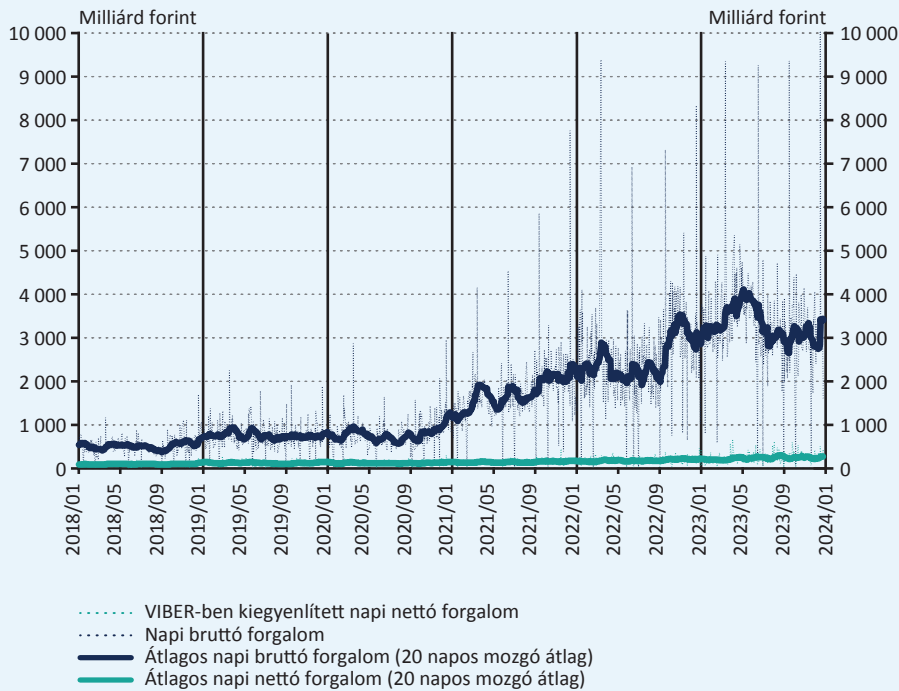
nap és rövid ideig szembesültek rendellenes működéssel, például egy-egy ciklus lefutásának késedelmével a napközbeni vagy éjszakai elszámolásban vagy az időtúllépés miatt visszautasított tranzakciókkal az azonnali elszámolásban (58. ábra).

58. ábra
A BKR rendelkezésre állása (2021 – 2023)



3.3. CLS

59. ábra
CLS forgalom



2023-ban 29 százalékkal növekedett a CLS deviza kiegyenlítési rendszerben a forint forgalom. Az éves forgalom 636 ezer milliárd forintról 822 ezer milliárdra nőtt. Különösen az év első felében volt nagyon magas a kiegyenlítésben résztvevők aktivitása, míg az év második felére egy ennél alacsonyabb, de a tavalyinál még így is jelentősen magasabb szinten volt a forgalom. Az átlag napi forgalom így meghaladta a 3275 milliárd forintot. A kiegyenlítésben résztvevők száma továbbra is 32 volt, amelyek már 2022 vége óta 6 magyarországi bank valamelyikénél vezethetik az ehhez szükséges forint számlát.

A forint CLS-forgalom lebonyolítása stabil működés mellett ment végbe, a CLS egész évben 100 százalékos rendelkezésre állás mellett nyújtotta a szolgáltatását. A tranzakciók teljesítéséhez forintlikviditást nyújtó 6 magyarországi nostro számlát vezető banknál az év 251 elszámolási napjának reggeli folyamatai során mindössze 5 napon történt késedelmes befizetés. Ezek közül két esetben az incidensek a CLS aznapi teljesítésének a csúszását eredményezték. VIBER incidens 2023-ban nem késleltette a CLS befizetési menetrend tartását.

3.4. LIKVIDITÁS A FIZETÉSI RENDSZEREKBE

A VIBER és a BKR fizetési rendszerek likviditására alapvetően azonos tényezők hatnak, amelyek változása mindkét

rendszert és azok résztvevőit egyaránt érinti. A BKR napközbeni és éjszakai elszámolásának teljesítése közvetlenül a VIBER-ben történik. Ennek következtében a résztvevők a VIBER-ben és a BKR éjszakai és napközbeni elszámolásában ugyanazt a likviditást – az MNB-nél vezetett fizetési számlaegyenleget, valamint az MNB javára zárolt értékpapírállomány ellenében kapott hitelkeretet – használják a fizetési forgalom lebonyolítására. A BKR azonnali elszámolása esetében a teljesítés egy további lépés közbeiktatásával történik. A résztvevőknek az azonnali elszámoláshoz a fedezetet előzetesen kell elhelyezniük az MNB által vezetett technikai gyűjtőszámlára, amelynek megfelelően az MNB megbízásából a GIRO tartja nyilván a résztvevőnkénti azonnali teljesítési számlaegyenlegeket. Ennek mértékét növelni, vagy csökkenteni a lebonyolított forgalmon kívül a VIBER-ben lévő likviditás terhére, vagy annak javára azonnali átvezetéssel lehet. A VIBER üzemidején kívül pedig jegybanki hitelnyújtás révén, vagyis az MNB javára zárolt értékpapírállomány alapján nyújtott azonnali hitellel bővíthető a fedezet.

3.4.1. Likviditást befolyásoló tényezők

A VIBER-résztvevők kibővített likviditása az év első három negyedében jelentősen emelkedett, majd az utolsó negyedévére visszacsökkent az év eleji szintre, amely változás elsősorban a megnövekedett számlaegyenlegnek és a monetáris politikai eszköztárváltozásnak tudható be.

A likviditás továbbra is elegendő volt a megnövekedett és változókéonyabb fizetési forgalom lebonyolítására. A résztvevők likviditására 2023-ban jelentős jegybanki eszköztár módosítás hatott. A kibővített likviditás szintje (záró számlaegyenleg + egynapos lejáratú betéti állományok + napközbeni hitelkeret) a VIBER-ben 2023 első 3 negyedévében viszonylag állandó volt, átlagosan 13 500 milliárd forintos szinten állt. Azonban szeptember végével a VIBER-résztvevők kibővített likviditásának szintje jelentős mértékben csökkent a betéti gyorstender megszüntetésének hatására, mely eszközben a megszüntetés megelőzően naponta 7 – 8 000 milliárd forintot helyeztek el a résztvevők. A kibővített likviditás értéke így az október eleji 13 500 milliárd forintos értékről december végére 11 500 milliárd forintos értékre csökkent, ugyanis a betéti gyorstenderben elhelyezett állományoknak csak egy része csatornázódott át a kivezetést követően pénzforgalmi célra felhasználható eszközökbe, mint például a VIBER számlaegyenleg vagy a likviditásképtető betét. A kötelező tartalékráta nagysága 2023

április elsejével a korábbi minimum 5 százalékról minimum 10 százalékra emelkedett, melynek hatására a VIBER-ben tartott fizetésiszámla-egyenleg záró szintje a 2 150 és 3 428 milliárd forint közötti sávról 4 546 milliárd forintos csúcspontokra emelkedett április 5-ére. (60. ábra) A kibővített likviditás csökkenésében a betéti gyorstender kivezetésén túl a napközbeni hitelkeret változása is szerepet játszott, mely az év eleji 4 000 milliárd forintról az év végére 2 000 milliárd forintra csökkent, ami főként a likviditásképtető betét és az állampapírállomány csökkenésének köszönhető. A napközbeni hitelkeret mögött álló zárolt fedezeti állomány összetétele is módosult 2023-ban. Míg az államkötvények részaránya 2023 során közel 20 százalékponttal emelkedett, addig a likviditásképtető betétek jelentősen csökkentek 2023 második felévére. (61. ábra) A VIBER-résztvevők potenciális likviditásának továbbra is elegendő hányadát (54 százalék) teszi ki a résztvevők mérlegében lévő opcionálisan zároltatható értékpapír-állomány. (61. ábra)

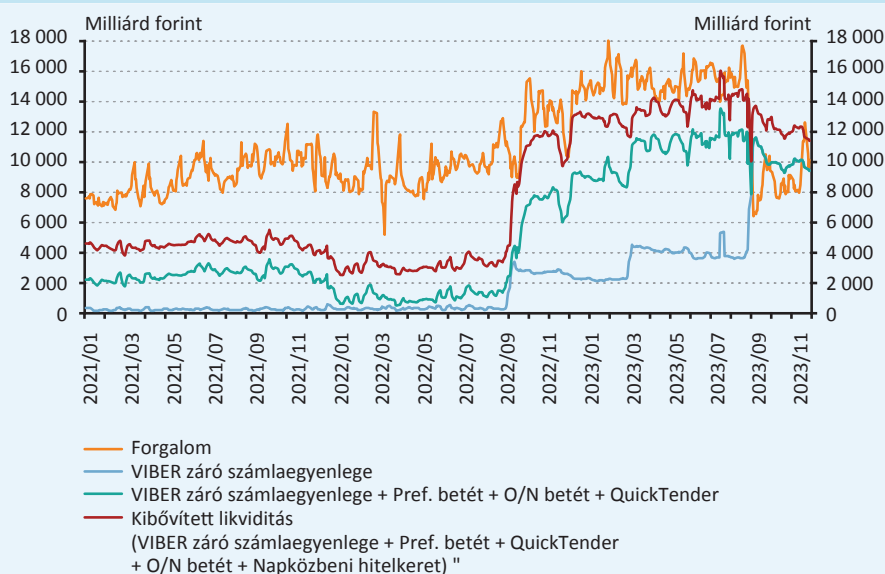
2. keretes írás

Módszertani változás a VIBER-résztvevők likviditásának számításában

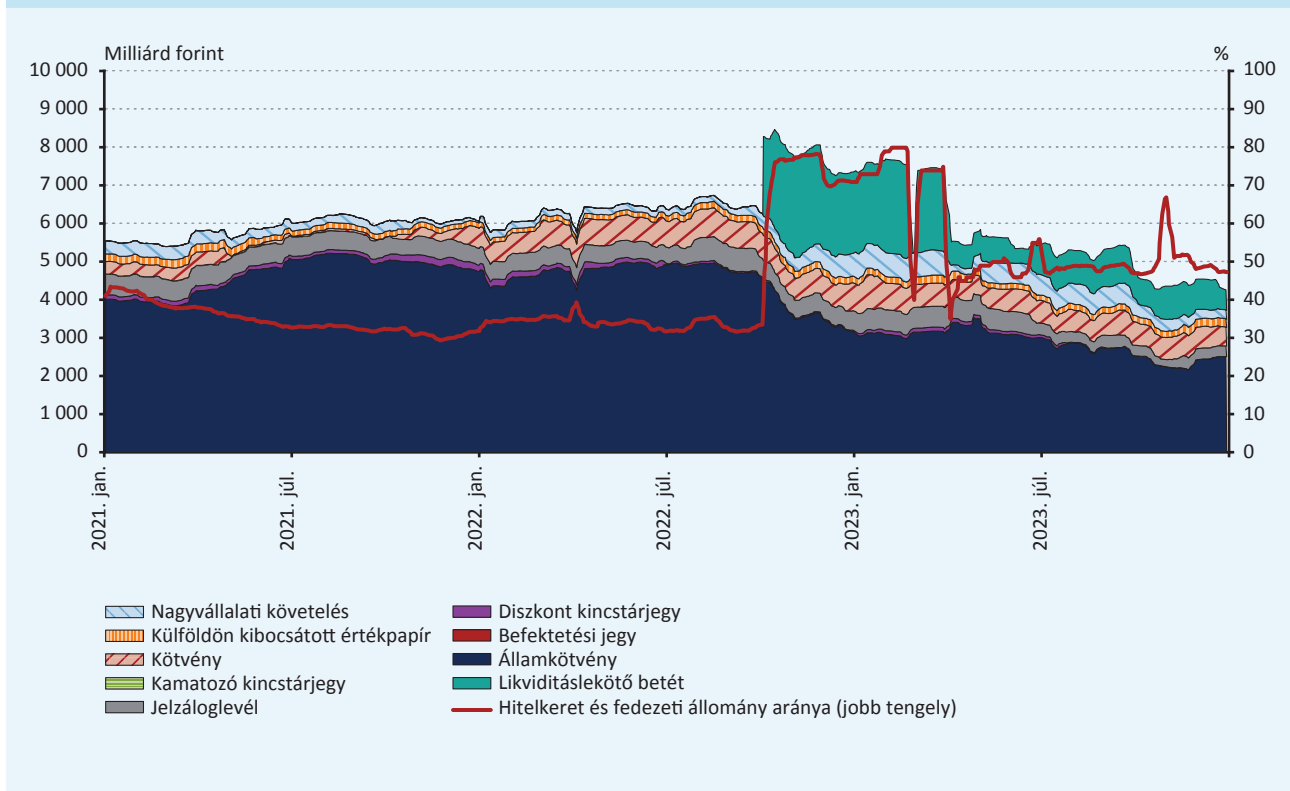
Az egynapos és O/N betéti állományok jelentős megnövekedéséből kifolyólag a likviditás számításának és alakulásának bemutatásában módszertani váltást eszközölt az MNB, a korábbi években bemutatott likviditás helyett az egynapos és O/N betétekkel kiegészített kibővített likviditás alakulását követi. Bár az az egynapos futamidejű jegybanki betéti eszközök esetében felvetődik, hogy az azokban lekötött egyenleg az MNB üzleti feltételei szerint nem használható fel fedezetként jegybanki hitel igénybevitelére, ugyanakkor mivel a rövid lejáratú betétek lekötése jellemzően a VIBER-zárást megelőző órákban történik, míg másnap történő feloldása a nyitást követő időszakban, így az állományok napközben a VIBER-résztvevők számára rendelkezésre állnak. Ezért a tényleges számlaegyenleg bemutatása érdekében a záró egyenlegek a rövid lejáratú betéti állományokkal kiegészülve kerülnek bemutatásra.

60. ábra

A VIBER likviditás és forgalom (2021-2023)



61. ábra
A zárolt fedezeti-állomány és a hitelkeret-állomány aránya²⁶



3.4.2. A VIBER és a BKR résztvevőinek likviditáskezelése

VIBER

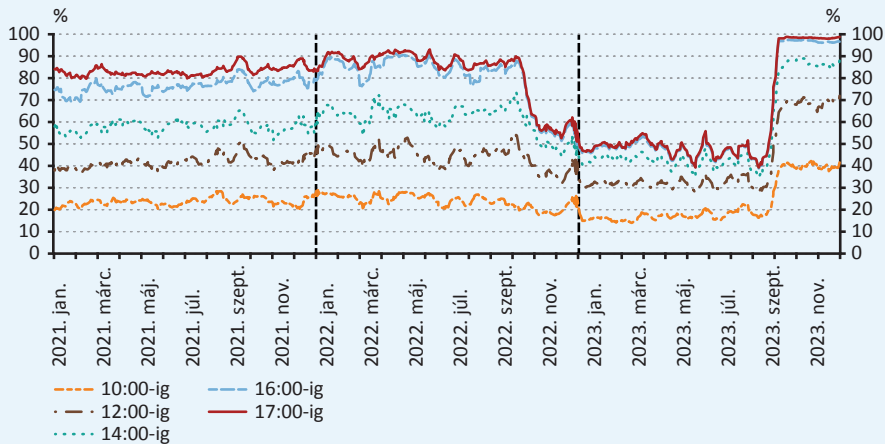
A fizetési rendszer résztvevői 2023 során a monetáris politikai eszköztármódosítások okozta forgalmi volatilitások ellenére is hatékonyan menedzselték likviditásukat a VIBER-ben. A VIBER-forgalom értékének növekedése napon belül a legtöbb időszámban megfigyelhető, mindössze a 12:00 és 13:00, továbbá a 15:00 és 17:00 órás időszakokban volt alacsonyabb a 2022-es értéknél. Míg a VIBER-forgalom több mint 50 százaléka 14:00-ig, addig darabszámban már 10:00-ig elindításra került. A VIBER-résztvevők nagyobb értékű tételei az előző évekhez hasonlóan változatlanul a késő délutáni és esti órákban teljesültek, a napi VIBER-forgalom egy

jelentős része pedig továbbra is a VIBER-zárás előtti utolsó órában került lebonyolításra. Ezen tranzakciók alapvetően az MNB-vel kötött ügyletekhez, bankközi ügyletekhez és értékpapír-elszámoláshoz, illetve az azonnali elszámoláshoz történő fedezetbiztosításhoz kapcsolódtak. Érdekeség, hogy a jegybanki eszköztár módosítás következtében a VIBER-forgalom időzítése jelentős változáson ment keresztül. 2022 október 14-én indult a 18 százalékos kamatozású betéti gyorstender, amelyben 2022 október 21-ére már 3 500 milliárd forintos, november 7-ére pedig 5 300 milliárd forintos állományt kötöttek le a VIBER-résztvevők. A gyorstenderbe történő lekötések jellemzően 17 óra után kezdődtek meg, emiatt a 2022 októberét megelőző 85-90 százalékos szintről a VIBER-forgalomnak mindössze 60 százaléka teljesült 17 óráig a gyorstender megjelenését követően, amely hatás egészen a 2023 októberi kivezetéséig fennmaradt. (62. ábra)

²⁶ Pénzforgalmi célra fordítható hitelkeret viszonyítva a teljes zárolt (KKV-hitelek nélkül számított) fedezeti állományhoz

62. ábra

A VIBER-forgalom időzítése a tranzakciók értéke alapján (meghatározott időpillanatig a forgalom értékének hány százaléka teljesült napon belül) (2021-2023)



Megjegyzés: MNB, KELER, MÁK, GIRO, Magyar Posta tételei nélkül.

A rendszerben lévő bőséges likviditás következményeként továbbra is csak a VIBER-tranzakciók nagyon alacsony része kerül fedezethiány miatt sorba állításra. Ezek számossága közel 70 százalékkal csökkent az előző évhez képest. Összességében a VIBER-tranzakciók 0,01 százaléka került sorba állításra.

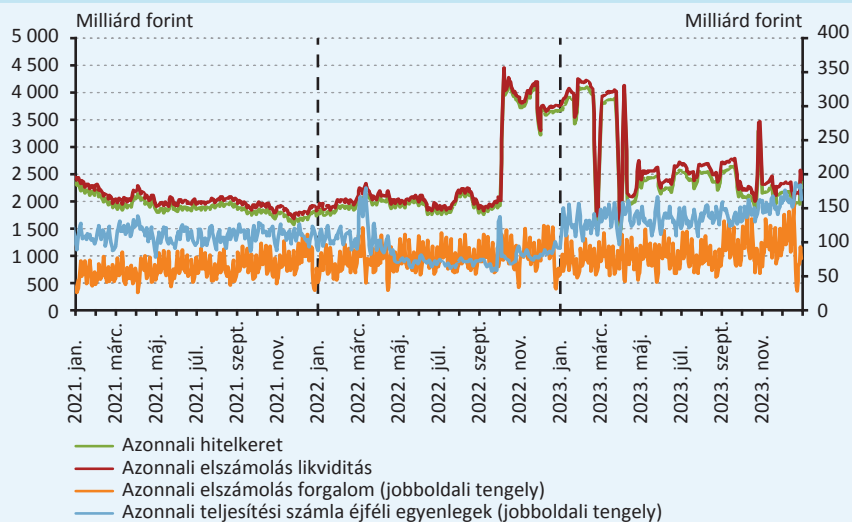
A VIBER-résztevők a hitelkeretüket előző évhez képest kisebb mértékben használták. Míg a délelőtti folyamán a szokásoshoz képest magasabb hitelkeret felhasználással, a délutáni órákban alacsonyabb keretfelhasználással működtek a VIBER-résztevők. A résztvevők többsége számlaegyenleg terhére képes teljesíteni VIBER-forgalmát. A maximális hitelkeret kihasználtság (MHKK) rendszer szinten továbbra is alacsony (0,1 – 3,7 százalék), melynek értéke 2022-höz képest több mint 4 százalékponttal csökkent.

BKR azonnali, napközbeni és éjszakai elszámolás

A BKR azonnali elszámolásához szükséges azonnali likviditás szintjét, továbbá a BKR napközbeni és éjszakai elszámolásához szükséges VIBER likviditás szintjét is kellő biztonsággal tervezték a résztvevők 2023 során a forgalom gördülékeny lebonyolítása érdekében. A napközbeni elszámolási ciklusok forgalma kiegyenlített volt, rendszer szinten és egyedi résztvevői szinten is elegendő likviditás állt rendelkezésre. Az éjszakai elszámolásban fedezetlenség okán nem került sor tranzakció elutasítására. 2023-ban a résztvevőknek az azonnali elszámolásban lévő aggregált számlaegyenlege jellemzően 80-190 milliárd forint között volt, azaz az előző évhez képest érdemben nem változott. (63. ábra)

63. ábra

Azonnali elszámolás forgalma és likviditása (2021 – 2023)



Megjegyzés: MNB, KELER, MÁK, GIRO, Magyar Posta tételei nélkül.

2023-ban a teljes, adott pillanatban a VIBER-ben rendelkezésre álló likviditásnak 0,1-1,1 százaléka elég volt a napközbeni elszámolási ciklusok teljesítéséhez, ahol átlagosan egy ciklus értéke 84 milliárd forint volt. Ennek ellenére a napközbeni elszámolásban 2023-ban is előfordult átmeneti fedezethiány, melyben az érintett tranzakciók száma az előző évhez képest csökkent. Amennyiben egy BKR-résztevő nem biztosít elegendő mértékű fedezetet a VIBER-ben az adott BKR-ciklusra beadott tranzakciók teljesítéséhez, akkor a fedezetlenül maradt tételek a következő elszámolási ciklusba kerülnek át az 1-9. ciklus esetében, a 10. ciklusban fedezetlen tételeket pedig a rendszer visszautasítja. 2023-ban likviditáshiány miatt néhány BKR-résztevő összesen 24 alkalommal, 31,87 milliárd forint értékű tranzakcióra nem tudott fedezetet biztosítani, így azok a következő ciklusba kerültek átgörgetésre. Az éjszakai elszámolás kiegyenlítési módjából adódóan nincs szükség a résztvevők folyamatos likviditásmenedzsmentjére.

CLS

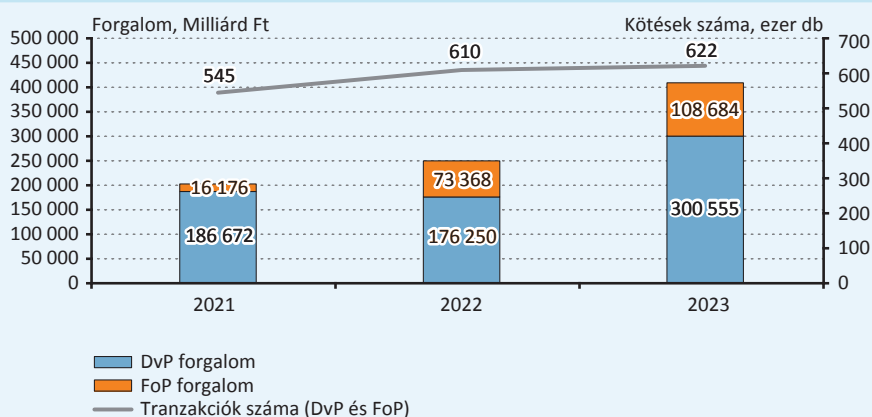
A CLS felé történő befizetések 2023-ban nem okoztak likviditási problémát a VIBER-ben, így az elszámolási és kiegyenlítési kockázat ehhez kapcsolódóan továbbra is alacsony. A CLS közvetlen résztvevői a forintlábbal bíró devizaügyleteik CLS-kiegyenlítéséhez 6 VIBER-résztevőn, mint nostroszámla-vezetőn keresztül biztosították

a forintfedezetet, tekintve, hogy ők maguk nem közvetlen VIBER-résztevők²⁹. A CLS-elszámoláshoz kapcsolódó befizetésekre a CLS által meghatározott két időszámban, azaz 7:00 és 8:00, valamint 8:00 és 9:00 között kerül sor. A napi átlagos CLS-befizetési forgalom 2023-ban elérte a 220 milliárd forintot³⁰, amely az adott napon teljesült összes VIBER-forgalom 0,1 – 6,8 százalékát teszi ki. A jelentős forgalom ellenére a nostroszámla-vezetők CLS-hez kötődő befizetéseiket 2023-ban többnyire számlaegyenlegük terhére teljesítették, hitelkeret igénybevételére elvélve került csak sor.

3.5. KELER

2023-ban a KELER forgalmának értéke jelentős emelkedést mutat, mennyiséget tekintve enyhe növekedés volt megfigyelhető. A tavalyi forgalom értéke 159 ezer milliárd forinttal haladta meg az előző év forgalmát, ugyanakkor a tranzakciók mennyiségét figyelembe véve, 12 ezer darabbal több tranzakció került kiegyenlítésre. A forgalomnál az összegyűlettség trendszerű növekedése a tavalyi évben is folytatódott, így 409 ezer milliárd forint értékben, 622 ezer tranzakció került kiegyenlítésre. Érték oldalon az előző évi adatok tekintetében a növekedés szignifikánsnak tekinthető, ugyanakkor a tranzakciók számát figyelembe véve enyhe növekedés volt megfigyelhető 2023-ban. Ennek a nagy mértékű forgalomnövekedésnek az oka a Magyar Nemzeti Bank jelentős mértékű kötvény kibocsátása.

64. ábra
A KELER forgalmának alakulása



²⁹ A CLS-hez kapcsolódóan nostro számlavezető VIBER-tagok: CIB Bank, K&H Bank, OTP Bank, Raiffeisen Bank, UniCredit Bank, valamint a Citibank 2022. novemberétől.

³⁰ Amennyiben a CLS felé történő befizetéseket és a CLS által indított kifizetéseket is figyelembe vesszük, akkor a napi átlagos forgalmi érték duplájára, mintegy 335 milliárd forintra bővül. Ez a napi átlagos VIBER-forgalom 0,2-9 százaléka.

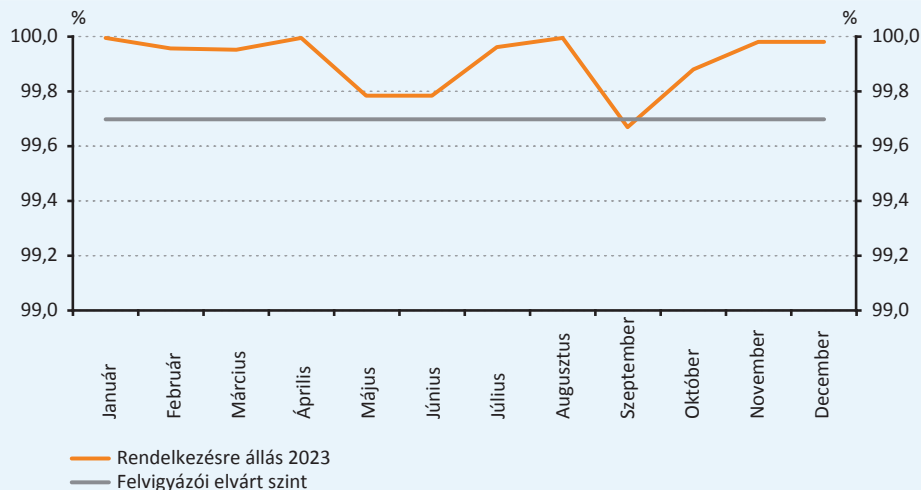
A kiegyenlítési kockázatok csökkentek, mivel a DvP tranzakciók részaránya nőtt az előző évhez képest. A 2023-as évben a tranzakciók összértékének 73 százalék volt a szállítás fizetés ellenében (DvP) típusú a teljesítés fizetés nélkül (FoP) típusú³¹ tranzakciók 27 százaléka mellett. A DvP ügyletek értéke 70 százalékkal növekedett, darabszáma 4 százalékkal nőtt, míg az FoP ügyletek értéke 48 százalékkal növekedett, darabszáma 0,03 százalékkal csökkent 2023-ban a 2022-es évhez képest. Az elszámolt eszközök tekintetében a leginkább kiegyenlített eszköz mindkét tranzakció típusnál egyaránt az államkötvény volt, mely jellemző a magyar tőkepiacra, az eddigiekben is ezt tükrözte a KELER forgalma³². A jegybankpénzben történő kiegyenlítés aránya továbbra is magas, az összes DvP ügylet értékének 98 százalékát teszik ki, mely a kiegyenlítési kockázatokat jelentősen csökkenti.

Jelentősen csökkent a kiegyenlítések meghiúsulásának darabszáma és értéke a 2023-as évben, amely valószínűleg az SDR³³ rezsimnek köszönhető. 2023-ban az összes KELER által kiegyenlített ügylet értékének 3 százaléka, darabszámának 2 százaléka hiúsult meg³⁴, ami jelentős csökkenés 2022-höz képest. A KELER a tranzakciók kiegyenlítése során az ügyletben részt vevő felek pénzeszköz³⁵, illetve értékpapír átutalásait teljesíti az értékpapír tervezett kiegyenlítési

napján³⁶. Az új rezsim bevezetésével jelentősen csökkent a pénzeszköz oldali meghiúsulások értéke, melynek oka, hogy az új adatszolgáltatás értelmében, ha értékpapír hiánya miatt hiúsul meg a kiegyenlítés, akkor nem kell vizsgálni ezekenél az ügyleteknél azt, hogy a tranzakció pénz oldala rendelkezésre áll-e. Ezekben az esetekben csak az értékpapír oldali meghiúsulást kell jelenteni, még abban az esetben is, ha a pénz oldal sem állt rendelkezésre. A másik ok lehet, hogy az SDR szerinti szigorú pénzbírság mechanizmus hatására nőtt a piacon a kiegyenlítési fegyelem. Meg kell azonban jegyezni, hogy a 2022-es év elemzése során február hónaptól álltak rendelkezésre az adatok. Az összes meghiúsult ügylet, tehát az értékpapír és pénz oldali meghiúsulások értékének és darabszámának egyaránt a 82 százalékát tette ki az értékpapír oldali meghiúsulás 2023-ban mely trend jellemezte a 2022-es évet is, ugyanakkor összességében jelentősen csökkent a 2022-es évhez képest a meghiúsulások aránya mind értékpapír, mind pénz oldalon.

A KELER csoport rendszerei megbízható és biztonságos üzemmenetet biztosítottak. A KELER csoport 11 hónapban teljesítette a külső rendelkezésre állásra vonatkozó felvigyázói elvárásaként rögzített 99,7 százalékot. (65. ábra)

65. ábra
Rendelkezésre állás havi bontásban (2023)



Forrás: MNB elemzés a KELER adatszolgáltatása alapján

³¹ Erre a két fő típusra bonthatóak a tranzakciók típusai, a fontos különbséget az jelenti, hogy a pénz oldali kiegyenlítést a központi értéktáron keresztül, vagy azon kívül intézik a vevők és eladók.

³² A forgalomba a KELER értékpapír-kiegyenlítési rendszer által kiegyenlített tranzakciók tartoznak, melyet elsősorban a tranzakció típus figyelembevételével érték és darabszám oldalról elemez az MNB.

³³ A 909/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a kiegyenlítési fegyelemre vonatkozó szabályozástechnikai standardok tekintetében történő kiegészítéséről szóló 2018. május 25-i 2018/1229/EU felhatalmazáson alapuló Bizottsági rendelete.

³⁴ Meghiúsult kiegyenlítés történik akkor, ha egy értékpapírügylet kiegyenlítése nem történik meg a kiegyenlítési nap tervezett időpontjában.

³⁵ Amennyiben van pénzlába is a tranzakciónak, FoP tranzakció típus esetén nem értelmezhető.

³⁶ Jellemzően SD+2, másképpen T+2, SDR terminológiát tekintve ISD, angolul: intended settlement date.

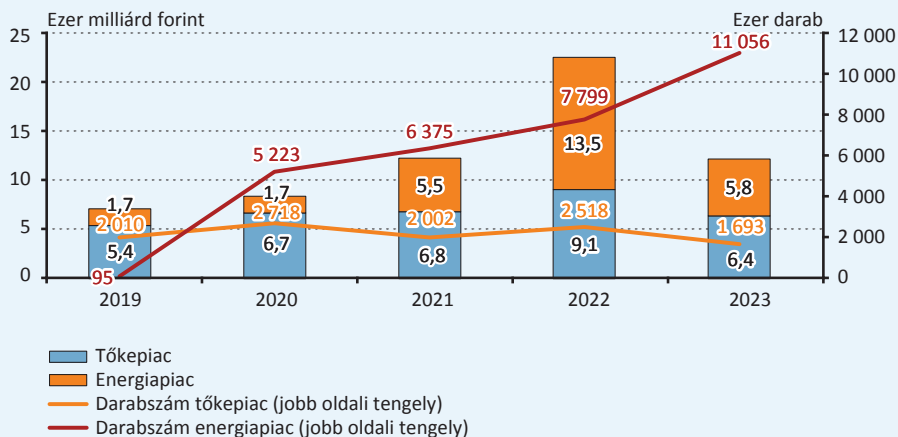
3.6. KELER KSZF

2023-ban a KELER KSZF által elszámolt piacok forgalma összesen 46 százalékkal csökkent a 2022-es évhez viszonyítva. A KELER KSZF központi szerződő félként számolja el a Budapesti Értéktőzsdén (BÉT) és az MTF-piacokon kereskedett pénzügyi eszközöket, a hazai gázpiacokat, valamint általános klíringtagként nyújt szolgáltatást alkíringtagjai részére a német ECC által elszámolt energiapiacokon kereskedhető azonnali, illetve határidős villamosenergia-, földgáz- és emisszióskvóta-termékekre. 2023-ban a központi szerződő fél által elszámolt tőkepiaci ügyletek összértéke árfolyamértékben kifejezve 6,4 ezer milliárd forint körül alakult, ami 30 százalékos csökkenést jelent az előző évhez képest. Az azonnali tőkepiaci ügyletek esetében 2022-höz képest az éves összeforgalom 13 százalékos csökkenése volt tapasztalható, ami nagyságrendileg 669 milliárd forintos csökkenést jelentett, a határidős piacokon pedig 50 százalékos csökkenés

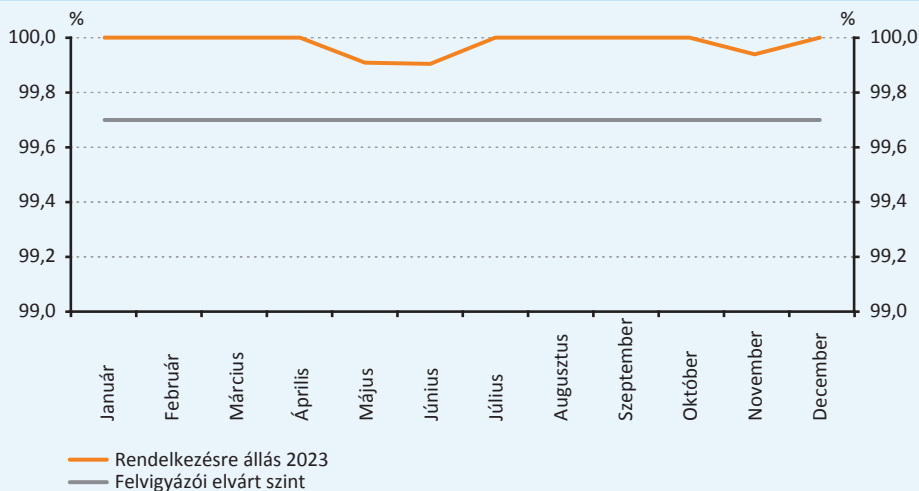
történt 2 056 milliárd forint értékben. A központi szerződő félként elszámolt gázpiacok esetében szintén forgalom csökkenés volt tapasztalható, mind az azonnali, mind pedig a határidős kereskedésben egyaránt. Az ECC-hez köthető általános klíringtagként nyújtott szolgáltatás hasonlóan alakult, mint a tőkepiacokon, az azonnali energiapiacokon 64 százalékos, a határidős piacokon pedig 38 százalékos csökkenés volt tapasztalható az előző évhez képest. Az energetikai piacokon korábban soha nem tapasztalt turbulens 2022. évi árfolyam-emelkedés 2023-ra jelentősen mérséklődött, mely egyúttal a nominális forgalom csökkenését is eredményezte a magas bázisárak következtében. (66. ábra)

A KELER KSZF 2023-ban magas megbízhatósággal és biztonságosan üzemelt, előző évhez képest jelentősen csökkent a szolgáltatás ellátásának kockázata. A rendelkezésre állás minden hónapban teljesítette a felvigyázói elvárásként rögzített 99,7 százalékot.

66. ábra
A KELER KSZF forgalmi adatai



67. ábra
A KELER KSZF rendelkezésre állása



2023-ban is sikeresen lezajlott a KELER KSZF EMIR szerinti éves felügyeleti kollégiumi ülése, melynek eredményeként a Kollégium megfelelőnek értékelte az MNB felügyeleti és felvigyázói tevékenységét, illetve a KELER KSZF jogszabályok szerinti működését. A nemzetközi felügyeletekből és az ESMA-ból álló Kollégium október 10-én tartotta ülését. Az ülés első szakaszában részletesen bemutatásra és megtárgyalásra kerültek az MNB által 2023-ban elvégzett felügyeleti, illetve felvigyázói tevékenységek, a 2023-ban befejezett átfogó felügyeleti vizsgálat, a KELER KSZF kockázatkezelési és informatikai működésének megfelelősége, valamint a 2024-es évre tervezett felügyeleti és felvigyázói feladatok. Továbbá összefoglalásra kerültek az év folyamán a Kollégiummal közösen folytatott munkák, konzultációk eredményei. Az ülés második szakaszában pedig bemutatásra kerültek a KELER KSZF-ben történt előző év legfontosabb eseményei, valamint a KELER KSZF jövőbeni legfontosabb stratégiai céljai és tervei. Az ülés folyamán a Kollégium tagjai megfelelőnek értékelték mind az MNB felügyeleti és felvigyázói tevékenységét, mind a KELER KSZF EMIR szerinti működését, így az ülés sikeresen zárult.

Lezárult a KELER KSZF kockázatkezelési rendszerfejlesztésének projektje, mellyel jelentősen csökkentek a KELER KSZF működési kockázatai és teljes mértékben használhatóvá váltak a korábban engedélyezett, fejlett kockázatkezelési módszertanok. 2023 november 1-i élesítést követően az új kockázatkezelési rendszer az integrációban résztvevő rendszerekkel együtt éles üzemi környezetbe került, így a KELER KSZF kockázatkezelési operációja jelentős mértékben modernizálódott és automatizálttá vált. Ezzel a KELER KSZF egy sok éve zajló projektnek ért a végére, amellyel képessé vált átfogó és összetett kockázatkezelési modellek biztonságos használatára.

2023-ban a nemteljesítések darabszáma és azok értéke is csökkent 2022-höz képest mely a hitelkockázatok csökkenését eredményezte a KELER KSZF számára. A KELER KSZF a tőkepiacokon az ügyletek pénz és értékpapír-oldali teljesítésére is garanciát nyújt, míg az energiapiacokon kizárólag pénzügyi garanciavállalás történik. A KELER KSZF üzletszabályzatában meghatározásra került, hogy az ügyleteknek a kiegyenlítési napon meddig kell rendelkezésre bocsátani az ügyletek pénzlábát, illetve értékpapírlábát és a nyitott pozíciók alapján megkövetelt biztosítésközöket. Amennyiben ez nem történik meg határidőre, az az ügyfelek nemteljesítésének minősül. Ugyanakkor ez nem jelenti automatikusan kényszerintézkedés megindítását, mivel

a KELER KSZF üzletszabályzata alapján a tőkepiacon maximum 4 elszámolási napig még lehetőség van a teljesítésre az SDR szabályoknak megfelelően. A tőkepiaci nemteljesítésekkel kapcsolatban elmondható, hogy minden esetben 4 elszámolási napon belül megtörtént a teljesítés, az ügyletek leggyakrabban már napon belül teljesültek, vagyis mindössze napon belüli késedelmes teljesítés történt. Kényszerintézkedésre nem volt szükség 2023-ban. Az elmúlt évben 63 alkalommal, összesen 16,6 milliárd forint értékben történt a tőkepiacokhoz kapcsolódó értékpapír oldali nemteljesítés. Ez 9 százalékos darabszám csökkenés az előző, 2022-es időszakhoz képest, a nemteljesítések értékét tekintve pedig 17 százalékos csökkenés. A többlépcsős veszteségkezelés megindítását eredményező nemteljesítés nem történt az év során.

3.7. AKTUÁLIS TÉMÁK A PÉNZÜGYI INFRASTRUKTÚRÁK TERÉN

3.7.1. Infrastruktúrákat érintő szabályozói fejlemények

A CSDR felülvizsgálata (Refit) lezárult, így 2024. január 16-án hatályba lépett a módosult rendelet. A CSDR rendelet főbb módosításai a következők: (1) a passzportálás a határon átnyúló szolgáltatások esetében a továbbiakban értesítési kötelezettséget jelent a székhely szerinti tagállam részéről a fogadó tagállam részére; (2) felügyeleti kollégiumokat kell létrehozni a lényegi fontosságú és a csoportholdingban működő központi értéktárak vonatkozásában; (3) a banki jellegű kiegészítő szolgáltatásokat nyújtó központi értéktárak nyújthatnak bizonyos banki jellegű kiegészítő szolgáltatásokat olyan központi értéktáraknak, amelyek nem rendelkeznek ilyen tevékenységekre vonatkozóan engedéllyel; (4) a kiegyenlítési fegyelemre vonatkozó szabályok további módosítása, különösen a pénzbírságok és a kötelező kényszerbeszerzések vonatkozásában; (5) a harmadik országbeli központi értéktárakra vonatkozó szabályok módosulnak azaz, hogy a szerzett jogok a továbbiakban nem állnak fent; (6) a CSDR szerinti átfogó felügyeleti vizsgálatok gyakoriságának időtartamát a rendelet legalább évenkénti helyett legalább három évenként elvégzendőnek határozza meg. A főbb módosítások részleteinek kidolgozására az Európai Bizottság felhatalmazta az ESMA-t, melyek zömét egy éven belül kell hatályba léptetni. A felhatalmazáson alapuló végrehajtási rendeletek módosításával kapcsolatos nemzetközi munkában részt vesz az MNB is szakértői szinten, az ESMA Post-Trading Working Group³⁷ nevű munkacsoportján keresztül.

³⁷ Az ESMA Post-Trading Standing Committee munkáját 2023. január 1-jétől a Post-Trading Working Group (továbbiakban: PTWG) vette át, mely lényegében szervezeti átalakítás volt, a feladatok köre nem változott meg. A PTWG az ún. ESMA Markets Standing Committee nevű bizottsághoz tartozik: <https://www.esma.europa.eu/about-esma/governance-structure/standing-committees>

2023-ban folytatódott az EMIR rendelet felülvizsgálata (EMIR 3), amely a javasolt változtatások hatálybalépését követően jelentős változásokat eredményezhet a KELER KSZF felügyelési gyakorlatában. A módosításokat követően változnának és jelentősen gyorsulnának az engedélyezési és validációs eljárások, az ESMA kapná a felügyeleti Kollégium társelnöklési feladatait, valamint az ESMA tagjai közreműködnének a KELER KSZF-fel kapcsolatos felügyeleti vizsgálatokban. Az éves átfogó vizsgálatok lefolytatására jelentősen kevesebb, csupán 3 hónap állna rendelkezésre. A módosítási javaslatok között van a GCM³⁸ tevékenység szabályozás által történő tiltása, a nem-pénzügyi klíringtagokra vonatkozó addicionális részvételi követelmények kidolgozása, valamint a bankgarancia elfogadására vonatkozó feltételek lazítása. Az EMIR 3 elfogadását 2024 tavaszára prognosztizálják, ebben az esetben 2024-től már alkalmazni is kellene. A szabályozási módosítások miatt nagyban nőne az ESMA kontrollja a hazai központi szerződő felek (CCP) vonatkozásában.

3.7.2. EKB által szervezett kiber-ellenállóképesség felmérés tapasztalatai

Az EKB által lebonyolított kiber-ellenállóképesség felmérés azt mutatta meg, hogy ezen a téren a hazai intézmények és az EU-s átlag egyaránt közel állnak az elvárt szinthez, tehát alapvetően megfelelő az infrastruktúrák felkészültsége. A pénzügyi piaci infrastruktúrák számára a kiber-ellenállóképességre való felkészülést, a felvigyázók számára ennek visszamérését a PFMI részeként alkalmazott CROE³⁹ alapelvek segítik. Az Európai Központi Bank immáron negyedszer folytatta le a rendszerszinten fontos pénzügyi infrastruktúrák részvételével a kiber-ellenállóképességi felmérést, melynek célja az ágazat kiber-ellenállóképességi fejlődésének nyomon követése. A felmérést Magyarországon a Magyar Nemzeti Bank koordinálta. Az előző három felmérést követően a korábbiakból levont tanulságok alapján, valamint az eddig elért érettségi szintek figyelembevételével a felmérés módszertanát az EKB megújította. Az új verzió a lehető legnagyobb mértékben igazodik az EKB CROE elvárásaihoz, azonban nem tekinthető teljes CROE értékelésnek, mivel nem fedte le annak összes elvárását, de rávilágított a felvigyázott rendszerek esetén a kiber-ellenállóképességgel kapcsolatos tennivalókra. A felmérésben 81 EU-s pénzügyi piaci infrastruktúra (FMI) intézmény vett részt a következő bontásban: 11 központi szerződő fél (CCP), 26 értéktár

(CSD) és 44 fizetési rendszert (PS) üzemeltető. A felmérésben mind a 4 magyar pénzügyi piaci infrastruktúra képviseltette magát.

3.7.3. T+1 kiegyenlítési ciklusra való áttérés a kereskedési helyszíneken végrehajtott ügyletek esetében

Az európai uniós intézmények 2023-ban megkezdték annak vizsgálatát, hogy lehetséges lenne-e a kereskedési helyszíneken végrehajtott ügyletek esetében a kiegyenlítési ciklus kereskedés napját követő második üzleti napról első napra (T+1) történő rövidítése. Az USA Mexikóval és Kanadával együtt bevezette 2024. májusában a T+1 kiegyenlítési ciklust⁴⁰, melyet akár követhet az Egyesült Királyságátállása is, mindezek alapján pedig az Európai Bizottság elkerülhetetlennek tartja a harmonizációt. Az érintettek bevonásával lefolytatott egyeztetéseken ugyan rendre megfogalmazódott az, hogy azt is meg kell vizsgálni, hogy elképzelhető-e a kezdeti duális modell⁴¹ hosszabb távon történő működtetése, nem magával vonva a kötelező T+1-re rövidülést, tekintettel arra, hogy a CSDR rendeletben megfogalmazott határidő lehetőséget nyújt jelenleg is a rövidebb kiegyenlítési ciklusokra. Ugyanakkor a duális modell működtetése operatív szempontból bonyolultabb lehet az érintettek számára is. Az infrastruktúrákra is hatással lehet az áttérés, de a kihívások nem a technológiai felkészültségből fakadnak. Az ESMA legkésőbb 2024. harmadik negyedévre terjeszti a felügyeleti hatóságok elé a kiegyenlítési ciklus rövidüléséről szóló költség-haszon elemzését, melynek elkészítésére az Európai Bizottság a CSDR Refit során hatalmazta fel. A jelentés után tudnak megkezdődni a szabályozási jellegű munkák a kiegyenlítési ciklus rövidülésének tárgyában, a piaci érintettekkel rendszeresen konzultálva. Az Európai Bizottság 2024. január 25-én tartott kerekasztal beszélgetésén az érintettek úgy látták, legkorábban 2027-2028 folyamán állhat át az Európai Unió rövidebb kiegyenlítési ciklusra.

3.7.4. A monetáris politikai eszköztár változások hatásai

A monetáris politikai eszköztár változásai jelentős hatással voltak a pénzforgalmi likviditásra 2022-ben és 2023-ban, ugyanis az elmúlt évek gazdasági kihívásaira reagáló monetáris politikai változtatások következtében jelentősen

³⁸ A GCM tevékenység a KELER KSZF azon üzletága, ahol a KELER KSZF a német European Commodity Clearing klíringház általános klíringtagjaként nyújt általános klíringtagi szolgáltatásokat, elérést biztosítva ezzel a legnagyobb európai energiapiacokhoz.

³⁹ Cyber Resilience Oversight Expectations. Kiber-ellenállóképességi felvigyázói elvárások

⁴⁰ Ezt nem elsőként tették meg, ugyanis India már korábban bevezette ezt.

⁴¹ Elkerülhetetlen a duális működés, mivel az Európai Unió nem készült fel a T+1 kiegyenlítési ciklus bevezetésére, a most zajló egyeztetések még azt alapozzák meg, hogy milyen irányban alakulhat a jogszabályalkotás.

átalakult a betéti eszköztár és a kötelező tartalékráta feltételrendszere. Az MNB 2023-ban publikált tanulmányában⁴² részletesen vizsgálta a monetáris politikai eszköztár változásának fizetési rendszerekre gyakorolt hatásait. Az elemzés hatására került bevezetésre az új, kibővített likviditási mérőszám, amely a VIBER nyitvatartási időben a rendszertagok rendelkezésére álló pénzmennyiséget mutatja, mely mérőszám bevezetését elsősorban az indokolta, hogy az egyhetes betéti állományok 2022 utolsó negyedében rövid, O/N betéti eszközbe (betéti gyorsstender) csatornázódtak át. A tapasztalatokat megerősítette, hogy a kötelező tartalékráta vonatkozó változtatások közvetlenül hatnak a fizetési rendszer likviditására – mint például 2023 április elsejével annak 10 százalékra történő emelése, amely közel duplájára emelte a VIBER záró számlaegyenleg szintjét –, ugyanis az közvetlen kapcsolatban áll a bankszámlaegyenleggel. További jelentős hatással bíró jegybanki eszköztár módosítások közé tartoznak a bankközi likviditást bővítő intézkedések, a 2022 második felében végbement egyhetes betéti állományok egynapos futamidejű jegybanki betéti eszközbe történő áttelése, valamint az elfogadható fedezetekkel kapcsolatos módosítások. Fontos kihangsúlyozni, hogy az elemzés készítésekor meglévő likviditási szintnél akár jelentősen alacsonyabb érték mellett is gördülékenyen mennének végbe a hazai fizetési rendszerekben a fizetési műveletek, vagyis a rendelkezésre álló likviditás bőséges a hazai gazdaság elektronikus pénzforgalmi folyamatainak lebonyolítására.

3.7.5. Platformkonszolidáció a GIRO elszámolási rendszerében

A pénzforgalom hatékonyságának növelése érdekében és az MNB törvény által meghatározott feladatok alapján az MNB folyamatosan vizsgálja a jelenlegi elszámolási rendszerek fejlesztésének lehetőségét. Az azonnali átutalási megbízás elszámolását és teljesítését végző belföldi fizetési rendszer 2020. márciusi indulásával a GIRO már három elszámolási platformot működtet, amelyek üzleti folyamatok szempontjából részben párhuzamosan elérhető szolgáltatásokat nyújtanak a pénzforgalmi szolgáltatók számára. A legújabb AFR mellett a Bankközi Klíring Rendszer éjszakai elszámolási rendszere (IG1) 1994-ben, azaz már 30 éve, a napközbeni többszöri elszámolási rendszere (IG2) pedig 2012-ben, azaz több, mint 10 éve került bevezetésre. A különböző platformokon nyújtott, részben azonos

szolgáltatások és a hozzájuk kapcsolódó különböző kommunikációs csatornák, üzenetszabványok használata addicionális üzemeltetési erőforrásokat igényelhet, emellett az új szereplők piacra lépését is nehezíti a három platformhoz való csatlakozás. A hatékonyság és a verseny növelése érdekében az MNB a GIRO-val együttműködve az elmúlt években folyamatosan dolgozott a hazai elszámolási platformok konszolidációjának koncepcióján, valamint az MNB a hazai pénzforgalom fejlesztésének további lépéseként 2023 nyarán egyeztetéseket kezdeményezett a bankszektor képviselőivel a GIRO-ban működő éjszakai, napközbeni és azonnali platformok konszolidációját illetően.

A lefolytatott széleskörű egyeztetések eredményeképpen az MNB víziója a platformok konszolidációja, amely által a jelenlegi három elszámolási platform helyett a jelenleg legkorszerűbb AFR maradna meg. Az MNB és a GIRO saját elemzései, valamint a piaci konzultációk azt mutatták, hogy középtávon az a leghatékonyabb megoldás a hazai pénzforgalom szempontjából, ha a jelenlegi három, egymással párhuzamosan működő elszámolási platform helyett csak egy, a legkorszerűbb Azonnali fizetési platform dolgoz fel minden tranzakciót. A projekt időbeli ütemezését tekintve pedig lényeges, hogy a platformkonszolidáció koncepciója a Központi Visszaélésszűrő Rendszer bevezetésével összhangban került kidolgozásra, mely a szinergiákból fakadó mérsékeltebb fejlesztések miatt a GIRO és a teljes magyar pénzforgalom számára kedvező hatásokkal járhat. Azaz az időzítés szempontjából kulcsfontosságú, hogy a pénzforgalomhoz kapcsolódó visszaélések visszaszorítását célzó Központi Visszaélésszűrő Rendszer nem azonnali átutalásokra és beszedésekre vonatkozó 2026. július 1-i hatályba lépése előtt a GIRO és a pénzforgalmi szolgáltatók végrehajtsák a platformkonszolidációt a duplikált fejlesztések elkerülése érdekében.

A Bankközi Klíring Rendszer (BKR), mint kritikus infrastruktúrának minősülő pénzforgalmi rendszer üzletmenet folytonosságának biztosítása kulcsfontosságú a platformkonszolidáció során. A biztonságos elszámolási rendszer működtetését nem veszélyezteti az egy platformmal működő rendszer, mivel az éjszakai, napközbeni és azonnali elszámolási rendszerek nem egymás helyettesítői, tartalék rendszerei, azaz probléma esetén a tranzakciók eddig sem voltak átterelhetők egyik platformról a másikra.

⁴² Kollár Adrián (2024): Pénzforgalmi likviditás a jegybanki eszköztár változásainak tükrében, Hitelintézet Szemle, 23. évf. 1. szám, 2024. március, 76–105. o. <https://hitelintezetiszemle.mnb.hu/letoltes/hsz-23-1-t3-kollar.pdf>

I. (Nagy) Lajos Király

(Visegrád, 1326. március 5. – Nagyszombat, 1382. szeptember 10.)

Magyarország (1342-1382) és Lengyelország (1370-1382) Anjou-házi királya volt.

Uralkodása a középkori Magyar Királyság egyik fénykora: az ország belső békéje és dinasztikus kapcsolatai lehetővé tették a társadalom, a gazdaság és a kultúra fejlődését, így az ország fejlettsége közelebb került a nyugat-európai országokéhoz. Aktív külpolitikája és hadjáratai révén Magyarország európai nagyhatalommá vált. A lovagkirály személyes kvalitásai és dicsőséges hadjáratai megihlették még a 19. századi magyar nemzeti romantika költőit is.

Lajos, Károly Róbert magyar király és Łokietek Erzsébet lengyel hercegnő házasságából született. Trónörökösnek kijáró gondos neveltetést kapott. Jogi, történelmi és politikai ismeretek mellett egyházi nevelői bevezették a hittudományba és a hét szabad művészetbe (grammatika, dialektika, retorika, aritmetika, geometria, csillagászat, zene), valamint a lovagi ismeretekbe is. Apja halálát követően 1342. július 21-én koronázták meg Székesfehérváron az ország főembereinek „egy szívvel, egy akarat-tal” való hozzájárulásával.

Lajos tele kincstárat, stabil és jól működő államszervezetet örökölt tehetséges és hűséges, őt mindenben segítő és támogató főnemesekkel, így energikusan próbálhatta elérni nagyváradi fogadkozásában összegzett külpolitikai céljait. Buzgón vallásos, egyben a lovagi erényeket megtestesítő férfiú volt, aki emellett erős kézzel irányította országait. Feltétlen híve és biztos támasza volt a papságnak, még annak ellenére is, hogy az nem mindig szolgálta (ki) az érdekeit.

Lajos alapvetően a főurakkal egyetértésben kormányzott, de a köznemességet is igyekezett megnyerni magának. Az 1351-ben kihirdetett törvényei egészen 1848-ig a magyar nemesi alkotmányos berendezkedés gerincét képezték. Ennek része volt az Aranybulla megújítása, ami az 1222-es oklevél keletkezése után másfél évszázaddal a nemesi szabadságok alaptörvényévé vált. Kimondta az egyazon szabadság (latinul unus eademque libertas) elvét, azaz a köznemességnek azonos jogokat biztosított a főnemességgel. Kiemelendő még az ősiség törvénye, amelynek értelmében ha kihalt egy birtokos család, a földek a Szent Koronára szálltak vissza. (Az Aranybulla ugyan lehetővé tette a szabad örökítést, de az nem került át a gyakorlatba, és a király rendelkezésével csak ezt a helyzetet rögzítette.) Lajos királyságának utolsó szakaszában reformjai keretében több átalakítást is végrehajtott az államigazgatásban és a bírósági rendszerben.

A pápa kérésére gyakran viselt hadat „az igaz hit védelmében”: hol a pogány litvánok, hol az eretnek (bogumil) vagy ortodox keresztény délszlávok ellen. Lajos uralkodását végigkísérték az itáliai, dalmáciai, litvániai és balkáni hadjáratok is. Ezek jelentősen igénybe vették az ország politikai, pénzügyi és katonai teherbíró képességét, de a Károly Róbert által stabilizált államszervezet sikeresen kiállta a megpróbáltatásokat. A Magyar Királyság Lajos uralma alatt európai nagyhatalommá vált („Magyar Archiregnum”). Lajos diplomáciai tevékenysége közvetlen érdekeltségein kívül is kiterjedt több európai államra: sem előtte, sem utána nem volt magyar uralkodó, aki ilyen aktív külpolitikát folytatott volna az ország határain túl. Lajos belviszályoktól és külső támadásoktól mentes királysága lehetővé tette az ország válságoktól mentes fejlődését, mind politikai, mind gazdasági tekintetben.

FIZETÉSI RENDSZER JELENTÉS

2024. június

Nyomda: Prospektus Kft.

8200 Veszprém, Tartu u. 6.

mnb.hu

©MAGYAR NEMZETI BANK

1013 BUDAPEST, KRISZTINA KÖRÚT 55.